

Saurashtra University

Re – Accredited Grade 'B' by NAAC
(CGPA 2.93)

Kathad, Sanjaykumar M., 2011, “*વાણિજ્ય કોલેજનાં પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ*”, thesis PhD, Saurashtra University

<http://etheses.saurashtrauniversity.edu/id/817>

Copyright and moral rights for this thesis are retained by the author

A copy can be downloaded for personal non-commercial research or study, without prior permission or charge.

This thesis cannot be reproduced or quoted extensively from without first obtaining permission in writing from the Author.

The content must not be changed in any way or sold commercially in any format or medium without the formal permission of the Author

When referring to this work, full bibliographic details including the author, title, awarding institution and date of the thesis must be given.

Saurashtra University Theses Service
<http://etheses.saurashtrauniversity.edu>
repository@sauuni.ernet.in

વાણિજ્ય કોલેજનાં પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ,
આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં
શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ

A STUDY OF EDUCATIONAL AND VOCATIONAL ASPIRATION OF
FIRST YEAR COMMERCE COLLEGE STUDENTS WITH
REFERENCE TO EDUCATIONAL ACHIEVEMENT,
ASPIRATIONAL LEVEL AND SOCIO
ECONOMIC STATUS

સંશોધક

કાથડ સંજયકુમાર એમ.

બી.કોમ., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૨૦૦૨
એમ.કોમ., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૨૦૦૪
બી.એડ., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૨૦૦૫
એમ.એડ., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૨૦૦૬

માર્ગદર્શક

ડૉ.મગનલાલ એસ. મોલિયા

M.Sc., M.Ed., Ph.D.

ડૉક્ટર ઓફ ફિલોસોફી (શિક્ષણ) ની
ઉપાધિ માટેની જરૂરીયાતોના એક ભાગરૂપે
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીમાં રજૂ કરેલ
મહાશોધ નિબંધ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ
જુલાઈ - ૨૦૧૧

STATEMENT UNDER UNIVERSITY Ph.D. RULES

ORDI. Ph.D. 7

Hear declare that,

- (a) The research work embodied in this thesis on "**A STUDY OF EDUCATIONAL AND VOCATIONAL ASPIRATION OF FIRST YEAR COMMERCE COLLEGE STUDENTS WITH REFERENCE OF EDUCATION ACHIEVEMENT, ASPIRATIONAL LEVEL AND SOCIO ECONOMICS STATUS.**" Submitted for Ph.D. degree has not been submitted For any other degree of his or any other university or any previous occasion.
- (b) To the best of my knowledge no work of this type has been reported on the above subject. Since I have discovered new relation of facts, this work can be considered to be contributory to the advancement of knowledge on Psychology and Education; and
- (c) All the work presented in this thesis is artisanal and whenever reference have been made to The work of other it has been clearly indicated as such and the sources information included in the bibliography.

**Counter Signed by
The Guiding Teacher**

**Signature of the
Research Student**

Date :

Date :

CERTIFICATE OF APPROVAL

This dissertation directed and supervised by the candidate's guide has been accepted by the Department of Education, Saurashtra University, Rajkot in partial fulfilments of the agree of

DOCTOR OF PHILOSOPHY
(EDUCATION)

Title : **વાણિજ્ય કોલેજનાં પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ,
આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં
શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ**

A STUDY OF EDUCATIONAL AND VOCATIONAL ASPIRATION OF
FIRST YEAR COMMERCE COLLEGE STUDENTS WITH
REFERENCE OF EDUCATION ACHIEVEMENT,
ASPIRATIONAL LEVEL AND SOCIO
ECONOMICS STATUS

Candidate : Kathad Sanjaykumar M.

(Dr.M.S.Molia)

Guide

Associate Professor

Department of Education

Saurashtra University

Rajkot - 360005

Date :

(Dr.A.D.Ambasana)

Head

Department of Education

Saurashtra University

Rajkot - 360005.

Date :

ઋણ સ્વીકાર

"સંશોધનનું પ્રગટીકરણ એ સહિયારા પુરૂષાર્થની નિપજ છે" કોઈપણ અભ્યાસમાં શ્રમ, સમય અને સહકાર જરૂરી છે. સંશોધન એ સહિયારૂ કાર્ય છે મારા આ સંશોધન કાર્યમાં પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે સહકાર આપનાર તમામનો આ તકે હું આભાર માનું છું.

આ મહાશોધ નિબંધ તૈયાર કરવામાં મારા માર્ગદર્શક ડૉ.મગનલાલ એસ.મોલિયાનો ફાળો અમૂલ્ય છે. તેઓએ આ મહાશોધ નિબંધ તૈયાર કરવા માટે જરૂરી તમામ પ્રકારનું માર્ગદર્શન ખૂબ જ સહાનુભૂતિપૂર્વક આપ્યું છે. તેથી અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

આ મહાશોધ નિબંધ તૈયાર કરતી વખતે જ્યારે પણ મૂંઝવણ અનુભવી છે ત્યારે શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટના અધ્યાપકશ્રીઓ તેમજ મારા મોટા ભાઈશ્રી ડૉ.મનીષ એમ.કાથડ (એમ.ડી.) પાસેથી સતત માર્ગદર્શન મળેલ છે. એ સર્વનો પણ હું ઋણી છું.

પ્રયોજક શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરી હતી. આ પ્રશ્નાવલીનું આખરી સ્વરૂપ આપવામાં ભવનનાં અધ્યાપકશ્રીઓ તેમજ નિષ્ણાંતોએ પોતાનો કિંમતી સમય આપીને મદદ કરી છે તેવા બી.એડ્. કોલેજના અધ્યાપકશ્રીઓ તેમજ શિક્ષકોનો આ તકે હું આભાર માનું છું.

આ સંશોધનકાર્ય માટે નમૂના તરીકે પસંદ થયેલ કોલેજો તથા જેના પર આ સંશોધન કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું તે નમૂનાનાં પાત્રો તરીકે પસંદ થયેલ વિદ્યાર્થીઓનો પણ હું ઋણી છું કે જેના સહકાર વગર આ સંશોધન કાર્ય થઈ શક્યું ન હોત.

મને સંશોધન કાર્ય દરમ્યાન વિવિધ તબક્કે મદદરૂપ બનનાર મારા પીએચ.ડી.નાં સહાધ્યાયી મિત્રોનો પણ હું આભાર માનું છું.

જુલાઈ – ૨૦૧૧

— કાથડ સંજયકુમાર એમ.

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
●	નામાભિધાન પૃષ્ઠ	I
●	પીએચ.ડી.ઓડિનન્સ-૭	II
●	સ્વીકૃતિ પ્રમાણપત્ર	III
●	ઋણ સ્વીકાર	IV
●	સારણી સૂચિ	VIII-IX
●	આકૃતિ સૂચિ	X
૧.	સંશોધન સમસ્યાનો પરિચય	૦૧ થી ૦૮
	૧.૧ પ્રાસ્તાવિક	૧
	૧.૨ શીર્ષક	૧
	૧.૩ સમસ્યા કથન	૧
	૧.૪ અભ્યાસના હેતુઓ	૨
	૧.૫ અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ	૩
	૧.૬ સંશોધન ક્ષેત્ર	૪
	૧.૭ સંશોધનનો પ્રકાર	૪
	૧.૮ અભ્યાસના ચલો	૫
	૧.૯ શબ્દોની વ્યાવહારિક વ્યાખ્યાઓ	૫
	૧.૧૦ અભ્યાસની અર્થસૂચકતા	૬
	૧.૧૧ અભ્યાસની ક્ષેત્ર મર્યાદાઓ	૬
	૧.૧૨ સંશોધન કાર્યની રૂપરેખા	૭
	૧.૧૩ હવે પછીના પ્રકરણોનું આયોજન	૮
૨.	સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા	૦૯ થી ૬૨
	૨.૧ પ્રાસ્તાવિક	૯
	૨.૨. સંશોધનની સમીક્ષા	૯
	૨.૨.૧ સંશોધનની સૈદ્ધાંતિક સમીક્ષા	૯
	૨.૨.૨ સંશોધનની વ્યાવહારિક સમીક્ષા	૧૨
	૨.૩ પૂર્વે થયેલા સંબંધિત સંશોધનાના સારાંશ	૧૨
	૨.૪ પૂર્વે થયેલા સંશોધનોની સંયોજનાત્મક સમીક્ષા	૪૨
	૨.૫ સમીક્ષા માટેના સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ	૫૮

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
	૨.૬ પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતા	૬૧
૩.	સંશોધન યોજના અને તેના આધારો	૬૩ થી ૭૧
	૩.૧ પ્રાસ્તાવિક	૬૩
	૩.૨ વ્યાપવિશ્વ	૬૩
	૩.૩ નમૂના પસંદગી	૬૩
	૩.૪ સંશોધન પદ્ધતિ	૬૬
	૩.૫ ઉપકરણની પસંદગી	૬૬
	૩.૫.૧ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી	૬૭
	૩.૫.૨ સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ	૬૯
	૩.૬ ઉપકરણની રચના	૭૦
	૩.૭ માહિતી એકત્રીકરણ	૭૦
	૩.૮ પ્રાપ્ય માહિતી	૭૧
	૩.૯ માહિતી પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	૭૧
૪.	ઉપકરણની રચના અને તેનું પ્રમાણીકરણ	૭૨ થી ૭૬
	૪.૧ પ્રાસ્તાવિક	૭૨
	૪.૨ સંબંધિત સાહિત્યનો અભ્યાસ	૭૨
	૪.૩ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનું એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણ	૭૨
	૪.૪ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનું એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણ	૭૩
	૪.૫ પ્રશ્નોની રચના	૭૩
	૪.૬ પ્રાથમિક સ્વરૂપની રચના	૭૩
	૪.૭ તજજ્ઞીય અભિપ્રાય	૭૪
	૪.૮ પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ	૭૪
	૪.૯ અંતિમ સ્વરૂપની રચના	૭૫
	૪.૧૦ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીની વિશ્વસનીયતા	૭૫
	૪.૧૧ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીની પ્રમાણભૂતતા	૭૬
૫.	માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન	૭૭ થી ૮૯
	૫.૧ પ્રાસ્તાવિક	૭૭
	૫.૨ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા	૭૭
	૫.૩ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૭૮

પ્રકરણ	વિગત	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૫.૪	વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા	૭૯
૫.૫	વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૮૧
૫.૬	વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા	૮૨
૫.૭	વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૮૩
૫.૮	વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી	૮૪
૫.૯	એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી	૮૫
૫.૧૦	આકાંક્ષા-સ્તરના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૮૫
૫.૧૧	સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૮૬
૫.૧૨	શૈક્ષણિક સિદ્ધિનાં સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	૮૭
૬.	સારાંશ, તારણો, ફલિતાર્થો અને ભલામણો	૯૦ થી ૧૦૨
૬.૧	પ્રાસ્તાવિક	૯૦
૬.૨	સારાંશ	૯૦
૬.૩	પરિણામો	૯૦
૬.૪	તારણો	૯૪
૬.૫	પ્રાપ્ત પરિણામોની સમીક્ષા	૯૭
૬.૬	અભ્યાસની અન્ય નીપજ	૯૯
૬.૭	સંશોધનના ફલિતાર્થો	૯૯
૬.૮	ભાવિ સંશોધનો અંગેની ભલામણો	૧૦૧

સારણી સૂચિ

સારણી ક્રમ	શીર્ષક	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૨.૧	સમસ્યા સાથે સંબંધિત સંશોધનોનો પરિચય	૪૪
૩.૧	કોલેજ, વિદ્યાશાખા, અભ્યાસનું વર્ષ અને જાતીયતા અનુસાર નમૂનાના પાત્રો	૬૪
૩.૨	આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીની વિશ્વસનીયતા	૬૮
૩.૩	પ્રયોજક દ્વારા આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીની વિશ્વસનીયતા	૬૮
૩.૪	આકાંક્ષા-સ્તર કસોટીની પ્રમાણભૂતતા	૬૯
૩.૫	પ્રયોજક દ્વારા આકાંક્ષા-સ્તર કસોટીની પ્રમાણભૂતતા	૬૯
૩.૬	કુલ પ્રાપ્તાંક પરથી સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો	૭૦
૪.૧	એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ. પછીની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અને તેના આકાંક્ષા ક્ષેત્રો	૭૨
૪.૨	એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ. પછીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને તેના આકાંક્ષા ક્ષેત્રો	૭૩
૪.૩	પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ માટે પસંદ કરેલ પાત્રોની વિગત	૭૪
૪.૪	શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનાં અંતિમ સ્વરૂપની વિશ્વસનીયતા	૭૬
૫.૧	ક્રમાંક, જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોની અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોનો પસંદગી ક્રમાંક અને તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૭૭
૫.૨	ક્રમાંક, જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોની વ્યવસાય ક્ષેત્રોનો પસંદગી ક્રમાંક અને તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૭૮
૫.૩	ક્રમાંક, જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો પ્રત્યેની વાલીઓનો અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો પરનો, વિદ્યાર્થી દ્વારા અપાયેલ પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૦
૫.૪	ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો પ્રત્યે વાલીઓનો વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરનો વિદ્યાર્થી દ્વારા અપાયેલ પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૧
૫.૫	ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોની અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોના પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૨

સારણી ક્રમ	શીર્ષક	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
પ. ૬	ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોની વ્યવસાય ક્ષેત્રોની પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૩
પ. ૭	આકાંક્ષાનો પ્રકાર, જાતીયતા અને વાલીના અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અને વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી, કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૪
પ. ૮	આકાંક્ષાનો પ્રકાર, જાતીયતા, અભ્યાસક્ષેત્રો અને વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી, કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા	૮૫
પ. ૯	ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, આકાંક્ષા-સ્તર, વિચલન, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેના પરની પ્રથમ પસંદગી	૮૬
પ. ૧૦	ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, સામાજિક-આર્થિક સ્તર, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેમના પરની પ્રથમ પસંદગી	૮૭
પ. ૧૧	ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ-સ્તર, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેમના પરની પ્રથમ પસંદગી	૮૮

આકૃતિ સૂચિ

આકૃતિ ક્રમ	શીર્ષક	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
૩.૧	કોલેજ, વિદ્યાશાખા, અભ્યાસ વર્ષ અને જાતિયતા અનુસાર સ્તરીકરણ	૬૩

પ્રકરણ – ૧ સંશોધન સમસ્યાનો પરિચય

૧.૧ પ્રાસ્તાવિક (Introduction)

ગુજરાતમાં પ્રવર્તમાન સમયમાં ૧૦ + ૨ + ૩ પ્રકારની તરાહ અમલમાં છે. તેમાં ખાસ કરીને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક વાણિજ્ય પ્રવાહના અભ્યાસ પછી બી.કોમ., સી.એ., આઈ.સી.ડબલ્યુ.એ., સી.એસ. વગેરે ક્ષેત્રોમાં આગળ વધવાની વિપુલ તકો રહેલી છે. તેથી વિદ્યાર્થીઓ ઊંચી શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ રાખે છે. વ્યક્તિની આકાંક્ષા અને સિદ્ધિ વચ્ચે બે પ્રકારના તફાવત જોવા મળે છે. ઘણી વખત વ્યક્તિની પોતાની સિદ્ધિ વિશેની અપેક્ષાઓ વાસ્તવિક હોય છે. એટલે કે પોતાની શક્તિ મુજબ પ્રાપ્ય એવું ધ્યેય રાખીને સિદ્ધિ મેળવે છે. જ્યારે ઘણી વખત પોતાની સિદ્ધિ વિશેની અપેક્ષાઓ અવાસ્તવિક હોય અર્થાત્ પોતાની વાસ્તવિક શક્તિકરતા ઊંચુ ધ્યેય રાખે છે. જો વ્યક્તિની વાસ્તવિક શક્તિ કરતા વધુ પડતી ઊંચી અપેક્ષાઓ હોય તો તેના પરિણામે ઘણી વખત વ્યક્તિ હતાશ અને વૈફલ્ય અનુભવે છે. આથી ધોરણ-૧૨ વાણિજ્ય પ્રવાહના પોતાના પરિણામથી હતાશ થઈ એફ.વાય.બી.કોમ. માં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓને શોધીને તેની ક્ષમતા અનુસાર જો વધુમાં વધુ સિદ્ધિ મેળવવાની પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન આપવામાં આવે તો વૈફલ્ય અને હતાશા જેવા પ્રશ્નો દૂર કરી શકાય.

આથી એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધરવાનું વિચાર્યું હતું.

૧.૨ શીર્ષક (Title)

"વાણિજ્ય કોલેજના પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ"

૧.૩ સમસ્યા કથન (The Problem to be Investigated)

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે વિષયને આ રીતે શબ્દબદ્ધ કર્યો હતો.

"વાણિજ્ય કોલેજના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ"

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી (અન્સારી એન્ડ અન્સારી રચિત) નું કાનાણી (૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણિત કરેલ ગુજરાતી રૂપાંતર દ્વારા એફ.વાય.બી.કોમ.નાં વિદ્યાર્થીઓનાં આકાંક્ષા-સ્તરનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમજ ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત માપદંડ દ્વારા સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ મેળવવામાં આવી હતી. શૈક્ષણિક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માપદંડ દ્વારા પ્રતિચાર મેળવી તેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ અને આકાંક્ષા-સ્તરના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧.૪ અભ્યાસના હેતુઓ (Objectives of the Study)

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતાં.

૧. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સંશોધિનીની રચના કરવી.
૨. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૩. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૪. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૫. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૬. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૭. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૮. વાલીઓની વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવી.
૯. એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવી.
૧૦. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ આકાંક્ષા—સ્તર અને નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.
૧૧. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.
૧૨. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા નિમ્ન, મધ્યમ અને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.

૧.૫ અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ (Hypotheses of the Study)

પ્રસ્તુત અભ્યાસની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

૧. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષામાં તફાવત નહીં હોય.
૨. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષામાં તફાવત નહીં હોય.
૩. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષામાં તફાવત નહીં હોય.
૪. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓમાં તફાવત નહીં હોય.
૫. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષામાં તફાવત નહીં હોય.
૬. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષામાં તફાવત નહીં હોય.
૭. વાલીઓની વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીમાં તફાવત નહીં હોય.
૮. એફ.વાય.બી.કોમ.નાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીમાં તફાવત નહીં હોય.
૯. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર અને નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગીમાં તફાવત નહીં હોય.
૧૦. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગીમાં તફાવત નહીં હોય.
૧૧. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા નિમ્ન, મધ્યમ અને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગીમાં તફાવત નહીં હોય.

૧.૬ સંશોધન ક્ષેત્ર (Research Area)

શૈક્ષણિક સંશોધનનો વ્યાપ ઘણો મોટો છે. તેમાં ઘણાં ક્ષેત્રોનો સમાવેશ થાય છે જેમ કે

૧. પરીક્ષણ અને કસોટી સંરચના	૧૩. શિક્ષણનું વ્યવસાયિકરણ
૨. માર્ગદર્શન અને સલાહ	૧૪. ભાષા શિક્ષણ
૩. ઓપન અને દૂરવર્તી શિક્ષણ	૧૫. પ્રેરણા અને વ્યક્તિત્વ
૪. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી	૧૬. તુલનાત્મક શિક્ષણ
૫. પ્રૌઢ, નિરંતર અને અનૌપચારિક શિક્ષણ	
૬. બાળ વિકાસ	૧૭. શિક્ષણનો ઇતિહાસ
૭. શિક્ષણનો કાયદો	૧૮. સિદ્ધિ સાથે સંબંધિત
૮. વિદ્યાર્થીઓના ગુણ લક્ષણો	૧૯. શૈક્ષણિક નીતિઓ શિક્ષણનું ભાવિ
૯. શિક્ષક, શિક્ષણ અને શિક્ષક
—પ્રશિક્ષણ	૨૦. શિક્ષણનું અર્થશાસ્ત્ર
૧૦. અધ્યયન—અધ્યાપન પ્રક્રિયા	૨૧. અધ્યાપન અને શિક્ષણ વર્તન
૧૧. શિક્ષણનું તત્ત્વજ્ઞાન	૨૨. શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર
૧૨. કન્યા કેળવણી	૨૩. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તકનો
અભ્યાસ વગેરે

શાળા કોલેજોમાં વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપવાની વ્યવસ્થિત અને નિયમિત વ્યવસાયનો અભાવ હોય છે. પરિણામે વિદ્યાર્થીને શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક કારકિર્દી પસંદગી માટે મુશ્કેલી પડે છે. પ્રસ્તુત સંશોધન સમસ્યા શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સંબંધિત હોય માટે સંશોધન સમસ્યાનો સમાવેશ શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન અને સલાહ સંશોધન ક્ષેત્રમાં થાય છે.

૧.૭ સંશોધનનો પ્રકાર (Types of Research)

સંશોધનના સામાન્ય રીતે ત્રણ પ્રકાર પડે છે. (૧) મૂલગત સંશોધન (૨) વ્યવહારિક સંશોધન (૩) ક્રિયાત્મક સંશોધન.

૧.૭.૧ મૂલગત સંશોધન. મૂલગત સંશોધન એટલે બુનિયાદી સંશોધન કેટલાક તેને શુદ્ધ સંશોધન પણ કહે છે. આવા સંશોધનના મુખ્ય બે હેતુઓ હોય છે. (૧) એવા વ્યાપક નિષ્કર્ષો વિકસાવવા કે નિયમો ઉપજાવવા કે જેથી તાત્વિક સિદ્ધાંતો, પ્રેરણાનાં સિદ્ધાંતો, ખ્યાલ બંધારણના સિદ્ધાંતો વગેરે રૂપે ગણી શકાય. (૨) પાયાના મૂલ્યો કે સનાતન સત્યોની ખોજ કરવી.

૧.૭.૨. વ્યવહારિક સંશોધન. આવા સંશોધનના મુખ્ય હેતુ તાત્વિક સિદ્ધાંતોને વ્યવહારમાં મૂકવાનો અથવા તો સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનના ઉપયોજનનો છે. મૂલગત સંશોધનના નિષ્કર્ષ જીવન વ્યવહારમાં ઉપયોગી નીવડે તે માટેની ભૂમિકા પૂરી પાડવાનું કામ વ્યવહારિક સંશોધન કરે છે. આવા સંશોધનમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન કરતા વિશાળ પાયા પર અને વધુ પાત્રો સાથે કામ કરવું પડે છે. વ્યવહારિક સંશોધન ભવિષ્યમાં અમલમાં મૂકવાના મોટા પ્રોજેક્ટનો પરીક્ષણ તબક્કો પણ હોઈ શકે.

૧.૭.૩. ક્રિયાત્મક સંશોધન. ક્રિયાત્મક સંશોધન એટલે શાળા કે વર્ગખંડમાં કોઈ પ્રશ્નના ઉકેલ માટે હાથ ધરાવતું નાનકડું સંશોધન. સામાન્ય શિક્ષક કે સંચાલક પોતાને નડતા પ્રશ્નો વૈજ્ઞાનિક રીતે ઉકેલ લાવવા પ્રયત્ન કરે એટલે ક્રિયાત્મક સંશોધન થયું. ખરું જોતા ક્રિયાત્મક સંશોધન એટલે શિક્ષણ સુધાર માટેનો એક પ્રયોગ. આ ક્રિયાત્મક સંશોધન કોઈ સ્થાનિક પ્રશ્નના તાત્કાલિક ઉકેલ માટેનું એક યા વધુ શિક્ષકો કે સંચાલકોએ ઉપાડેલું સંશોધન હોય.

ઉપરોક્ત સંશોધનના ત્રણ પ્રકાર (૧) મૂલગત (૨) વ્યવહારિક (૩) ક્રિયાત્મક સંશોધન ઉપરાંત ગુણાત્મક અને સંખ્યાત્મક પ્રકાર પૈકી પ્રસ્તુત સંશોધન વ્યવહારિક પ્રકારનું છે.

૧.૮ અભ્યાસના ચલો (Variables of the Study)

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અસર કરતા સ્વતંત્ર અને પરતંત્ર ચલો આ પ્રમાણે લેવામાં આવ્યા હતા.

ક્રમ	ચલનો પ્રકાર	ચલનું નામ	ચલની કક્ષાઓ
૧.	સ્વતંત્ર ચલ	જાતીયતા	૧. કુમાર ૨. કન્યા
		સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં આધારે જૂથ	૧. ઉચ્ચ ૨. મધ્યમ ૩. નિમ્ન
		આકાંક્ષા-સ્તરનાં આધારે જૂથ	૧. ઉચ્ચ ૨. મધ્યમ
		શૈક્ષણિક સિદ્ધિનાં આધારે જૂથ	૧. ૫૦ ગુણથી નીચે – નિમ્ન ૨. ૫૦ ગુણથી ૭૦ – મધ્યમ ૩. ૭૦ થી ગુણથી ઉપર –ઉચ્ચ
૨.	પરતંત્ર ચલ	૧. શૈક્ષણિક આકાંક્ષા ૨. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા	

૧.૯ શબ્દોની વ્યવહારિક વ્યાખ્યાઓ (Definitions of the terms)

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાયેલા મહત્વનાં શબ્દોની વ્યવહારૂ વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે સ્વીકારવામાં આવી હતી.

શૈક્ષણિક સિદ્ધિ. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ દ્વારા લેવાયેલી ધોરણ બારની વાણિજ્ય પ્રવાહની પરીક્ષાનાં ગુણ એટલે શૈક્ષણિક સિદ્ધિ.

આકાંક્ષા-સ્તર. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન (અન્સારી એન્ડ અન્સારી રચિત) કસોટીનું કાનાણી (૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણિત કરેલ ગુજરાતી રૂપાંતર પરથી મેળવેલ ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક એટલે આકાંક્ષા સ્તર.

સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના માપદંડ દ્વારા મેળવાયેલા પ્રાપ્તાંકો એટલે સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ.

શૈક્ષણિક આકાંક્ષા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સંશોધિનીમાં દર્શાવેલ શૈક્ષણિક લાયકાતમાંથી ઉતરતા ક્રમમાં પસંદ કરેલ કોઈપણ પાંચ શૈક્ષણિક લાયકાત એટલે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા.

વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માપદંડમાં દર્શાવેલ વ્યવસાયોમાંથી ઉતરતા ક્રમમાં પસંદ કરેલ કોઈપણ પાંચ વ્યવસાયો એટલે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા.

૧.૧૦ અભ્યાસની અર્થસૂચકતા (Significance of the Study)

પ્રસ્તુત અભ્યાસની અર્થસૂચકતા આ પ્રમાણે છે.

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસ વડે એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વિષેની માહિતી પ્રાપ્ત થશે.
૨. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ, જાતીયતા, ધોરણ-બાર વાણિજ્ય પ્રવાહનું પરિણામ વગેરેનો શૈક્ષણિક આકાંક્ષા વચ્ચે કેવો સંબંધ છે તે પ્રાપ્ત થશે.
૩. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ, જાતીયતા, ધોરણ-બાર વાણિજ્ય પ્રવાહનું પરિણામ વગેરેનો વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે કેવો સંબંધ છે તે પ્રાપ્ત થશે.
૪. પ્રસ્તુત સંશોધન માર્ગદર્શન અને સલાહ કેન્દ્રો ચલાવનારને ઉપયોગી બની રહેશે.
૫. વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણી શકાશે.

૧.૧૧ અભ્યાસની ક્ષેત્ર મર્યાદાઓ (Limitations of the Study)

પ્રસ્તુત અભ્યાસની ક્ષેત્ર મર્યાદા આ પ્રમાણે હતી.

૧. ગુજરાત રાજ્યની વાણિજ્ય પ્રવાહની કોલેજમાં એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં લેવામાં આવ્યા હતા.

૨. ગુજરાતી માધ્યમમાં એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં લેવામાં આવ્યા હતા.
૩. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ઉપકરણોમાં આકાંક્ષા-સ્તર નક્કી કરવા માટે અન્સારી એન્ડ અન્સારી દ્વારા રચાયેલ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીનું કાનાણી (૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણિત કરેલ ગુજરાતી રૂપાંતરનો તેમજ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ શોધવા માટે ડૉ.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી ઉપકરણની મર્યાદા આ અભ્યાસની મર્યાદા ગણાશે.

૧.૧૨ સંશોધન કાર્યની રૂપરેખા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમસ્યા પસંદગીથી માંડીને અહેવાલ લેખન દરમ્યાન પ્રયોજકે કરેલા કાર્યોની રૂપરેખા આ પ્રમાણે કરી હતી.

સંશોધન માટે સમસ્યા પસંદગી એ પ્રયોજક માટે કઠિન હોય છે. સંદર્ભ સાહિત્યના અધ્યયન બાદ પ્રયોજકે પ્રથમ સંશોધનનું ક્ષેત્ર શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન અને સલાહ નક્કી કર્યું. આ ક્ષેત્રમાં થયેલા સંબંધિત સંશોધનના ગહન અભ્યાસ બાદ વાણિજ્ય કોલેજનાં પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો. આ માટે સંશોધન દરખાસ્ત તૈયાર કરવામાં આવી. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બે તૈયાર ઉપકરણો ઉપયોગમાં લીધા હતાં. જ્યારે એક ઉપકરણની રચના પ્રયોજકે જાતે કરી હતી. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં પ્રથમ વર્ષ બી.કોમ. ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ જાણવાની હતી. તેથી સંશોધકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની રચના કરી હતી. તે માટે તેણે કોલેજના એફ.વાય.બી.કોમ. ના વિદ્યાર્થીઓને મળીને તેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ નબળા પરિણામના કારણો જાણીને તેને આધારે પ્રારંભિક પ્રશ્નાવલીની રચના કરવામાં આવી હતી. આ પ્રશ્નાવલીને નિષ્ણાંતોને તપાસવા માટે આપી હતી તેઓના સૂચન અનુસાર સુધારા કરીને અંતિમ સ્વરૂપની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની રચના કરવામાં આવી હતી. માહિતીના એકત્રીકરણ માટે ગુજરાત રાજ્યની ગુજરાતી માધ્યમની વાણિજ્ય કોલેજના એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. નમૂનાના પાત્રોને આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી, સામાજિક-આર્થિક દરજ્જા માપદંડ તેમજ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલિ રૂબરૂ આપીને માહિતીનું એકત્રીકરણ કર્યું હતું. માહિતીનું પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું. માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન બાદ છ પ્રકરણોમાં સંશોધન અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવેલ. અંતે સંશોધન અહેવાલના લેખનના નિયમોની બરાબર ચોક્કસાઈ રાખીને કમ્પ્યુટર દ્વારા અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તથા યુનિવર્સિટીના નિયત સમય મર્યાદામાં આ અહેવાલ યુનિવર્સિટીને સુપ્રત કરવામાં આવેલ હતો.

૧.૧૩ હવે પછીના પ્રકરણોનું આયોજન

પ્રસ્તુત મહાશોધ નિબંધમાં હવે પછીના પ્રકરણોનું આયોજન આ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું છે.

પ્રકરણ બીજામાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, સામાજિક—આર્થિક સ્થિતિ, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાના ભૂતકાળમાં થયેલા સંશોધનની સમીક્ષા કરવામાં આવી છે. પ્રકરણને અંતે પ્રસ્તુત સંશોધન ભૂતકાળના આ પ્રકરણના સંશોધનથી કઈ રીતે જુદું પડે છે તે દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

પ્રકરણ ત્રીજામાં સંશોધન યોજનાની આધાર શીલાઓમાં વ્યાપવિશ્વ, નમૂના પસંદગી, સંશોધન પદ્ધતિ, ઉપકરણની પસંદગી અને સંરચના, માહિતી એકત્રીકરણ અને પ્રાપ્ત માહિતી અંગેની ચર્ચા કરી છે. અંતમાં પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન કઈ રીતે કરેલ છે તેનું વર્ણન છે.

પ્રકરણ ચોથામાં ઉપકરણની રચના અને તેનું પ્રમાણિકરણનું વર્ણન કરેલ છે.

પ્રકરણ પાંચમાં જુદા—જુદા શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓના ક્ષેત્રોની પસંદગી પર અભ્યાસમાં આવરાયેલા ચલોની અસર દર્શાવતી સારણીઓ મૂકીને તેનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રકરણ છઠ્ઠામાં અભ્યાસમાંથી નિષ્પન્ન થતાં સારાંશ, તારણો અને ફલિતાર્થો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને તેના આધારે ભાવિ સંશોધનની ભલામણો કરવામાં આવી છે.

પ્રકરણ – ૨ સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા

૨.૧ પ્રાસ્તાવિક

કોઈ પણ સંશોધક જ્યારે પોતાના ક્ષેત્રમાં સંશોધન કાર્યનો આરંભ કરે તે પહેલા, તે વિષયને લગતા થયેલાં સંશોધનોનો સંશોધકે તલસ્પર્શી અભ્યાસ કરવો જોઈએ. મહાસાગરમાં જતી સ્ટીમર માટે દિશાસૂચન માટે જેટલી હોકાયંત્રની આવશ્યકતા છે, તેટલી જ સંશોધક માટે પોતાની સમસ્યાના દિશાસૂચન માટે સંદર્ભ સાહિત્યનાં વાંચનની છે.

સંદર્ભ સાહિત્ય વડે સંશોધક પોતાની યોજના વધુ નક્કર બનાવી શકે છે. આ ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોનું વ્યાપવિશ્વ, નમૂનો, નમૂનો પસંદ કરવાની પદ્ધતિઓ, માહિતી એકત્રીકરણ માટેના વિવિધ ઉપકરણો ઉપરાંત સમસ્યામાં કઈ કઈ બાબતોનો, ચલોનો સમાવેશ થયો છે તેનો ખ્યાલ આવે છે. પૂર્વે થયેલા અભ્યાસમાં કેવા પરિણામો પ્રાપ્ત થયા તેનો ખ્યાલ મળે છે.

ઉપયુક્ત બાબતોને લક્ષમાં લઈ સંશોધકે પ્રસ્તુત સંશોધન સાથે સંબંધિત સાહિત્યનો અભ્યાસ કરી સંક્ષિપ્તમાં તેની નોંધ આ પ્રકરણમાં કરેલ છે.

૨.૨. સંશોધનની સમીક્ષા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધનની સમીક્ષા બે રીતે કરવામાં આવી હતી. (૧) સંશોધનની સૈદ્ધાંતિક સમીક્ષા અને (૨) સંશોધનની વ્યવહારૂ સમીક્ષા

૨.૨.૧. સંશોધનની સૈદ્ધાંતિક સમીક્ષા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધનની સૈદ્ધાંતિક સમીક્ષા નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવી હતી.

૨.૨.૧.૧ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પ્રેરણા. હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર મેકલેલેન્ડે (૧૯૮૨) સિદ્ધિપ્રેરણાની વાત ખુબ પ્રચલિત કરી. બાવીસ વર્ષોથી તેઓ આ વિષય પર નવા નવા પ્રયોગો કરી રહ્યા છે. મનુષ્યની આંતરિક બાબતોમાં અને પ્રેરણાઓમાં મનોવિજ્ઞાનીઓએ ઘણો રસ લીધો છે. ફોઈડે (૧૯૮૬) જેવા મનોવૈજ્ઞાનિકે એક મહત્વની વાતનું પ્રતિપાદન કર્યું છે. માણસના વર્તન પાછળના સાચા પ્રેરણો વિશે જાણવું હોય તો તે અંગેના તેમના વિધાનો પર વિશ્વાસ રાખી શકીએ નહિ. ફોઈડે બતાવ્યું કે, માણસના વિચિત્ર વર્તન પાછળની દેખીતી પ્રેરણાઓ સાચી પ્રેરણાઓથી જુદી હોય છે. ફોઈડે દીવા સ્વપ્નોનું વિશ્લેષણ કરી માણસની સાચી પ્રેરણાઓ જાણવા પ્રયત્ન કર્યો અને એમ કરવા માટેની વૈજ્ઞાનિક ભૂમિકા તૈયાર કરી.

પ્રો. મેકલેલેન્ડે માણસે જાગૃત અવસ્થામાં કરેલા તરંગી વિષયોનું અર્થઘટન કરી એની પ્રેરણાઓનો ક્યાસ કાઢવાનો પ્રયત્નો કર્યો એમનું માનવું હતું કે અમુક પ્રેરણાઓ વ્યક્તિની વિચાર સૃષ્ટિમાં જો વારંવાર જોવા મળે તો જીવનના અનેક ક્ષેત્રોમાં વ્યક્તિના વર્તનની આગાહી કરી શકાય. સંશોધનને અંતે આવી કેટલીક પ્રેરણાઓ જુદી તારવી શકાય. એમાંની એક અગત્યની પ્રેરણાને 'સિદ્ધિપ્રેરણા' એવું નામ આપ્યું.

૨.૨.૧.૨ સિદ્ધિ પ્રેરણાનો અર્થ. "સામાજિક પ્રતિષ્ઠા માટે નહિ પણ પોતે કંઈક સિદ્ધિ કર્યાનો આંતરિક સંતોષ પામવા માટે કોઈપણ કામ સારી રીતે પાર પાડવાની અભિલાષા એટલે સિદ્ધિપ્રેરણા."

શરૂઆતના સંશોધનો દ્વારા એવું જણાવ્યું કે જે લોકો આ પ્રેરણા વધારે પ્રમાણમાં ધરાવતા હતા, તેઓ અમુક કાર્યો મહેનતપૂર્વક કરતા હતા. આવા લોકો ઝડપથી શીખતા હતા. સંશોધનમાં આ પરિણામોએ એક પ્રશ્ન ઊભો કર્યો : સિદ્ધિપ્રેરણામાં આંતરિક પ્રેરણા ધરાવતા લોકોનું પ્રમાણ ખાસું હોય, એવા સમાજમાં શું બને ? જુદા-જુદા દેશોમાં થયેલા આર્થિક વિકાસ અને સિદ્ધિપ્રેરણા વચ્ચેના સંબંધ વિશે કેટલાક પ્રાથમિક સંશોધનો કરવામાં આવ્યા. વાર્તાઓ કે પત્રોમાં "સરસ રીતે કામ કરવું" એ બાબતનો ઉલ્લેખ કેટલીકવાર થાય છે એ પરથી સિદ્ધિપ્રેરણાનો ક્યાસ કાઢવામાં આવ્યો. સૌપ્રથમ ઐતિહાસિક સંશોધનો કરવામાં આવ્યા. કેટલાક તારણો નીચે પ્રમાણે હતા. એપેનીયન ગ્રીસ એક કાળે આર્થિક વિકાસની ટોચ પર હતું તેની આગળની સદીમાં ગ્રીક સાહિત્યમાં સિદ્ધિકેન્દ્રી સામગ્રી ઘણાં સારા પ્રમાણમાં હતી. ઈ.સ. ૧૪૦૦ થી ૧૮૦૦ ના ૪૦૦ વર્ષ દરમ્યાન બ્રિટનમાં આર્થિક વિકાસના બે મોજા આવેલા બંને વખતે એ પેઢી પહેલાના સમય દરમ્યાન લખાયેલા નૌકા સૈન્યના પત્રો, નાટ્ય સાહિત્ય અને ગલીઆની નૃત્ય સિદ્ધિ-સામગ્રીનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળ્યું. વર્ષો સુધી અર્થશાસ્ત્રીઓ એવું માનતા રહ્યાં છે કે વ્યાપારી ખેડૂતો મુખ્યત્વે નફાને ખાતર બધું કરે છે. હમણા આર્થિક ઇતિહાસકારો આવા વ્યાપારી ખેડૂતોના જીવનનો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે. અભ્યાસ પરથી એવું જાણવા મળે છે કે ઘણા વ્યાપારી ખેડૂતો પૈસા ખાતર પૈસા એકઠાં કરવામાં રસ ધરાવતા હોય એવું નથી લાગતું.

૨.૨.૧.૩ ઊંચી સિદ્ધિ પ્રેરણા ધરાવતી વ્યક્તિની ખાસિયતો. વ્યાપારી ખેડૂતોનું જીવન અન્ય વ્યક્તિઓથી કઈ રીતે જુદું હોય છે ? ઊંચી સિદ્ધિપ્રેરણા ધરાવતા વ્યાપાર ખેડૂતોની જેમ વર્તન કરવું એટલે શું ? એમની ખાસિયત નીચે પ્રમાણે છે. નિર્ણયો લેવાની અને નિર્ણય લીધા પછી જવાબદારી પોતાના શિરે જ રાખવી તેમને ગમે છે. પ્રમાણસર માત્રાનું જોખમ ખેડવું પડે તેવા કાર્યો તેઓ વધારે પસંદ કરે છે. તેમના કાર્યના પરિણામોનું નક્કર જ્ઞાન મેળવવામાં તેમને રસ હોય છે. વ્યાપારી ખેડૂતોની વાત બાજુએ મૂકીએ તો ઊંચી સિદ્ધિપ્રેરણાની વ્યક્તિઓના જે સામાન્ય લક્ષણો મેકલેલેન્ડે તારવ્યા છે કે માનવીય વર્તનના ચાલકબળો સમજવા મથતાં સૌ કોઈએ જાણવા જેવા છે.

૨.૨.૧.૪. સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિના લક્ષણો. મેકલેલેન્ડે (૧૯૬૧) વ્યક્તિના વિચારોમાં સિદ્ધિપ્રેરક તત્ત્વ છે કે નહીં તેની ચકાસણી માટે નીચે પ્રમાણેના ત્રણ લક્ષણો આપ્યા છે. (૧) શ્રેષ્ઠતાના ધોરણો સાથે હરિફાઈ અન્યના ધોરણો સાથે હરિફાઈ શિક્ષક પોતાની શાળામાં બીજાઓ કરતા વધુ સારો શિક્ષક થવાની આકાંક્ષા રાખે. પોતાના સ્થાપિત ધોરણો સાથે હરિફાઈ, કિંજલ નામાના મૂળતત્ત્વોમાં ૧૦૦ માંથી ૮૦ ગુણ લાવી પણ તેનો પ્રયાસ હવે પછી ૧૦૦ માંથી ૯૦ ગુણ લાવવાનો છે. (૨) અદ્વિતીય સફળતા કોઈ વૈજ્ઞાનિક કેન્સરનો ઈલાજ શોધવા મથે છે. (૩) લાંબા સમય સુધી મથ્યા રહેવું સારી જાતનો આંબો ઉછેરવા માંગતો ખેડૂત તે મોટો ન થાય ત્યાં સુધી મંડ્યા રહે છે. આ ત્રણેય લક્ષણો અંગે ઉડાણથી વિચારશું તો જણાશે કે તે બધા શ્રેષ્ઠતા માટેની સંવેદનશીલતા સાથે સંબંધ ધરાવે છે. વ્યક્તિના વિચારોમાં ઉપરના ત્રણમાંથી કોઈપણ લક્ષણ જોવા મળે તો તેને સિદ્ધિ પ્રેરિત વ્યક્તિ કહેવાય. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો વ્યક્તિ સિદ્ધિ પ્રતિભાવાળી વ્યક્તિ કહેવાય છે. વળી કેટલીક વ્યક્તિઓના વિચારોમાં નરી કર્મઠતા હોય છે. જેને ઉદ્દેશ સાથે ભાગ્યે જ લેવા દેવા હોય છે. આવી વ્યક્તિઓ ઉપરની ત્રણ કસોટીઓમાંથી એકેયમાં પાર ન ઉતરે. વ્યક્તિના વિચારોમાં રહેલી આવી પ્રક્રિયાને કાર્ય પ્રતિમા કહેવાય છે. મેકલેલેન્ડે અસંબંધિત પ્રતિભાની પણ વાત કરી છે. વ્યક્તિના વિચારોમાં રહેલી એવી પ્રક્રિયાને કાર્ય પ્રતિમા કહે છે. વ્યક્તિના વિચારોમાં રહેલી એવી પ્રતિમા જેને ઉદ્દેશ કે સિદ્ધિ સાથે જરા પણ સંબંધ ન હોય તેને અસંબંધિત પ્રતિમા કહેવાય છે. મેકલેલેન્ડે સિદ્ધિપ્રેરણાના માપન માટે થેમેટિક એ પરસેપ્શન

ટેસ્ટમાં હોય છે. તેવા રેખા ચિત્રો પસંદ કરી તે પરથી વ્યક્તિ દ્વારા લખાયેલી વાર્તાના મૂલ્યાંકન પર જ ભાર મૂક્યો. સિદ્ધિ પ્રતિભાવાળી વાર્તામાં કેટલા પ્રમાણમાં સિદ્ધિ પ્રેરણાના મનોવૈજ્ઞાનિક ઘટકો છે તે શોધી તેને ગુણાંક આપી વ્યક્તિનો સિદ્ધિપ્રેરણાંક શોધી શકાય.

૨.૨.૧.૨. આકાંક્ષા. સિદ્ધિની આકાંક્ષા પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી માટે જુદો-જુદો અર્થ ધરાવે છે. મધ્યમ અને ઉચ્ચ વર્ગના બાળકોમાં સિદ્ધિની આકાંક્ષા પ્રેરવા માટે પ્રયાસો કરવામાં આવે છે. કોઈપણ કાર્ય સારી રીતે કરવા માટેની વિદ્યાર્થીની લડતને આપણે બિરદાવીએ છીએ. વિદ્યાર્થીની શક્તિઓ, તકો અને મહત્વકાંક્ષાના સ્તર વચ્ચે સમતુલા સ્થાપવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીની શક્તિઓ કરતાં મહત્વકાંક્ષા વધારે હોય તો નિષ્ફળતાનાં પ્રસંગો વધી જાય છે. વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિઓને બાળકના પોતાના ધ્યેય વિષેના ખ્યાલોના સંદર્ભમાં વિચારવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીની આકાંક્ષાનું સ્તર શોધી કાઢવા માટે અભ્યાસો થાય છે.

કેટલાક સંશોધકો એમ માને છે કે શિક્ષણ આજે વધારે સરળ બની ગયું છે. વિદ્યાર્થીને સફળતા અને નિષ્ફળતા બંનેની જરૂર છે. સફળતાથી જેમ આકાંક્ષાઓનું સ્તર ઊંચું આવે છે તેમ નિષ્ફળતાથી પણ આકાંક્ષામાં વૃદ્ધિ થવાની શક્યતા છે. પ્રસંગોપાત મળતી નિષ્ફળતા એ વિદ્યાર્થીની કસોટી છે. નિષ્ફળતા એ કડવી દવા જેવી છે. કિસ્તરના કથન પ્રમાણે નિષ્ફળતા અલ્પ સમયની હોય અને અંતિમ સફળતાની અપેક્ષા અનિશ્ચિત હોય ત્યારે વિદ્યાર્થી નિષ્ફળતાને સહન કરી લે છે. સતત નિષ્ફળતા હંમેશા સારું પરિણામ લાવે છે એવું નથી. સંશોધનોના પરિણામે નિષ્ફળતાના બે ખરાબ પરિણામ આવ્યા છે. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ સફળતાની આશા ગુમાવે છે. બીજા કેટલાક નિષ્ફળતાથી ટેવાઈ જાય છે. તેઓ પ્રયત્નો ચાલુ રાખે છે પરંતુ તેમને વાસ્તવિકતાનો ખ્યાલ હોતો નથી. કેટલાકમાં વ્યક્તિત્વ ઘટતાં વિદ્યાર્થીની નિષ્ફળતાને વધારે ગંભીર બનાવે છે તેથી સતત નિષ્ફળતાની અસરો વધારે ખરાબ હોય છે.

સફળતા અને નિષ્ફળતા ઉપરાંત વિદ્યાર્થીનું જૂથમાં સ્થાન અને જૂથના સભ્યોની તેની પાસેથી રાખવામાં આવતી અપેક્ષા તેની પ્રવૃત્તિઓ પર અસર કરે છે. વિદ્યાર્થીમાં આત્મવિશ્વાસ કે તેનો અભાવ એ પણ અગત્યનું ઘટક છે વિદ્યાર્થીને પ્રાપ્ત થતુ સામાજિક પ્રોત્સાહન તેની સિદ્ધિઓ પર અસર કરે છે. ટૂંકમાં, સિદ્ધિની આકાંક્ષા એ ઘણું આધારભૂત પ્રલોભન છે.

૨.૨.૧.૨.૧ આકાંક્ષાઓના પ્રકાર. આકાંક્ષાઓને જુદા-જુદા પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે જેમ કે : (૧) શૈક્ષણિક આકાંક્ષા (૨) વ્યવસાયિક આકાંક્ષા (૩) સામાજિક આકાંક્ષા (૪) ભૌતિક વસ્તુઓની આકાંક્ષા વગેરે

(૧) શૈક્ષણિક આકાંક્ષા. આ પ્રકારની આકાંક્ષાઓ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કોઈ ચોક્કસ પ્રકારની શૈક્ષણિક લાયકાત પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્નશીલ હોય છે. જેમ કે કોઈ વિદ્યાર્થી એમ.કોમ.ની પદવી પ્રાપ્ત કરવાની આકાંક્ષા ધરાવે છે. જ્યારે અન્ય વિદ્યાર્થી સી.એ.ની પદવી પ્રાપ્ત કરવાની આકાંક્ષા ધરાવે છે. દરેક વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જુદી-જુદી હોય છે.

(૨) વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા. આ પ્રકારની આકાંક્ષાઓ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કોઈ ચોક્કસ પ્રકારની વ્યવસાય માટે આકાંક્ષા ધરાવે છે. જેમ કે કોઈ એક વિદ્યાર્થી બિઝનેસનો વ્યવસાય કરવાની આકાંક્ષા સેવે છે. દરેક વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જુદી-જુદી હોય છે.

૨.૨.૧.૨.૨ આકાંક્ષા—સ્તર. દરેક વિદ્યાર્થીઓનું આકાંક્ષા—સ્તર જુદુ જુદુ હોય છે. (૧) ઉચ્ચ આકાંક્ષા—સ્તર (૨) મધ્યમ આકાંક્ષા—સ્તર (૩) નિમ્ન આકાંક્ષા—સ્તર. આકાંક્ષા—સ્તરનું માપન વિવિધ કસોટી દ્વારા માપી શકાય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આકાંક્ષા—સ્તર નક્કી કરવા માટે અન્સારી એન્ડ અન્સારી દ્વારા રચાયેલ આકાંક્ષા—સ્તર ચિહ્ન કસોટીનું કાનાણી (૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણીત કરેલ ગુજરાતી રૂપાંતરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૨.૧.૩ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ. દરેક વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ જુદી જુદી હોય છે. (૧) ઉચ્ચ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ (૨) મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ (૩) નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ. સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનું માપન વિવિધ કસોટી દ્વારા માપી શકાય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ નક્કી કરવા માટે ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૨.૨. સંશોધનની વ્યવહારિક સમીક્ષા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધનની વ્યવહારિક સમીક્ષા નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવી હતી.

૨.૩ પૂર્વે થયેલા સંબંધિત સંશોધનોના સારાંશ

પ્રસ્તુત સંશોધન સમસ્યાને સંબંધિત માહિતી મેળવવા માટે સંશોધક એમ.બી.બૂચ સંપાદિત ફર્સ્ટ, સેકન્ડ અને થર્ડ સર્વે ઓફ રિસર્ચ ઈન એજ્યુકેશન, ઈન્ડિયન એજ્યુકેશન રીવ્યુ એન.સી.ઈ.આર.ટી. દ્વારા પ્રકાશિત નેશનલ એજ્યુકેશન, સંશોધનનું સંદોહન, સંશોધનોની માધુકરી નામના ગ્રંથોનો તેમજ સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીનાં શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવનમાં અને અન્ય યુનિવર્સિટીમાં ભૂતકાળમાં થયેલ એમ.એડ્. કક્ષાના તેમજ પીએચ.ડી. કક્ષાના સંશોધનોનો અભ્યાસ કરતા જણાયુ હતુ કે વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનાં અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં ઠીક-ઠીક સંશોધનો હાથ ધરાયા હતા. આ ક્ષેત્રમાં જે કેટલાક સંશોધનો હાથ ધર્યા હતા. તેની પ્રયોજકે પોતાના સંશોધન ક્ષેત્રમાં નીચે મુજબના પ્રશ્નોની સ્પષ્ટતા મેળવવા માટે સમીક્ષા કરી હતી.

૧. સમીક્ષામાં પસંદિત સંશોધનોના અભ્યાસ કરનારનું નામ શું હતું ?
૨. સમીક્ષામાં પસંદિત સંશોધનો કઈ અભ્યાસકક્ષા ધરાવતા હતા ?
૩. સમીક્ષામાં પસંદિત સંશોધનોના અભ્યાસ વર્ષ અને યુનિવર્સિટી શા હતા ?
૪. સમીક્ષામાં પસંદિત સંશોધનોના અભ્યાસનો વિષય શો હતો ?
૫. સમીક્ષામાં પસંદિત સંશોધનોના અભ્યાસના હેતુઓ શા માટે હતા ?
૬. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનો શાળા કક્ષાના કયા ધોરણોને કે પાત્રોને સમાવતા હતા ?
૭. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં અભ્યાસ નમૂનો કેટલો લેવામાં આવ્યો હતો.
૮. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં માહિતી એકત્રીકરણ માટે કયા ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરેલ હતો ?
૯. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોની પદ્ધતિ કઈ હતી ?
૧૦. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં માહિતી પૃથક્કરણ માટે કઈ અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો ?

૧૧. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં કયા પરતંત્ર ચલનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો ?

૧૨. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોના તારણો શા હતા ?

ઉપરોક્ત પ્રશ્નોના ઉત્તરો મેળવવા માટે સંશોધકે પ્રસ્તુત અભ્યાસ સાથે સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષા કરેલી જેના સારાંશ અહીં રજૂ કરેલ છે.

અગ્રાવત (૧૯૯૬) એ શૈક્ષણિક સિદ્ધિની ભિન્ન તરેહ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની દસમાં ધોરણ બાદ વિવિધ અભ્યાસ પ્રવાહની પસંદગીના કારણોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસનાં હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ધોરણ અગિયારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની ધોરણ આઠ, નવ અને દસની શૈક્ષણિક સિદ્ધિની તરેહનો અભ્યાસ કરવો.
૨. ધોરણ આઠ, નવ અને દસ દરમિયાન શૈક્ષણિક સિદ્ધિની ભિન્ન તરેહ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની અગિયારમાં ધોરણમાં અભ્યાસ પ્રવાહ પસંદગીનો અભ્યાસ કરવો.
૩. ધોરણ આઠ, નવ અને દસ દરમિયાન શૈક્ષણિક સિદ્ધિની ભિન્ન તરેહ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓએ ધોરણ અગિયારમાં પસંદ કરેલ વિવિધ અભ્યાસપ્રવાહ પસંદગીના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ કારણોનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વમાં રાજકોટ શહેરની ગુજરાતી માધ્યમની શાળા ઓમાં ૧૯૯૫-૯૬ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન વિજ્ઞાનપ્રવાહ, વાણિજ્ય પ્રવાહ, વિનયન પ્રવાહ, ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહનાં ધોરણ અગિયારમાં તેમજ પોલિટેકનિકના પ્રથમ વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને લેવામાં આવેલા હતા. વ્યાપવિશ્વની કુલ શાળાઓમાંથી સહેતુક નમૂના પસંદગીથી એક કુમાર શાળા, અને કન્યા શાળા અને પોલિટેકનિક સંસ્થામાંથી કુલ ૯૦૧ વિદ્યાર્થીઓને નમૂના તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે પ્રશ્નાવલીની રચના કરવામાં આવી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ પ્રમાણે હતા.

૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિના પ્રાપ્તાંકોને આધારે વિદ્યાર્થીઓની કુલ આઠ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ તરેહ સ્વિકારાયેલી હતી.
૨. સતત ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવનારા પાત્રોની સંખ્યા બત્રીસ હતી. તે પૈકી સૌથી વધારે પાત્રોએ પોલિટેકનિક અભ્યાસ પ્રવાહને પસંદ કરેલ હતો.
૩. સતત ઉચ્ચસિદ્ધિ તરેહ ધરાવનાર પાત્રો પૈકી વિજ્ઞાનપ્રવાહ પસંદ કરનાર પાત્રોએ પ્રવાહ પસંદગી માટે 'વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં ઉચ્ચ અભ્યાસની વધુ તકો છે' તે સામાન્ય કારણ અને 'ડોક્ટર થવું છે' તે વિશિષ્ટ કારણને જવાબદાર ગણાવેલ છે.

૪. સતત ઉચ્ચસિદ્ધિ તરેહ ધરાવનારા પાત્રો પૈકી વાણિજ્ય પ્રવાહ પસંદ કરનારા પાત્રોએ પ્રવાહ પસંદગી માટે 'ઉચ્ચ અભ્યાસની વધુ તકો' તે સામાન્ય અને 'ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ થવુ છે' તે વિશિષ્ટ કારણોને જવાબદાર ગણાવેલા છે.
૫. સતત ઉચ્ચસિદ્ધિ તરેહવાળા અને સતત મધ્યમ સિદ્ધિ તરેહવાળાં પાત્રોમાં વાણિજ્ય પ્રવાહ પસંદગીનું સામાન્ય કારણ સમાન હતું. તેમજ મધ્યમ સિદ્ધિવાળાં પાત્રોએ વિશિષ્ટ કારણોમાં 'સ્વતંત્ર ધંધો કરવો છે' તેને પણ જવાબદાર કારણ ગણાવેલ હતું.
૬. અન્ય શૈક્ષણિક સિદ્ધિતરેહવાળાં પાત્રો અને ઉચ્ચ-મધ્યમ ઉચ્ચ સિદ્ધિ તરેહ ધરાવનાર પાત્રો પોલીટેકનિક અભ્યાસ પ્રવાહ પસંદગીના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ કારણો સમાન હતાં. ઉપરાંત ઉચ્ચ-મધ્યમ-ઉચ્ચ સિદ્ધિ તરેહવાળાં પાત્રોએ 'જી.ઈ.બી.' માં નોકરી કરવી છે તે વિશિષ્ટ કારણ પણ જવાબદાર ગણાવેલ હતું.
૭. મધ્યમ-નિમ્ન-મધ્યમ સિદ્ધિ તરેહ ધરાવનાર પાત્રો પૈકી વાણિજ્ય પ્રવાહ પસંદગી માટે ધો. ૧૦ માં ઓછા ટકા આવેલા છે તે સામાન્ય અને સ્વતંત્ર વ્યવસાય કરવો છે તે વિશિષ્ટ કારણો જવાબદાર ગણાવેલ છે.
૮. મધ્યમ-નિમ્ન-મધ્યમ સિદ્ધિ તરેહ ધરાવનાર પાત્રો પૈકી વિનયન પ્રવાહ પસંદગી માટે 'આ પ્રવાહમાં ખર્ચ ઓછું આવે છે' તે સામાન્ય અને 'ચિત્રકાર બનવું છે' તે વિશિષ્ટ કારણને જવાબદાર ગણાવેલ હતા.
૯. નિમ્ન-ઉચ્ચ-નિમ્ન સિદ્ધિ તરેહ ધરાવનાર પાત્ર એક હતું. તેમણે વિનયન પ્રવાહ પસંદ કરેલ હતો અને તે માટે તેમણે 'આ અભ્યાસ માટે આ પ્રવાહ જરૂરી છે' તે સામાન્ય અને 'ચિત્રકાર બનવું છે' તે વિશિષ્ટ કારણને જવાબદાર ગણાવેલ હતા.

અમૃતિયા (૧૯૮૪) એ ધોરણ-૧૨ ના વિજ્ઞાન પ્રવાહ વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. શ્રેણીના બારના વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષા પર જાતીયતાની અસર તપાસવી.
૨. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષા પર તેમના માતા-પિતાના વ્યવસાયની અસર તપાસવી.
૩. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓ પર તેમના માતા-પિતાના અભ્યાસની અસર તપાસવી.
૪. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓ પર માતા-પિતાની આર્થિક અસર તપાસવી.
૫. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓ પર તેમણે એસ.એસ.સી. ની પરીક્ષામાં મેળવેલ શૈક્ષણિક સિદ્ધિની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. જામનગર શહેરની ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓમાં વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં ૧૯૮૨-૮૩ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન ધોરણ બારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપવિશ્વમાં સમાવવામાં આવ્યા હતા. નમૂનામાં ૨૪૦ છોકરાઓ અને ૫૩ છોકરીઓ એમ કુલ ૨૯૩ પાત્રોને પસંદ કર્યા હતા.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે વિદ્યાકીય આકાંક્ષા સંશોધિની તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી તથા દ્વિમાર્ગીય વિચરણ પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓએ પિસ્તાલીસ અભ્યાસક્રમોને આપેલ પસંદગીને આધારે પ્રત્યેક અભ્યાસક્રમને મળેલ સરાસરી ભારાંક અનુસાર અભ્યાસક્રમનો ક્રમ આ પ્રમાણે હતો. (૧) બી.ઈ.સિવિલ, (૨) એમ.બી.બી.એસ, (૩) બી.ઈ.મિકેનીકલ, (૪) બી.ઈ.ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ કોમ્યુનિકેશન, (૫) બી.ઈ.ઈલેક્ટ્રિકલ, (૬) બી.ઈ. કેમીકલ, (૭) બી.ડી.એસ., (૮) બી.ઈ. પ્રોડક્શન, (૯) ડિપ્લોમાં ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ સાઉન્ડ એન્જિનીયરીંગ, (૧૦) ડિપ્લોમાં ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ રેડિયો એન્જિનીયરીંગ.
૨. દસ અભ્યાસક્રમોની પસંદગીનાં ક્રમમાં જાતીયતા અનુસાર તફાવત જોવા મળ્યો હતો, પરંતુ દસેય અભ્યાસક્રમોની પસંદગીમાં આવો તફાવત ન હતો.
૩. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષા પર તેમના માતા-પિતાના વ્યવસાય, અભ્યાસ કે આર્થિક સ્થિતિની અસર ન હતી, જ્યારે વિદ્યાર્થીઓની ધોરણ દસની શૈક્ષણિક સિદ્ધિની અસર ન હતી.
૪. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક ક્ષેત્રની પસંદગી પર માતા પિતાના વ્યવસાયની અસર હતી. જ્યારે તેમના અભ્યાસ અને આર્થિક સ્થિતિની અસર ન હતી પરંતુ વિદ્યાર્થીની ધોરણ દસની સિદ્ધિની અસર હતી.
કરકર (૧૯૯૬) એ ધોરણ દસના વિદ્યાર્થીઓની અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસનાં હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ધોરણ ૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓની અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને સામાજિકતાની અસર તપાસવી.
૨. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા સાથે અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાનો સંબંધ તપાસવો.
૩. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા અને અંકશક્તિ વચ્ચેના સંબંધ પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને સામાજિકતાની અસર તપાસવી.
૪. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા અને બુદ્ધિ વચ્ચેના સંબંધ પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને સામાજિકતાની અસર તપાસવી.
૫. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા વચ્ચે સંબંધ પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને સામાજિકતાની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે અમરેલી તાલુકાના માધ્યમિક શાળાઓ લેવામાં આવી હતી. નમૂનામાં ધોરણ ૧૦ નાં ૪૫૭ પાત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના

વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૧૧૩ અને ૩૪૪ હતી. જે પૈકી કુમારોની સંખ્યા ૨૩૮ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૨૧૯ હતી.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે, (૧) ભાવસર સંખ્યા શક્તિ કસોટી, (૨) દેસાઈ શાબ્દિક—અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને પંડિત વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી—કસોટી તથા વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. અંકશક્તિની બાબતમાં સમગ્ર જૂથ સરાસરીથી નબળું, બુદ્ધિની બાબતમાં મધ્યમ, વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની બાબતમાં ઉચ્ચ કક્ષા ધરાવે છે.
૨. કુમારોની અંકશક્તિ કન્યાઓની અંકશક્તિ કરતા યડિયાતી છે.
૩. બુદ્ધિ તેમજ વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની બાબતમાં કુમારો અને કન્યાઓ સમાન છે.
૪. ગ્રામ્ય વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ કરતા શહેરી વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ બુદ્ધિકક્ષા અને અંકશક્તિ ધરાવે છે.
૫. અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાનની બાબતમાં પછાત વિદ્યાર્થીઓ કરતા બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓ યડિયાતા છે.
૬. અંકશક્તિની ભિન્ન કક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓની તરેહ ભિન્ન છે અને ત્રણેય કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓમાં વિનયન પ્રવાહ પસંદ કરનારા સૌથી ઓછા છે.
૭. બુદ્ધિની ભિન્ન કક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં ઉચ્ચ કક્ષા અને મધ્યમકક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની તરેહ સમાન અને નિમ્નકક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી તરેહ જૂદી અને ત્રણેય કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ વિનયન પ્રવાહને સૌથી ઓછો પસંદ કરે છે.
૮. વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની ભિન્ન કક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચકક્ષા અને મધ્યમકક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી તરેહ સમાન છે. નિમ્નકક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી તરેહ જૂદી છે અને ત્રણેય કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ વિનયન પ્રવાહને સૌથી ઓછો પસંદ કરે છે.
૯. અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને અભિયોગ્યતાની દ્રષ્ટિએ ઉચ્ચકક્ષા તથા મધ્યમ કક્ષા તેમજ નિમ્ન કક્ષા ધરાવતા ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારને વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી પ્રથમ ક્રમે પી.ટી.સી. છે.

કાનાણી (૧૯૯૨) એ પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓની સ્વ—સંકલ્પના, આકાંક્ષાસ્તર અને અધ્યયન તત્પરતાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. અધ્યેતાઓની સ્વ—સંકલ્પના, પ્રાપ્તિ તફાવત, ધ્યેય તફાવત, પરિવર્તન માત્રા અને દિશા તથા અધ્યયન તત્પરતા પર માતા પિતાના શૈક્ષણિક સ્તરની અસર તપાસવી.

૨. પ્રથમ પેઢીના અध्येતાઓ અને અન્ય અध्येતાઓની સ્વ-સંકલ્પના, ધ્યેય તફાવત, પરિવર્તનમાત્રા અને દિશા, અધ્યયન તત્પરતા તથા પ્રાપ્તિ તફાવત પર જાતીયતા, આર્થિક સ્તર, ઉંમર, સામાજિક સ્તર અને વિસ્તારની અસર તપાસવી.
૩. અध्येતાઓની સ્વ-સંકલ્પના, આકાંક્ષા સ્તર અને અધ્યયન તત્પરતા વચ્ચેનો પારસ્પરિક સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વમાં જૂનાગઢ જિલ્લામાં ૧૯૮૯-૯૦ ના શૈક્ષણિક વર્ષમાં ગુજરાતી માધ્યમની શાળાઓમાં ધોરણ આઠમાં અભ્યાસ કરતા કુલ ૩૧,૧૫૪ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો. નમૂનામાં કુલ ૧૨૩૦ પાત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. (૧) સ્વ-સંકલ્પના સંશોધનિકા, (૨) આકાંક્ષાસ્તર ચિહ્ન કસોટી અને (૩) અધ્યયન તત્પરતા સંશોધિની આ ત્રણેય ઉપકરણો પૈકી 'અધ્યયન તત્પરતા સંશોધિની' પ્રયોજકે રચી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરાયો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટીઓ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. પ્રથમ પેઢીના અध्येતાઓ કરતા અન્ય અध्येતાઓમાં ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના હતી.
૨. વિદ્યાર્થીઓની સ્વ-સંકલ્પના, પ્રાપ્તિ તફાવત, ધ્યેય તફાવત અને પરિવર્તનની માત્રા અને દિશા તથા અધ્યયન તત્પરતાનાં માતા પિતા પર શૈક્ષણિક સ્તર સાથેના સંબંધો પર જાતીયતા, આર્થિક સ્તર, ઉંમર, સામાજિક સ્તર અને વિસ્તારની ભિન્ન અસરો જોવા મળી હતી.
૩. ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનાર અધ્યયન માટે વધુ તત્પર હોય અથવા ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનાર અધ્યયન માટે વધુ તત્પર હોય અથવા નીચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનારમાં ઓછી અધ્યયન તત્પરતા હોય.
૪. ધ્યેય નિશ્ચિત કર્યા પછી પ્રાપ્ત સિદ્ધિના સંદર્ભમાં આકાંક્ષાસ્તર જેમ ઊંચુ તેમ સિદ્ધિનું સ્તર જાણ્યા પછી નિશ્ચિત કરેલા ધ્યેયના સંદર્ભમાં આકાંક્ષા સ્તર પણ ઊંચુ હોય. આથી ઊલટું ધ્યેય નિશ્ચિત કર્યા પછી પ્રાપ્ત સિદ્ધિના સંદર્ભમાં આકાંક્ષા-સ્તર જેમ નીચુ તેમ સિદ્ધિનું સ્તર જાણ્યા પછી નિશ્ચિત કરેલા ધ્યેયના સંદર્ભમાં આકાંક્ષા સ્તર પણ નીચું હોય.
૫. જેમ અધ્યયન તત્પરતા વધુ તેમ ધ્યેય નિશ્ચિત કર્યા પછી પ્રાપ્ત સિદ્ધિના સંદર્ભમાં આકાંક્ષા સ્તર ઊંચુ. આથી ઊલટુ ધ્યેય નિશ્ચિત કર્યા પછી પ્રાપ્ત સિદ્ધિના સંદર્ભમાં આકાંક્ષાનું સ્તર નીચુ તેમ અધ્યયન માટેની તત્પરતા ઓછી હોય.
૬. જેમ અધ્યયન તત્પરતા વધુ તેમ સિદ્ધિનું સ્તર જાણ્યા પછી નિશ્ચિત કરેલા ધ્યેયના સંદર્ભમાં આકાંક્ષાનું સ્તર નીચું તેમ અધ્યયન તત્પરતા નીચી હોય.

ગાયકવાડ (૧૯૯૫) એ ડાંગ જિલ્લાના ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર તેમની કૌટુંબિક પશ્ચાદ્ભૂની અસરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ડાંગ જિલ્લાની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો પર જાતીયતા, ઉમર, વાર્ષિક આવક, અભ્યાસેતર પ્રવૃત્તિ, માતાનો અભ્યાસ, પિતાનો અભ્યાસ, ભાડુંઓનો અભ્યાસ અને કુટુંબના પ્રકારની અસર તપાસવી.
૨. ડાંગ જિલ્લાની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર જાતીયતા, ઉમર, વાર્ષિક આવક, અભ્યાસેતર પ્રવૃત્તિ, માતાનો અભ્યાસ, પિતાનો અભ્યાસ, ભાડુંઓનો અભ્યાસ અને કુટુંબના પ્રકારની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. ડાંગ જિલ્લામાં આવેલ ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં ૧૯૯૪-૯૫ ના શૈક્ષણિક વર્ષના વિદ્યાર્થીઓનો વ્યાપવિશ્વમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. નમૂના તરીકે ડાંગ જિલ્લામાં આવેલી ચાર ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓનાં કુલ ૫૪૧ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. બી.વી.પટેલ રચિત અભ્યાસ ટેવો સંશોધિની વાપરી હતી. ઉત્તરપત્ર મેળવવા અલગ ઉપકરણની રચના કરી તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી તથા સહસંબંધ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

૧. છોકરાઓ અને છોકરીઓ અભ્યાસ ટેવોની બાબતમાં સમાન છે.
૨. ૧૮ વર્ષથી ૨૦ વર્ષની વયના વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ૧૮ વર્ષથી નીચેની વયના વિદ્યાર્થીઓ કરતા સારી છે.
૩. ભિન્ન આર્થિક સ્થિતિવાળા કુટુંબોમાંથી આવતા બાળકોની અભ્યાસ ટેવો સમાન છે. અર્થાત્ વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો પર તેની આર્થિક અસર થતી નથી.
૪. વિદ્યાર્થીઓ વડે અભ્યાસ સાથે કરવામાં આવતી અન્ય પ્રવૃત્તિઓની તેમની અભ્યાસ ટેવો પર અસર નથી.
૫. વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો પર માતાના અને પિતાનાં અભ્યાસની અસર સમાન દેખાય છે.
૬. અભ્યાસ ટેવો પર અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર ભાડુંઓના અભ્યાસની અસર નથી, અર્થાત્ જેમના ભાડું ભણેલ છે, તેવા અને જેમના ભાડુંઓ અભણ છે તેવા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓ સમાન છે.
૭. સંયુક્ત કુટુંબમાંથી અને વિભક્ત કુટુંબમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓની અસર ટેવ સમાન છે.
૮. છોકરાઓ અને છોકરીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર જાતીયતાની અસર નથી, અર્થાત્ છોકરાઓ અને છોકરીઓ શૈક્ષણિક સિદ્ધિની બાબતમાં સમાન છે.

૯. વીસ હજાર થી ત્રીસ હજાર સુધીની વાર્ષિક આવક ધરાવતાં કુટુંબોમાંથી આવતા બાળકોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ વીસ હજારથી ઓછી આવકવાળા કુટુંબોમાંથી આવતા બાળકોની ચડિયાતી હતી.
૧૦. ખેતી કરતાં બાળકોની સરખામણીમાં અન્ય પ્રવૃત્તિ કરતાં બાળકો અને કંઈ પ્રવૃત્તિ ન કરતાં હોય તેવા બાળકોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઊંચી છે.
૧૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર પિતાના અને માતાના અભ્યાસની અસર થતી નથી.
૧૨. વિભક્ત કુટુંબમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતાં સંયુક્ત કુટુંબમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઊંચી છે.

ગોયલે (૧૯૭૪) એ કોલેજ કક્ષાએ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ વિષે અભ્યાસ કર્યો હતો. જેમાં અનુસૂચિત જાતિનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ વિષે તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. કોલેજના અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ તપાસવી.
- વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો.** અભ્યાસમાં ૨૩૦ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો.
- ઉપકરણ.** માહિતી એકત્રિત કરવા માટે પ્રશ્નાવલી અને મુલાકાતનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- સંશોધન પદ્ધતિ.** સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- પૃથક્કરણની રીત.** પૃથક્કરણની રીતમાં સરાસરી અને કાઈ વર્ગ કસોટીનો ઉપયોગ થયો છે.
- તારણો.** અભ્યાસના તારણો આ મુજબના હતા.

૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ વધુ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ગૌર(૧૯૭૩) એ દિલ્હીના ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર પર અસર કરતા પરિબળોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર પર બુદ્ધિની અસર તપાસવી.
૨. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર પર વ્યક્તિત્વની અસર તપાસવી.
૩. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનાનાં પાત્રોમાં ૯૮ છોકરીઓ અને ૨૦૨ છોકરાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. આ અભ્યાસમાં નીચે મુજબના ઉપકરણો વાપરવામાં આવ્યા હતાં.

૧. વ્યવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે હેલર અને મિલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ માપવા માટે જલોટા, પાન્ડે, કપૂર અને સીંગ રચિત માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, સરાસરી અને કાઈ-વર્ગ કસોટીનો ઉપયોગ થયો હતો.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચસ્તર અને નિમ્નસ્તરના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.
૨. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૩. છોકરાઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ છોકરીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.

ઘાડિયા (૧૯૮૫) એ વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક પ્રશ્વાદ્ ભૂમિકાના સંદર્ભમાં તેમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની જાતીયતા, ઉંમર, ધર્મ, જ્ઞાતિ, રહેઠાણની વ્યવસ્થા, માતાનો વ્યવસાય, જન્મક્રમ, કુટુંબનો પ્રકાર, અભ્યાસ માટે પ્રાપ્ત સુવિધા, ઘરકામમાં મદદ, આર્થિક મદદ માટેની પ્રવૃત્તિ, ઘરની ભૌતિક સુવિધા, વર્તમાનપત્રોનું વાંચન, મેગેઝિનોનું વાંચન અને અભ્યાસમાં અન્યની મદદ એ પંદર વૈયક્તિક પરિબળોના સંદર્ભમાં પાડેલા જૂથોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.
૨. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો પિતાનો અભ્યાસ, પિતાની આવક, માતાનો અભ્યાસ અને માતાની આવક એ ચાર પરિબળો સાથેનો સંબંધ તપાસવો.
૩. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનારા વિદ્યાર્થીઓ અને નિમ્ન સિદ્ધિ મેળવનારા વિદ્યાર્થીઓ સાહિત્યનું વાંચન, વધુ સારા અભ્યાસ માટે સગવડની અપેક્ષાઓ, શોખની બાબતો, પ્રિય વિષય, ફૂરસદના સમયનો ઉપયોગ અને આગળ અભ્યાસ માટેની યોજનાની બાબતમાં શી રીતે જુદા પડે છે તેનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. રાજકોટ શહેરમાં આવેલી ૫૫ માધ્યમિક શાળાઓમાંથી ૧૧ માધ્યમિક શાળાઓમાં વર્ષ ૧૯૮૩-૮૪ દરમિયાન ધોરણ-૧૦ માં અભ્યાસ કરતા ૨૭૬ કુમારો અને ૨૭૬ કન્યાઓ મળીને કુલ ૫૫૨ પાત્રો પર આ સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું.

ઉપકરણ. માહિતી પત્રક ઉપકરણ તરીકે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, કાઈ-વર્ગ કસોટી તથા ગુણાત્મક પૃથક્કરણ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. જાતીયતા, ઉંમર, જ્ઞાતિ, કુટુંબનો પ્રકાર આર્થિક મદદ માટેની પ્રવૃત્તિ, ઘરની ભૌતિક સુવિધા, વર્તમાનપત્રો અને સામયિકોનું વાંચન આ બધા પરિબળોની અસરોને કારણે વિભિન્ન જૂથોનાં પાત્રોની શૈક્ષણિક

સિદ્ધિમાં તફાવત જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે ધર્મ, રહેઠાણની વ્યવસ્થા, માતાનો વ્યવસાય, જન્મક્રમ, અભ્યાસ માટે પ્રાપ્ત સુવિધા, ઘરકામમાં મદદ અને અભ્યાસમાં અન્યની મદદ આ બધા પરિબલોની અસરને કારણે વિભિન્ન જૂથોના પાત્રોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સંબંધ જોવા મળ્યો.

૨. પિતાનો અભ્યાસ, વાર્ષિક આવક, માતાનો અભ્યાસ અને વાર્ષિક આવક આ બધા પરિબલોના સંદર્ભમાં પાત્રોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં સંબંધ જોવા મળ્યો.
૩. વિવિધ સાહિત્યનું વાંચન, વધુ અભ્યાસ માટે સગવડની અપેક્ષા, શોખ, અભ્યાસમાં સૌથી પ્રિય વિષય ફરસદના સમયની પ્રવૃત્તિઓ અને અભ્યાસની ભાવિ યોજના વિષયક વિચારોની બાબતમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા બાળકો એક બીજાથી જુદા પડે છે.

ચૌધરી (૧૯૯૦) એ પિતાના શિક્ષણ અને વ્યવસાય સાથે વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અને શૈક્ષણિક પસંદગીના સંબંધનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.
૨. સૌથી વધુ અને સૌથી ઓછા ગમતા વિષય સાથે ભવિષ્યમાં શૈક્ષણિક કારકિર્દી માટે શૈક્ષણિક પસંદગી જાણવી.
૩. વિદ્યાર્થીઓના પિતાના વ્યવસાયના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની વ્યવસાય પસંદગીનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. ધોરણ નવના ૧૯૬ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂના તરીકે સમાવેશ કરેલ હતો.

ઉપકરણ. પ્રશ્નાવલી દ્વારા માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. માહિતી પૃથક્કરણ માટે ટકાવારીની ગણતરી કરવામાં આવી હતી.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. નમૂનાનાં ૪૦% પાત્રો ડોક્ટર અથવા એન્જિનિયર બનવા માંગતા હતા.
૨. ૮૦% પાત્રો તેઓની ભવિષ્યની શૈક્ષણિક કારકિર્દી માટે વિજ્ઞાન પ્રવાહને પસંદગી આપતા હતા.
૩. નમૂનાના ૫૩% પાત્રોએ ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો લેવાની ઈચ્છા દર્શાવી હતી. અને ૩૪% પાત્રો ડિપ્લોમાં અભ્યાસક્રમો લેવાની ઈચ્છા દર્શાવી હતી.
૪. વિદ્યાર્થીઓના પિતાના વ્યવસાય અને વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક પસંદગીઓ વચ્ચે કોઈપણ પ્રકારનો સંબંધ જોવા મળ્યો નહીં.

દરજી (૧૯૯૭) એ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાન વિષયમાં સર્જનાત્મકતા, વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની સર્જનાત્મકતા, પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા અને કુતૂહલ એ પ્રત્યેકના સિદ્ધિ અને વલણ સાથેના સંબંધો તપાસીને તેમની વચ્ચેના સંબંધોની દિશા અને માત્રા નક્કી કરવી.
૨. વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ અને વલણ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસીને તેમની વચ્ચેના સંબંધની દિશા અને માત્રા નક્કી કરવી.
૩. વિદ્યાર્થીઓની સર્જનાત્મકતા, પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા અને કુતૂહલ એ પ્રત્યેકના સિદ્ધિ અને વલણ સાથેના બહુયલીય સંબંધો તપાસીને તેમની વચ્ચેના બહુયલીય સંબંધોની દિશા અને માત્રા નક્કી કરવી.
૪. ઉચ્ચ અને નિમ્ન સિદ્ધિવાળા તથા વલણવાળા વિદ્યાર્થીઓની સર્જનાત્મકતા, પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા અને કુતૂહલમાં રહેલા તફાવતોનો અભ્યાસ કરવો.
૫. કુમારો અને કન્યાઓની સર્જનાત્મકતા, પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા અને કુતૂહલમાં રહેલા તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.
૬. કુમારો અને કન્યાઓના સિદ્ધિ અને વલણ એ બન્નેમાં રહેલા જાતીય તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.
૭. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિદ્યાર્થીઓની સર્જનાત્મકતા, પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા અને કુતૂહલમાં રહેલા તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.
૮. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિદ્યાર્થીઓના સિદ્ધિ અને વલણ એ બન્નેમાં રહેલા રહેઠાણ વિસ્તારનાં સંદર્ભમાં તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.
૯. ઉચ્ચ અને નિમ્ન સર્જનાત્મકતા (પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલ અને કુલ સર્જનાત્મકતા) વાળા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિમાં રહેલા તફાવતનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. સને ૧૯૯૩-૯૪ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન ઉત્તર ગુજરાતના ત્રણ જિલ્લાના સાબરકાંઠા, મહેસાણા અને બનાસકાંઠા જિલ્લાની ગુજરાતી માધ્યમવાળી વિજ્ઞાનપ્રવાહની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓના અગિયારમાં ધોરણમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો વ્યાપવિશ્વમાં સમાવેશ થયો. વ્યાપવિશ્વની કુલ ૫૩ શાળાઓ પૈકી શહેરી અને ગ્રામ્ય ક્ષેત્રની શાળાઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૩૨ અને ૨૧ હતી. કુમારો અને કન્યાઓની કુલ સંખ્યાઓ અનુક્રમે ૨૭૯૯ અને ૩૮૧ મળી કુલ ૩૧૮૦ હતી. સ્તરીકૃત યાદ્ચિહ્નક નમૂના પદ્ધતિએ શહેરી વિસ્તારની ૯ અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની ચાર શાળાઓમાં કુલ ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓના નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો. તે પૈકી ૪૪૦ કુમારો ૬૦ કન્યાઓ હતી.

ઉપકરણ. (૧) મિશ્રા કે. એસ. (૧૯૮૬) ની વિજ્ઞાન સર્જનાત્મક કસોટીનું સંશોધન સ્વરૂપ (૨) જોષી એચ.ઓ. (૧૯૯૩) ની વિજ્ઞાન વિષયમાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિનું માપન કરેલી કસોટી (૩) વિજ્ઞાન વલણ માપદંડ કે જેનું પ્રયોજકે જે સંરચના અને પ્રમાણિકરણ કાર્ય કર્યું હતું.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા અને સિદ્ધિ, સાનુકૂળતા અને સિદ્ધિ, મૌલિકતા અને સિદ્ધિ, કુતૂહલ અને સિદ્ધિ, કુલ સર્જનાત્મકતા અને સિદ્ધિ વચ્ચેનો સહસંબંધાંક ધન અને સાર્થક હતો.
૨. વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા અને વલણ, સાનુકૂળતા અને વલણ, મૌલિકતા અને વલણ, કુતૂહલ અને વલણ તેમજ કુલ સર્જનાત્મકતા અને વલણ વચ્ચેનો સહસંબંધાંક ધન અને સાર્થક હતો.
૩. વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ અને વલણ વચ્ચેનો સહસંબંધાંક ધન અને સાર્થક હતો.
૪. વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલ તેમજ સર્જનાત્મકતા સાથે તેમની સિદ્ધિ અને વલણનો બહુચલીય સહસંબંધાંક ધન અને સાર્થક હતો.
૫. નિમ્ન સિદ્ધિવાળા વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓ કરતા ઉચ્ચ સિદ્ધિવાળા વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલ અને કુલ સર્જનાત્મકતા ઉચ્ચત્તર હતી.
૬. કુમારો અને કન્યાઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલતા અને કુલ સર્જનાત્મકતામાં તેમજ સિદ્ધિ અને વલણમાં તફાવત ન હતો.
૭. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલ અને કુલ સર્જનાત્મકતામાં તેમજ સિદ્ધિ અને વલણમાં તફાવત ન હતો.
૮. નિમ્ન સર્જનાત્મકતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઉચ્ચ સર્જનાત્મકતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ ઉચ્ચત્તર હતી.

દવે (૧૯૮૧) એ વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો પિતાનો અભ્યાસ, પિતાનો વ્યવસાય અને બુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ તેમની બુદ્ધિક્ષા સાથેના સંબંધનો અભ્યાસ કરશે.
૨. વિદ્યાર્થીની બુદ્ધિક્ષા અને તેમના પિતાનો અભ્યાસની અસરનો અભ્યાસ કરવો.
૩. વિદ્યાર્થીની બુદ્ધિક્ષાનો તેમના પિતાના વ્યવસાય સાથેનો સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ રાજકોટ શહેરની માધ્યમિક શાળાઓમાં શ્રેણી-૧૦ માં ભણતા વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થયેલો હતો. રાજકોટ શહેરમાં આવેલી ૪૨ જેટલી માધ્યમિક શાળાઓમાં શ્રેણી-૧૦ માં કુલ ૭,૫૫૩ વિદ્યાર્થીઓ હતા. નમૂનામાં શાળાઓ અને તેમાંથી શ્રેણી-૧૦ ના વર્ગો આકસ્મિક રીતે પસંદ થયા હતા. નમૂનામાં પસંદ થયેલ ૨૨ શાળાઓમાં ૧૧ કુમારોની, ૬ કન્યાઓની અને ૫ મિશ્રશાળાઓ હતી. નમૂનામાં કુલ ૭૧૮ છોકરાઓ અને ૪૨૫ છોકરીઓ મળી કુલ ૧૧૪૩ પાત્રો પસંદ થયા હતા.

ઉપકરણ. સંશોધનના હેતુઓને અનુલક્ષીને માહિતી એકત્ર કરવા માટે બે ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧. વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિક્ષા અંગેની માહિતી મેળવવા માટે દેસાઈ ભટ્ટ સમૂહ (શાબ્દિક) બુદ્ધિ કસોટી.
૨. વિદ્યાર્થીઓ અંગે કેટલીક માહિતીઓ જેવી કે નામ, શાળા, પિતાનો અભ્યાસ તથા વ્યવસાય તેમજ ભાવિ વ્યવસાય અંગેની અપેક્ષા વગેરે જાણવા માટે માહિતી પત્રકની રચના કરવામાં આવી હતી.

સર્વેક્ષણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને પ્રસ્તુત સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. મેળવેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ કરવા માટે અભ્યાસના હેતુઓ અને માહિતીની માપન કક્ષાને અનુરૂપ બે પ્રકારની અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. (૧) કાઈ-વર્ગ કસોટી અને (૨) ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચ બુદ્ધિક્ષા ધરાવતા છોકરાઓ અને છોકરીઓ ઉચ્ચ વ્યવસાયો પસંદ કરતા હતા.
૨. ઉચ્ચ અભ્યાસકક્ષા ધરાવતા પિતાઓનાં છોકરાઓ અને છોકરીઓની બુદ્ધિક્ષા ઊંચી હતી.
૩. છોકરીઓની તુલનામાં છોકરાઓ ઊંચી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ધરાવતા હતા.

દેસાઈ (૨૦૦૦) એ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરતાં પરિબળો વિષેની વિદ્યાર્થીઓની માન્યતાઓ.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓને અસર કરતાં પરિબળો જાણવા તેમજ તે અંગે કુમારો અને કન્યાઓનો અભિપ્રાય ભેદ જાણવો.
૨. શૈક્ષણિક સિદ્ધિને ; (૧) શૈક્ષણિક કાર્યક્રમ / આયોજન, (૨) શાળા બહારનું વાતાવરણ, (૩) વર્ગ શિક્ષણ અને વર્ગનું વાતાવરણ, (૪) વિદ્યાર્થીઓના લક્ષણો, (૫) શાળાકીય પરિબળો અને (૬) રાજ્ય અને જિલ્લા કક્ષાનાં પરિબળોમાં સમાવિષ્ટ કઈ-કઈ બાબતોને અસર કરે છે તે જાણવું.
૩. ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓનો અભિપ્રાય ભેદ જાણવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. રાજકોટ શહેરની ગુજરાતી માધ્યમની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓનો વ્યાપવિશ્વ સમાવેશ કરેલો હતો. જેમાંથી છ ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓને નમૂના તરીકે પસંદ કરવામાં આવી. જેમાં બે કુમાર શાળાઓ, બે કન્યા શાળાઓ અને બે મિશ્ર શાળા ઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાંથી કુમાર ૨૬૦ અને કન્યાઓ ૨૪૦ મળીને કુલ ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનો પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. અભિપ્રાયવલિની રચના કરેલી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ-વર્ગ કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. અભિપ્રાયવલિના છ વિભાગોના વિધાનો પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓનાં અભિપ્રાયો સાર્થક માલુમ પડ્યા હતા. બધી જ વિગત સાથે વિદ્યાર્થીઓ સહમત હતા. પ્રત્યેક વિભાગના સંદર્ભમાં જાતીયતા અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં અભિપ્રાયોમાં ભેદ માલુમ પડ્યો હતો.

ઘોકિયા (૧૯૯૮) એ અંતર્મુખી - બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ ધરાવતા ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના બુદ્ધિઆંક, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આત્માભિવ્યક્તિનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણેના હતા.

૧. અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વમાપન સંશોધનિકાની રચના કરવી અને તેનું પ્રમાણીકરણ કરવું.
૨. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓનાં અંતર્મુખી - બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ પર પ્રવાહ, ધોરણ, જાતીયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવી.
૩. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વનો આત્માભિવ્યક્તિ અને બુદ્ધિઆંક સાથેનો સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. રાજકોટ શહેરની ગુજરાતી માધ્યમની શાળાઓમાં ૧૯૯૭-૯૮ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન વિજ્ઞાન પ્રવાહ, સામાન્ય પ્રવાહ અને ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહના ધોરણ-૧૧ અને ૧૨ એટલે કે ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપવિશ્વ તરીકે સ્વીકારેલા હતા. યાદચ્છિક નમૂના પસંદગીથી ત્રણ કન્યાશાળા અને બે કુમાર શાળામાંથી કુલ ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં લેવામાં આવ્યા હતા.

ઉપકરણ. જાતે વ્યક્તિત્વ સંશોધનિકાની રચના કરેલી હતી. અને તૈયાર ઉપકરણ તરીકે દેસાઈ શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિકસોટી તેમજ વીણા બી. વૈશ્નવ રચિત આત્માભિવ્યક્તિ સંશોધનિકાનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી તથા વિચરણ પૃથક્કરણ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. સામાન્ય પ્રવાહ, ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહ અને વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ બહિર્મુખી છે. જ્યારે ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ અંતર્મુખી છે.
૨. ધોરણ-૧૧ ના વિદ્યાર્થીઓ, ધોરણ-૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓની સરખામણીમાં વધુ બહિર્મુખી છે.
૩. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાનાં કુમારો અને કન્યાઓ વ્યક્તિત્વની બાબતમાં સમાન છે.
૪. અનુસૂચિત જાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત, અનુસૂચિત જનજાતિ / વિમુક્ત જાતિ / વિચરતી જન જાતિ અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓ અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વની બાબતમાં સમાન છે.
૫. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ બહિર્મુખી છે, જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અંતર્મુખી છે.
૬. વિદ્યાર્થીઓનું અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ અને આત્માભિવ્યક્તિ પરસ્પર સંબંધિત છે. અર્થાત્ જે વિદ્યાર્થીઓ વધુ આત્માભિવ્યક્તિ ધરાવે છે. તેઓ બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વવાળા છે અને જેઓ ઓછી આત્માભિવ્યક્તિ ધરાવે છે તેઓ અંતર્મુખી છે.
૭. વિદ્યાર્થીઓનું અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ અને બુદ્ધિ વચ્ચે ધન સંબંધ છે, પરંતુ તે સાર્થક નથી. આથી તેઓ પરસ્પર આધારિત નથી.

યુનિયલ અને બીના શાહ(૧૯૮૧) એ શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારના શિક્ષકોની આકાંક્ષા—સ્તર પર શૈક્ષણિક સિદ્ધિની અસરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણેના હતા.

૧. ઊંચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતાં જૂથોની વચ્ચે આકાંક્ષા—સ્તરની અસર તપાસવી.
૨. ગ્રામ્ય વિસ્તાર અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિની આકાંક્ષા—સ્તર પર અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનામાં ૪૩ ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા અને ૩૯ નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુલ ૮૨ શિક્ષકોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. શાહ અને ભાર્ગવ રચિત આકાંક્ષા—સ્તર સ્કેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સ્કેલ પર ત્રણ પ્રકારના પ્રાપ્તિાંકો મળે છે. ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તિાંક પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તિાંક અને ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્નોની સંખ્યા.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ—વર્ગ કસોટી, ટી—કસોટી, સરાસરી.

તારણો. અભ્યાસને અંતે મળેલ પરિણામો આ મુજબ હતા.

૧. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોના જૂથની સરખામણી નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોનું જૂથ ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું.
૨. ગ્રામ્ય વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતું જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું.
૩. શહેરી વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતું જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું. આ જ રીતના પરિણામો પ્રાપ્તિ તફાવતની બાબતમાં જોવા મળ્યા હતાં.

પરમાર (૧૯૯૯) એ રાજકોટ શહેરના ધોરણ—૧૦ માં ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવ.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઘરના વાતાવરણ અને અભ્યાસ માટે કરેલા આયોજનના સંદર્ભમાં પરીક્ષાની તૈયારીના સંદર્ભમાં ટેવો અને વલણના સંદર્ભમાં, શાળાના વાતાવરણના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસટેવ જાણવી.
૨. કોઈ ચોક્કસ ઘટક વહેંચી ન શકાય તેવી કેટલીક અગત્યની બાબતોમાં વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસટેવ જાણવી.
૩. ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસટેવમાં જાતીય તફાવત છે કે નહિ તે તપાસવું.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે રાજકોટ શહેરમાં આવેલી ગુજરાતી માધ્યમની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતાં અને દસમાં ધોરણમાં ૮૦ ટકા કે તેનાથી વધારે ગુણ મેળવ્યા હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ હતાં. આ વિદ્યાર્થીઓએ ૧૯૯૮ માર્ચમાં એસ.એસ.સી. ની જાહેર પરીક્ષામાં ૮૦ ટકા કે વધુ ગુણ મેળવેલ હતા. રાજકોટ શહેરની ચાર ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાંથી કુલ ૧૩૩ વિદ્યાર્થીઓને નમૂના તરીકે લેવામાં આવેલ. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૭૯ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૫૪ હતી.

ઉપકરણ. અભ્યાસટેવ સંશોધિનીની રચના કરેલી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ વર્ગ કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે, હંમેશા અભ્યાસરૂમ અલગ હતો, હંમેશા વાંચતી વખતે અગત્યના મુદ્દાઓની નોંધ કરી લેતા, અભ્યાસ દરમિયાન ન સમજાતી શંકાસ્પદ બાબતોની સ્પષ્ટતા તે વિષયના શિક્ષક પાસેથી હંમેશા મેળવી લેતા, ન આવડતા વિષયોના અભ્યાસ માટે હંમેશા વધુ સમય આપતા હંમેશા અગાઉના વર્ષોનાં પ્રશ્નપત્રો તૈયાર કરતા હતા, શાળાની બધી પરીક્ષાઓ આપતા, વાંચવાનું ન સમજાય તો ક્યારેય ગોખતા નહિ.
૨. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવતાં વિદ્યાર્થીઓ પ્રશ્નપત્ર સમયસર પુરું થઈ જાય તે માટે હંમેશા લેખન પર વધુ ધ્યાન આપતા, વાંચતી વખતે હંમેશા જરૂરી સાધન—સામગ્રી સાથે રાખતા, હંમેશા શાળાના પિરીયડો નિયમિત રીતે ભરતા, વર્ગમાં થતી ચર્ચામાં ભાગ લેતા પરીક્ષાના દિવસો વખતે માનસિક રીતે અસ્વસ્થ થઈ જતા નથી, હંમેશા અભ્યાસ દરમિયાન કોઈ પ્રકારની ખલેલ ન પહોંચે એવી જગ્યાએ વાંચતા અભ્યાસટેવોના સંદર્ભમાં જાતીય તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

બાણગોરિયા (૧૯૯૬) એ તાસક્રમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતા.

હેતુઓ. ધોરણ આઠના વિદ્યાર્થીઓની ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષયની સિદ્ધિ ઉપર વર્ગ અધ્યાપનના તાસક્રમની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વમાં ગુજરાતી માધ્યમમાં ધોરણ આઠના કુમારો અને કન્યાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. નમૂના તરીકે રાજકોટ જિલ્લામાં આવેલ લોધિકા તાલુકાની પાળ ગામની ટ્રસ્ટ સંચાલિત ચાલતી શ્રી ગાયત્રી હાઈસ્કૂલ, પાળ માધ્યમિક શાળાના ૧૯૯૪-૯૫ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન ધોરણ આઠમાં અભ્યાસ કરતા કુમારો અને કન્યાઓને પસંદ કર્યા હતા.

ઉપકરણ. મધ્ય સૌરાષ્ટ્ર માધ્યમિક શાળા મંડળ સંઘમાંથી આવતા તૃતીય કસોટી અને વાર્ષિક કસોટીને ઉપકરણ તરીકે સ્વીકારેલાં હતા.

સંશોધન પદ્ધતિ. પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. ધોરણ આઠના ગણિત વિષયના અને વિજ્ઞાન વિષયના શિક્ષણ માટે શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં પ્રથમ તાસ અને સાતમાં તાસ દ્વારા અધ્યાપન સમાન રીતે અસરકારક હતું.

બાવરવા (૨૦૦૦) એ ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને ગણિત વિશ્વાસ વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. ધોરણ નવના વિદ્યાર્થીઓની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, જાતીયતા, ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને ગણિત વિશ્વાસની પરસ્પર અસરનો અભ્યાસ કરવો તેમજ સહસંબંધો તપાસવા.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વર્ષ ૧૯૯૯-૨૦૦૦ દરમિયાન રાજકોટ શહેર હાઈસ્કૂલ યુનિયન સાથે જોડાયેલ ૩૯ શાળાઓના ધોરણ-૯ ના વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપવિશ્વ તરીકે ગણ્યા હતા. જેમાંથી યાદ્દિષ્ટ રીતે દસ શાળાઓમાંથી ૩૪૩ કુમારો અને ૩૬૭ કન્યાઓ એમ કુલ ૭૧૦ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો.

ઉપકરણ. (૧) શાળાઓનાં સર્વગ્રાહી ગુણપત્રકો, (૨) પી.વી. બુદ્ધદેવ ગણિત વલણ માપદંડ (૩) દિનેશ ક. સેજપાલ રચિત 'ગણિત અંગે મારે કહેવું છે' નો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. કન્યાઓ કરતા કુમારોની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઊંચી હતી.
૨. ગણિત વિષય પ્રત્યેના વલણ અને ગણિત વિશ્વાસની બાબતમાં કુમારો અને કન્યાઓ લગભગ સમાન હતા.
૩. ગણિતમાં નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ગણિતમાં ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના ગણિત વિષય પ્રત્યેના વલણ તેમજ ગણિત વિશ્વાસ ઊંચો હતો.
૪. ગણિત પ્રત્યે નિમ્ન વલણ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ગણિત વિષય પ્રત્યે ઉચ્ચ વલણ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ તેમજ ગણિત વિશ્વાસ વધુ હતો.
૫. નિમ્ન ગણિત વિશ્વાસ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઉચ્ચ ગણિત વિશ્વાસ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ તેમજ ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ ઊંચું હતું.
૬. કુમારો, કન્યાઓ, કુલ વિદ્યાર્થીઓ, ઉચ્ચ ગણિત વિશ્વાસ ધરાવતા વિદ્યાર્થી જૂથોમાં ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જેમ વધુ તેમ તેનું ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ પણ વધુ હતું. જ્યારે નિમ્ન ગણિત વિશ્વાસ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જેમ વધુ તેમ ગણિત વિષય પ્રત્યેના વલણ વિશે કહી શકાય નહીં.
૭. કુમારો, કન્યાઓ, કુલ વિદ્યાર્થીઓ, ગણિત વિષય પ્રત્યે ઉચ્ચ વલણ ધરાવતા વિદ્યાર્થી જૂથોમાં ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જેમ વધુ તેમ તેમનો ગણિત વિશ્વાસ પણ વધુ હતો. જ્યારે ગણિત વિષય પ્રત્યેનું નિમ્ન વલણ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જેમ વધુ તેમ ગણિત વિશ્વાસ વિશે કહી શકાય નહીં.

૮. કુમારો, કન્યાઓ, કુલ વિદ્યાર્થીઓ, ગણિતમાં ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ અને ગણિતમાં નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થી જૂથોમાં ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ જેમ ઊંચુ તેમ તેમનો ગણિત વિશ્વાસ પણ વધુ જોવા મળ્યો.

બીસ્તે(૧૯૭૨) એ તરૂણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર પરનો અભ્યાસ આગ્રા યુનિ. માં હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ગ્રામ્ય વિસ્તારના તરૂણો અને શહેરી વિસ્તારના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા તપાસવી.
૨. ગુજરાતી માધ્યમના અને અંગ્રેજી માધ્યમના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા તપાસવી.
૩. માતા-પિતાનાં શિક્ષણની અને આવકની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પરની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. આ અભ્યાસમાં નમૂનાના પાત્રો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માધ્યમની શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓમાંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં શહેરી વિસ્તારના ૫૦ તરૂણોનો અને ગ્રામ્ય વિસ્તારના ૫૦ તરૂણોનો સમાવેશ થતો હતો.

ઉપકરણ. તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે પ્રશ્નાવલી અને આર્થિક સામાજિક સ્થિતિ જાણવા માટે કુપ્પુસ્વામી રચિત માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, સરાસરી.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતાં.

૧. ગ્રામ્ય વિસ્તારના તરૂણોની સરખામણીમાં શહેરી વિસ્તારના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૨. ગુજરાતી માધ્યમના તરૂણો કરતા અંગ્રેજી માધ્યમના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૩. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આકાંક્ષા-સ્તર વચ્ચે ધનાત્મક સંબંધ હતો.
૪. માતા-પિતાના શિક્ષણની અને આવકની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર અસર જોવા મળી હતી.

બેદી (૧૯૮૨) એ તરૂણોની આકાંક્ષા-સ્તર પર જાતીયતા, આર્થિક સામાજિક સ્થિતિ અને બુદ્ધિની અસરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર જાતીયતાની અસર તપાસવી.
૨. તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવી.
૩. છોકરાઓ અને છોકરીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનો સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂના માટે ચંદીગઢમાંથી ૭૫૦ છોકરીઓ અને છોકરાઓને યાદ્ચિછક નમૂના પદ્ધતિની રીતથી છ શાળાઓમાંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં.

ઉપકરણ. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ માપવા માટે દેવમોહન રચિત માપદંડનો અને શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર માપવા માટે સંશોધકે પોતે રચેલા શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર સ્કેલનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ-વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ મળ્યા હતાં.

૧. તરૂણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર જોવા મળી હતી.
૨. છોકરાઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા છોકરીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.

મહેતા (૧૯૮૭) એ ધોરણ આઠ તથા નવમાં નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિકક્ષા, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અને અભ્યાસ ટેવોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. મધ્ય સૌરાષ્ટ્ર શાળા મંડળ, રાજકોટ સાથે સંલગ્ન શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી એપ્રિલ-૧૯૮૬ માં લેવાયેલી પરીક્ષામાં ધોરણ આઠ અને નવમાં પાસ અને નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિકક્ષા, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અને અભ્યાસટેવોની કક્ષા જાણવી અને તફાવત છે કે કેમ તે તપાસવું.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. મધ્ય સૌરાષ્ટ્ર, રાજકોટ સાથે સંલગ્ન શાળાઓ દ્વારા એપ્રિલ-૧૯૮૬ માં લેવાયેલી પરીક્ષામાં ધોરણ આઠ અને નવની પરીક્ષામાં બેઠેલા વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપવિશ્વ તરીકે ગણવામાં આવ્યા હતા. નમૂનામાં કુલ ૩૦૨ વિદ્યાર્થીઓ હતા.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે; (૧) મધુકર પટેલની અશાબ્દિક બુદ્ધિ કસોટી (૨) કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનો માપદંડ અને (૩) ભાઈલાલભાઈ પટેલ રચિત અભ્યાસટેવો સંશોધિનીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી સૌથી વધુ પાત્રો સરાસરી બુદ્ધિકક્ષાનાં હતાં. ઉચ્ચત્તર બુદ્ધિકક્ષા ધરાવતા પાંચ હતાં. જ્યારે પ્રખર બુદ્ધિ અને મંદબુદ્ધિવાળા એકપણ ન હતા.
૨. નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી સૌથી વધુ પાત્રો મધ્યમ કે નિમ્ન આર્થિક-સામાજિક સ્તરના હતા. જ્યારે ઉચ્ચ સ્તરમાંથી નાપાસ થનાર માત્ર એક જ વિદ્યાર્થી હતો.
૩. નાપાસ થનારાં મોટાભાગના પાત્રો ઘરનું પ્રતિકૂળ વાતાવરણ ધરાવતા હતાં, વાંચન અને નોંધ અંગે સુયોગ્ય ટેવો ધરાવતાં હતા, આયોજનની બાબતમાં અવ્યવસ્થિત હતાં, સારી એકાગ્રતા ધરાવતા હતાં.,

પરીક્ષામાં યોગ્ય તૈયારી કરતાં હતાં, યોગ્ય ટેવ અને વલણ ધરાવતા હતાં, તેમજ તેઓની દ્રષ્ટિએ શાળાનું વાતાવરણ સાનુકૂળ હતું.

૪. પાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓ બુદ્ધિઆંકની બાબતમાં નાપાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ચડિયાતા હતાં. પરંતુ આર્થિક-સામાજિક દરજ્જાની બાબતમાં નાપાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓથી ભિન્ન ન હતા.
૫. પાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ કરતા વધુ સારું, ઘરનું વાતાવરણ, વધુ સારી વાચન અને નોંધની ટેવો, વધુ વ્યવસ્થિત આયોજન, વધુ એકાગ્રતા, પરીક્ષાની વધુ સારી તૈયારી અને એકંદરે વધુ સારી અભ્યાસ ટેવો ધરાવતા હતાં.

મહેતા, માથુર અને દયાપંત (૧૯૮૫) એ તરૂણોની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પર અભ્યાસ કર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવી.
૨. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારની છોકરીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવી.
૩. છોકરાઓ અને છોકરાઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

ઉપકરણ. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માપવા માટે મિલન અને હેલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનામાં શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ અને છોકરીઓ પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. શહેરી વિસ્તારના ૪૦ અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના ૧૦૫ છોકરાઓ અને અર્ધશહેરી વિસ્તાર અને શહેરી વિસ્તારની ૯૬ અને ૪૩ છોકરીઓને પસંદ કરવામાં આવ્યા. પાત્રોની ઉંમર તેરથી પંદર વર્ષની વચ્ચેના ઉંમરવાળાનાં મધ્યમ સ્તર, નિમ્ન સ્તર તથા ઉચ્ચ સ્તરમાંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી, ટકાવારી, સરાસરી.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

૧. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની બાબતમાં સમાન હતા.
૨. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારની છોકરીઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની બાબતમાં સમાન હતી.

મોહન્ટિ (૧૯૭૨) એ કોલેજના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના આકાંક્ષા-સ્તર પર જાતીયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવા અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણેના હતા.

૧. કોલેજના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા કુમારો અને કન્યાનું આકાંક્ષા સ્તર માપવું.
૨. કોલેજના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિની આકાંક્ષા-સ્તર પર અસર તપાસવી.

૩. કોલેજના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં આકાંક્ષા-સ્તર પર થતી અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. આ અભ્યાસના નમૂનામાં છોકરાઓ અને છોકરીઓ પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં. જેમાં ૧૪૪ છોકરા અને ૧૪૨ છોકરીઓ પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપકરણ. આકાંક્ષા-સ્તર માપવા માટે રોટર રચિત આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે કુપ્પુસ્વામી રચિત (શહેરી) આર્થિક-સામાજિક દરજ્જાનો માપદંડ વાપરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ વર્ગ કસોટી, સરાસરી વિચલન.

તારણો. અભ્યાસના અંતે નીચે મુજબના પરિણામો પ્રાપ્ત થયા હતા.

૧. છોકરાઓના ધ્યેય તફાવત છોકરીઓની સરખામણીમાં ઊંચા હતા.

૨. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર આકાંક્ષા-સ્તર પર જોવા મળી ન હતી.

રેડી (૧૯૭૪) એ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓની ક્રિયાશીલતા અને આકાંક્ષા-સ્તરનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. કોલેજના વિદ્યાર્થીઓની ક્રિયાશીલતા જાણવી.

૨. કોલેજના વિદ્યાર્થીઓનાં આકાંક્ષા-સ્તરનો અભ્યાસ કરવો.

૩. કોલેજના વિદ્યાર્થીઓની ક્રિયાશીલતા અને આકાંક્ષા-સ્તર વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનામાં ૧૧૨૭ છોકરાઓ અને છોકરીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. આકાંક્ષા-સ્તર માપવા માટે કેન્દ્રિલની શબ્દ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. સરાસરી, ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની આકાંક્ષા અને ક્રિયાશીલતા વચ્ચે ધનાત્મક અને સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

લાલ (૧૯૭૪) એ રાજસ્થાનમાં કોલેજના અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક પ્રગતિ અને સમસ્યાઓ સંબંધિત અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અને પિતાના વ્યવસાય વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.
૨. અનુસૂચિત જાતિના અને જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર પિતાના અભ્યાસની અસર તપાસવી.
૩. અનુસૂચિત જાતિના અને જનજાતિની વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. અભ્યાસમાં નમૂનાનાં ૨૩૭ વિદ્યાર્થીઓ અનુસૂચિત જાતિના અને ૨૦૯ અનુસૂચિત જનજાતિનાં ઉપરાંત ૨૦ સંસ્થાના અધ્યેતાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. પ્રશ્નાવલિ, માહિતીપત્ર.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. સરાસરી, કાઈ વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને પિતાનાં શૈક્ષણિક અભ્યાસ કે આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો.
૨. અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને આર્થિક સ્થિતિ વચ્ચે સૂચક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

લિન્ગદોહ (૧૯૭૬) એ મેઘાલય રાજ્યના કોલેજનાં પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા નિષ્ફળતાનો ભય, વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને કુટુંબની અસર પરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા માપવી.
૨. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માપવી.
૩. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર કુટુંબની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનામાં ૩૦૦ છોકરાઓ અને ૩૦૦ છોકરીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માટે સંશોધનિકા અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ માપવા માટે કપ્પુસ્વામી રચિત માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ-વર્ગ કસોટી, સરાસરી વિચલન.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતાં.

૧. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણા વચ્ચે તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.
૨. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની કુંટુંબની અસર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર જોવા મળી હતી.

વસોયા (૧૯૮૮) એ રાજકોટ શહેરના શ્રેણી દસના પછાત જાતિ અને બિનપછાત જાતિનાં વિદ્યાર્થીઓમાં અનુકૂલન વિકેન્દ્રિત ચિંતનશક્તિ તથા વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. શ્રેણી દસના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓના અનુકૂલનો જાતીયતા, વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિ, અને તેમની પારસ્પરિક આંતરક્રિયાના સંબંધમાં અભ્યાસ કરવો.
૨. શ્રેણી દસના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિનો જાતીયતા, અનુકૂલન અને તેમની પારસ્પરિક આંતરક્રિયાના સંબંધમાં અભ્યાસ કરવો.
૩. શ્રેણી દસના પછાત અને બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. રાજકોટ શહેરની માધ્યમિક શાળાના શ્રેણી દસમાં અને સને ૧૯૮૭-૮૮ ના શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન અભ્યાસ કરતા ગુજરાતી માધ્યમના વિદ્યાર્થીઓના વ્યાપવિશ્વમાં સમાવેશ કર્યો હતો. રાજકોટ શહેરની ૨૭ શાળાઓમાંથી આકસ્મિક રીતે કુલ ૫૪૦ પાત્રો તથા બિનપછાત જાતિના કુમારો અને કન્યાઓની સંખ્યા અનુક્રમે ૧૪૦ અને ૧૩૦ હતી.

ઉપકરણ. (૧) કે.પી.સિંહાની અનુકૂલન સંશોધનાવલિ, (૨) દેવે સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ કસોટી અને (૩) વ્યાવસાયિક માહિતીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાર્થ-વર્ગ કસોટી અને આવયવિક વિચરણ પૃથક્કરણ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. પછાત જાતિના વિદ્યાર્થી કરતાં બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન વધારે સારું હતું, જ્યારે પછાત અને બિનપછાતનાં કુમારો અને કન્યાઓનાં અનુકૂલનમાં ભિન્નતા ન હતી.
૨. પછાત અને બિનપછાત જાતિના જુદી-જુદી વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિ ધરાવતા કુમારો અને કન્યાઓના અનુકૂલનમાં સાર્થક તફાવત જણાતો નથી.
૩. પછાત જાતિ કરતા બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની વિકેન્દ્રિત ચિંતનશક્તિ વધારે ઊંચી હતી તથા પછાત અને બિનપછાત કુમારો તથા કન્યાઓની વિકેન્દ્રિત ચિંતનશક્તિમાં તફાવત હતો.
૪. પછાત અને બિનપછાત જાતિના જુદા જુદા અનુકૂલન ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિઓમાં તફાવત ન હતો, તથા તેના પર જાતીયતાની અસર પણ થતી ન હતી.

૫. પછાત અને બિનપછાત જાતિની વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓમાં તફાવત જોવા મળ્યો. જ્યારે કુમારોમાં વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓમાં તફાવત જોવા મળ્યો હતો અને કન્યાઓમાં વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓમાં તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

વામજા (૧૯૯૧) એ રાજકોટ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના આકાંક્ષા સ્તરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. વિદ્યાર્થીઓના અવ્યવસ્થિત ધ્યેય પ્રાપ્તિ તફાવત પર, પરિવર્તનાંક પર, સામાન્ય પરિવર્તનાંક પર જાતીયતા, ધોરણ, અર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ અને દાદા-દાદી તથા માતા-પિતાનાં શિક્ષણની અસર તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે રાજકોટ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાઓ લેવામાં આવી હતી. નમૂનામાં ધોરણ આઠ, નવ અને દસનાં કુલ ૫૧૮ પાત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે; (૧) આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી, (૨) આર્થિક સામાજિક દરજ્જાનો માપદંડનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. છોકરાઓ અને છોકરીઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં ભિન્ન હતા. છોકરીઓ કરતા છોકરાઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં ચડિયાતા હતા.
૨. પ્રવૃત્તિ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં સમાન હતા.
૩. ધોરણ ૮,૯ અને ૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતોમાં ચડિયાતા હતા.
૪. છોકરાઓ અને છોકરીઓ પ્રાપ્તિ તફાવતની બાબતમાં ભિન્ન હતા. જેમાં છોકરીઓ કરતા છોકરાઓ વધુ મહત્વકાંક્ષી હતા.
૫. ધોરણ ૮, ૯ અને ૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓનાં ત્રણેય જૂથો ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સમાન હતા. અપેક્ષિત ધ્યેયો તેની શક્તિના પ્રમાણમાં ઊંચા રાખતા હતા. સિદ્ધિના સંદર્ભમાં ભવિષ્યમાં ઊંચી સિદ્ધિ મેળવવાની અપેક્ષા રાખતા હતા.
૬. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિવાળા વિદ્યાર્થીઓના ચારેય જૂથો ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સમાન હતા.
૭. છોકરાઓ અને છોકરીઓ સામાન્ય પરિવર્તનાંકની બાબતમાં સમાન હતા.
૮. પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓ સામાન્ય પરિવર્તનાંક ની બાબતમાં ભિન્ન હતા.
૯. ધોરણ ૮,૯ અને ૧૦ નાં વિદ્યાર્થીઓને એક જ પ્રકારનું કાર્ય એક કરતાં વધુ વખત સોંપવામાં આવે તો તે કાર્ય સિદ્ધિ અંગે ધોરણ-૮ ના વિદ્યાર્થીઓ વધુ વખત ધ્યેયમાં પરિવર્તન કરતા હતા.

વિરડિયા (૨૦૦૮) એ વિજ્ઞાન કોલેજના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને બુદ્ધિકક્ષાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલિની રચના કરવી.
૨. એફ.વાય.બી.એસ.સી. માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે વિષય-જૂથ અને જાતીયતાનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૩. એફ.વાય.બી.એસ.સી. માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વિષય-જૂથ અને જાતીયતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૪. એફ.વાય.બી.એસ.સી.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સમયે માનસિક ક્ષમતા અંગેના વિષય-જૂથ અને જાતીયતાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કરવો.
૫. એફ.વાય.બી.એસ.સી.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના ધોરણ-૧૨ નાં નબળાં પરિણામના કારણો વિષય જૂથ અને જાતીયતાનાં સંદર્ભમાં જાણવા.
૬. એફ.વાય.બી.એસ.સી.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વિષય-જૂથ અને જાતીયતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ કરવો.
૭. વાલીઓની વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવી.
૮. એફ.વાય.બી.એસ.સી. ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પસંદગી જાણવી.
૯. એફ.વાય.બી.એસ.સી.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ આકાંક્ષા સ્તર અને નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.
૧૦. એફ.વાય.બી.એસ.સી.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ બુદ્ધિઆંક ધરાવતા અને નિમ્ન બુદ્ધિઆંક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પસંદગી જાણવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે ગુજરાતની ગુજરાતી માધ્યમની વિજ્ઞાન પ્રવાહની સરકારી અને બિનસરકારી કોલેજોના શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૫-૨૦૦૬ ના પ્રથમ વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જાતીયતા અનુસાર કુમારોની સંખ્યા ૬૧૮ હતી જ્યારે કન્યાઓની સંખ્યા ૬૧૮ હતી. નમૂનાના પાત્રોની કુલ સંખ્યા ૧૨૩૬ હતી.

ઉપકરણ. ઉપકરણ તરીકે ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિકસોટી વાપરવામાં આવી હતી અને આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી (અન્સારી એન્ડ અન્સારી રચિત) નું કાનાણી (૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણિત ગુજરાતી રૂપાંતર કસોટી વાપરવામાં આવી હતી, તેમજ પ્રયોજકે પ્રસ્નાવલિની રચના કરી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. કાઈ વર્ગ કસોટી દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો પ્રવેશ સમયે તબીબી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતાં, જ્યારે કુમારો અને 'એ' જૂથના પાત્રો ઈજનેરી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.

૨. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોના વાલીઓ તબીબી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને અને તબીબી ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.
૩. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો પ્રવેશ સમયે તબીબી ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતાં. વિજ્ઞાનની કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવેલા તમામ વિદ્યાર્થીઓ તબીબી ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદ કરતા જણાય છે.
૪. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો વર્ષાન્તે સાયન્સ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતાં. જ્યારે 'એ' જૂથના સિવાયના વિદ્યાર્થીઓ પેરામેડિકલ ક્ષેત્રોનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા. તેમજ કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતી હતી.
૫. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપે છે, જ્યારે કન્યાઓ અને 'બી' જૂથના વિદ્યાર્થીઓ પેરામેડિકલ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.
૬. ધોરણ-૧૨ વિજ્ઞાન પ્રવાહનાં નબળા પરિણામોનાં કારણોમાં સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો સમયના અભાવને પ્રથમ કારણ ગણે છે. જ્યારે 'એ' જૂથની કન્યાઓ, 'બી' જૂથની કન્યાઓ, અને 'બી' જૂથના વિદ્યાર્થીઓ પ્રથમ કારણ પરીક્ષા સમયે ગભરામણને ગણે છે.
૭. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતાં વિદ્યાર્થીઓ તબીબી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગીક્રમ આપે છે. જ્યારે નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઈજનેરી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને તેમજ ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. ઉચ્ચ આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઊંચી આકાંક્ષાઓ પસંદ કરે તેમ બને, જ્યારે નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઈજનેરી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અને ધંધાના ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૮. ઉચ્ચ બુદ્ધિઆંક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ તબીબી અને ઈજનેરી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને સમાન પસંદગી ક્રમ આપે છે.

વેકરિયા (૧૯૮૬) એ રાજકોટ શહેરની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનારા સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની ભૂતકાળની શૈક્ષણિક કારકિર્દી એસ.એસ.સી.માં મેળવેલ સિદ્ધિ, એસ.એસ.સી. માં પસંદ કરેલા વિષયો, શિક્ષણોત્તર પ્રવૃત્તિમાં મેળવેલ નામ, બાહ્ય પરીક્ષાઓમાં મેળવેલ સિદ્ધિનો અભ્યાસ કરવો.
૨. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને મળતી આર્થિક અને શૈક્ષણિક સુવિધાઓનો અભ્યાસ કરવો.
૩. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની ભાવિ કારકિર્દી અંગેની આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૯૦ ની હતી. જેમાંથી ૧૫૩ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ થયો હતો.

ઉપકરણ. પ્રશ્નાવલીની રચના કરવામાં આવી હતી.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરાયો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિનયનના વિષયો પસંદ કરનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધારે હતી.
૨. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની કુટુંબની આર્થિક સ્થિતિ સારી હતી.
૩. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓના માતા પિતાનો અભ્યાસ માધ્યમિક કક્ષા સુધી તથા મોટાભાઈ-બહેનનો અભ્યાસ સ્નાતક કક્ષા સુધીનો હતો. કુટુંબના વડીલોનો વ્યવસાય સવિશેષ વેપાર હતો.
૪. ઉચ્ચસિદ્ધિ ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓની ભવિષ્યની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા બી.એ. કે એમ.એ. થવાની હતી અને ભવિષ્યની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શિક્ષણ થવાની હતી.

સચ્ચીદાનંદ (૧૯૭૪) એ બિહાર રાજ્યમાં માધ્યમિક કક્ષાએ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ તપાસવી.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. માધ્યમિક કક્ષાએ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ તપાસવી.
૨. માધ્યમિક કક્ષાએ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ તપાસવી.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. નમૂનામાં ધોરણ-૧૦ માં અને ધોરણ-૧૧ ના ૧૭૪ અનુસૂચિત જાતિના અને ૨૨૪ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થતો હતો.

ઉપકરણ. પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કરેલો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. સરાસરી, કાર્ઈ-વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
૨. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની ઊંચી જોવા મળી હતી.

સીરજા (૧૯૯૧) એ રાજકોટ જિલ્લાના ધોરણ આઠથી બારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા, ચિંતાતુરતા અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. સિદ્ધિપ્રેરણા તથા ચિંતાતુરતા પર બુદ્ધિઆંક, જન્મક્રમ, ભાડુંઓની સંખ્યા, ઉંમર, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ, જાતિ અને જાતીયતાની અસર તપાસવી.

૨. સિદ્ધિપ્રેરણા અને ચિંતાતુરતા વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. રાજકોટ જિલ્લા વિસ્તાર (રાજકોટ શહેર સિવાય)માં ધોરણ આઠ, નવ, દસ, અગિયાર અને બારમાં હોય તેવા માધ્યમિક અને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપવિશ્વ તરીકે સ્વીકારેલા હતા. આવી કુલ ૪૩ શાળાઓમાંથી નમૂનામાં કુલ ૧૦ શાળા પસંદ કરી હતી. નમૂનામાં કુલ ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી થઈ હતી. જેમાં છોકરીઓની સંખ્યા ૨૬૨ અને છોકરાઓની સંખ્યા ૨૩૮ હતી. તેમજ પછાત વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૫૦ અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૫૦ હતી.

ઉપકરણ. જુદી જુદી ચાર કસોટીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. (૧) દેસાઈ ભટ્ટ રચિત દેસાઈ ભટ્ટ શાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી, (૨) કે.જી.દેસાઈ રચિત દેસાઈ પ્રગટ ચિંતા માપદંડ, (૩) કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ, (૪) પ્રયાગ મહેતાના પક્ષેપણ ચિત્રોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ થયો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ તથા સહસંબંધ દ્વારા પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. જન્મક્રમ અનુસાર વિદ્યાર્થીઓનાં વિવિધ જૂથોના સિદ્ધિપ્રેરણાની સરાસરી કક્ષા વચ્ચે તફાવત નથી.
૨. ભાડુંઓની વિવિધ સંખ્યા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા અને ચિંતાતુરતા સમાન છે.
૩. ૧૬ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકોની ૧૩, ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ વર્ષની વય જૂથના બાળકો સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતમાં સાર્થક રીતે ચડિયાતા છે.
૪. ઊંચી બુદ્ધિકક્ષા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓમાં સિદ્ધિપ્રેરણા ઊંચી અને ચિંતાતુરતા નીચી જોવા મળે છે.
૫. જેમ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ઊંચી તેમ સિદ્ધિપ્રેરણા ઊંચી અને ચિંતાતુરતા ઓછી જોવા મળી છે.
૬. છોકરાઓ અને છોકરીઓ સિદ્ધિ પ્રેરણાની બાબતમાં સમાન છે.
૭. બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા પછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા કરતા ઊંચી છે.
૮. જન્મક્રમ અનુસાર વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ જૂથો ચિંતાતુરતાની બાબતમાં સમાન છે.
૯. ભિન્ન ઉંમર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ચિંતાતુરતાની બાબતમાં સમાન છે.
૧૦. છોકરીઓ કરતા છોકરાઓ વધારે ચિંતાતુરતા ધરાવતા હતા.
૧૧. પછાત વિદ્યાર્થીઓની ચિંતાતુરતા બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની ચિંતાતુરતા કરતા વધુ છે.
૧૨. વધુ ચિંતાતુરતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા નીચી જોવા મળે છે.

બડગુજર (૧૯૯૨) એ જાતીયતા, સામાજિક આર્થિક સ્તર અને વિદ્યાશાખામાં સંદર્ભમાં પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓનું કાર્ય મૂલ્ય.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. સુપર ડી.ઈ. ની કાર્ય-મૂલ્ય સંશોધીકાનું ગુજરાતી રૂપાંતર તૈયાર કરવું અને તેનું પ્રમાણીકરણ કરવું.
૨. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વિવિધ વિદ્યાશાખા (વિનયન, વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય, એન્જીનીયરીંગ અને મેડીકલ) ઓના પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓની કાર્યમૂલ્ય તરેહ જાણવી.
૩. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વિવિધ વિદ્યાશાખાઓના પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓ પૈકી કુમારો અને કન્યાઓની કાર્ય મૂલ્ય પસંદગી તરેહ જાણવી.
૪. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વિવિધ વિદ્યાશાખાઓના પૂર્વ સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્ય અને સામાજિક આર્થિક સ્તર વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી વિસ્તારના વિવિધ જિલ્લાઓમાં વિનયન, વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય વિદ્યાશાખામાં તૃતીય વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ અને એન્જીનીયરીંગ તેમજ મેડીકલ વિદ્યાશાખામાં સાતમાં અને આઠમાં સેમેસ્ટરમાં અભ્યાસ કરતા ૬૧૯૫ કુમારો અને ૪૧૩૦ કન્યાઓ મળી કુલ ૧૦,૩૨૫ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો. આ અભ્યાસમાં સને ૧૯૮૯-૯૦ ના શૈક્ષણિક વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરેલો હતો ૧૦,૩૨૫ પાત્રોમાંથી ૫૬૭ કુમારો અને ૫૭૬ કન્યાઓ મળી કુલ ૧૪૪૩ પાત્રો નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા હતા.

ઉપકરણ. ડો. કે. જી. દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક માપદંડ, સુપર ડી.ઈ.ની કાર્ય મૂલ્ય સંશોધનીકાના અંગ્રેજીનું ગુજરાતીમાં રૂપાંતર.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, સહસંબંધાંક, વિચરણ પૃથક્કરણ.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. વિનયન વિદ્યાશાખાના કુમારો અને કન્યાઓ સર્જનાત્મકતા, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, આર્થિક વળતર, સિદ્ધિ અને પરોપકારવૃત્તિ આ પાંચ કાર્ય મૂલ્યોને વધુ મહત્વ આપતા હતા.
૨. વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના કુમારો સર્જનાત્મકતા, પરોપકારવૃત્તિ, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, આર્થિક વળતર અને સૌદર્ય કે કલામાં સુરૂચિ આ પાંચ કાર્ય મૂલ્યોને વધુ પસંદ કરતા હતા જ્યારે કન્યાઓએ પરોપકારવૃત્તિ, સર્જનાત્મકતા, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, સિદ્ધિ અને આર્થિક વળતર આ પાંચ કાર્ય મૂલ્યોને વધુ પસંદ કર્યા હતા.
૩. વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના કુમારો અને વિનયન શાખાના સમગ્ર નિદર્શના પાત્રોના કાર્ય મૂલ્ય અને સામાજિક આર્થિક સ્તર વચ્ચેનો સંબંધ સાર્થક જોવા મળ્યો. આ સિવાયના અન્ય વિદ્યા શાખાના વિદ્યાર્થીઓના કાર્ય મૂલ્ય અને સામાજિક આર્થિક સ્તર વચ્ચેનો સંબંધ સાર્થક જોવા ન મળ્યો.

બુદ્ધદેવ (૧૯૮૮) એ માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ વિષયો પ્રત્યેનાં વલણોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના શાળાકીય વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણો જાતીયતા, સામાજિક આર્થિક કક્ષા, બુદ્ધિ કક્ષા, એસ.એસ.સી.પરીક્ષાના પરિણામના આધારે શાળાની કક્ષા, અભ્યાસની શ્રેણી, શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો આ છ સ્વતંત્ર ચલોના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કરવો.
૨. માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓમાં વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણોમાં ભેદ પ્રવર્તે છે કે કેમ તેનો અભ્યાસ કરવો.
૩. અભ્યાસના સાત વિષયો પ્રત્યેના વલણો દર્શાવવામાં મૂળભૂત કેટલાક અવયવો સમાવેલા છે તેનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વમાં રાજકોટ શહેરની ૧૯૮૫-૮૬ ના વર્ષની ૬૬ શાળાઓ પૈકી ગુજરાતી માધ્યમ હોય અને ઓછામાં ઓછું શ્રેણી આઠ થી દશ હોય તેવી શાળાઓનો સમાવેશ થયો હતો. આવી શાળાઓની સંખ્યા ૪૬ હતી. ૧૮ શાળાઓના પસંદીત નમૂનાનાં પાત્રોની કુલ સંખ્યા ૨,૨૫૮ હતી.

ઉપકરણ. દેસાઈ-ભટ્ટ સમુહબુદ્ધિ કસોટી, ડો. કે. જી. દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ.

સંશોધન પદ્ધતિ. સર્વેક્ષણ અને પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. કુમારો અને કન્યાઓની વિષય પ્રત્યેના વલણોની તરેહ ભિન્ન હતી. કુમારોના ગુજરાતી, ગણિત, હિન્દી, સમાજવિદ્યા તથા સંસ્કૃત વિષયો પ્રત્યેના વલણો કરતા કન્યાઓના વલણો વધારે ધનાત્મક હતા, જ્યારે કન્યાઓના અંગ્રેજી વિષય પ્રત્યેનાં વલણો કરતા કુમારોના વલણો વધારે ધનાત્મક હતા.
૨. ગણિત, હિન્દી, વિજ્ઞાન, અંગ્રેજી તથા સંસ્કૃત વિષય પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓના વલણાંક અને તે વિષયની સિદ્ધિ સાથેના સહસંબંધાંક ધન તથા સાર્થક હતા. જ્યારે ગુજરાતી અને સમાજવિદ્યા વિષય પ્રત્યેનાં વિદ્યાર્થીઓના વલણાંક અને તે વિષયની સિદ્ધિ સાથેના સહસંબંધાંક સાર્થક ન હતા.
૩. છ-છ મહિનાના અંતરે ત્રણ વખત માપવામાં આવેલા વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણો પૈકી ગણિત, હિન્દી, વિજ્ઞાન, અંગ્રેજી અને સંસ્કૃત વિષય પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓના વલણો ભિન્ન હતા.

દવે (૧૯૯૭) એ શ્રેણી-૯ ના ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં મુખ્ય અને પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની અસરકારકતાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

હેતુઓ. અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. શ્રેણી-૯ ના ગણિત વિષયના ગણક્રિયાઓ, ત્રિકોણમિતિ અને સમતલીય ચતુષ્કોણ એકમો પરની શૈક્ષણિક રમતો વિકસાવવી, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્યની સંરચના કરવી અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની સંરચના કરવી.

૨. મુખ્ય અને પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે સંબંધિત એકમો પરની શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં, શૈક્ષણિક રમતો, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની અસરકારકતાનો અભ્યાસ કરવો.

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો. વ્યાપવિશ્વ તરીકે અમરેલી શહેરની કમાણી ફોરવર્ડ હાઈસ્કૂલના બપોરની શિક્ષકની શ્રેણી-૯ ના અધ્યેતાઓ લેવામાં આવેલ, જેની કુલ સંખ્યા ૨૬૦ ની હતી. આ પૈકી બે વર્ગો શ્રેણી-૯ એચ અને શ્રેણી-૯ જી ના અધ્યેતાઓને પ્રયોગના નમૂના તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા પ્રયોગમાં કુલ સંખ્યા ૬૪ હતી.

ઉપકરણ. શ્રેણી-૯ ના વિષયના સંબંધિત એકમો પરની શિક્ષક રચિત કસોટીનો ઉપયોગ કરેલો હતો.

સંશોધન પદ્ધતિ. પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણની રીત. ટી-કસોટી.

તારણો. અભ્યાસના પરિણામો આ મુજબ જોવા મળ્યા હતા.

૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતા ના સંદર્ભમાં મુખ્ય અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો તથા ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ કરતા સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય દ્વારા અધ્યાપન એ વધુ અસરકારક છે જ્યારે શૈક્ષણિક રમતો તથા ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ દ્વારા થતા અધ્યાપનની અસરકારકતા સમાન છે.
૨. પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય તેમજ ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ દ્વારા અધ્યાપન પામેલા વિદ્યાર્થીઓ કરતા શૈક્ષણિક રમતો દ્વારા અધ્યાપન પામેલા વિદ્યાર્થીઓની ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઉચી હતી.

૨.૪ પૂર્વે થયેલા સંશોધનોની સંયોજનાત્મક સમીક્ષા

પ્રયોજકે સંબંધિત સંશોધનની સમીક્ષા કરવા માટે નીચેના જેવા પ્રશ્નો તૈયાર કર્યા હતા.

૧. સંશોધનોના અભ્યાસ કરનારનું નામ શું હતું ?
૨. સંશોધનનો કઈ અભ્યાસકક્ષા ધરાવતા હતા ?
૩. સંશોધનોના અભ્યાસ વર્ષ અને યુનિવર્સિટી શા હતા ?
૪. સંશોધનોના અભ્યાસનો વિષય શો હતો ?
૫. સંશોધનોના અભ્યાસનાં હેતુઓ શા હતા ?
૬. સંશોધનો શાળા કક્ષાનાં કયા ધોરણને કે પાત્રોને સમાવતા હતા ?
૭. સંશોધનોમાં અભ્યાસ નમૂનો કેટલો લેવામાં આવ્યો હતો ?
૮. સંશોધનોમાં માહિતી એકત્રીકરણ માટે કયા ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરેલો હતો ?
૯. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોની પદ્ધતિ કઈ હતી ?
૧૦. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં માહિતી પૃથક્કરણ માટે કઈ આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો ?

૧૧. સમીક્ષા માટે પસંદિત સંશોધનોમાં કયા પરતંત્ર ચલનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો ?
૧૨. સંશોધનોના અભ્યાસના તારણો શું આવ્યા હતા ?

આ પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં રાખીને સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા કરેલ હતી, સંબંધિત સંશોધનોની માહિતી સારણી ૨.૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૨.૧
સમસ્યા સાથે સંબંધિત સંશોધનોનો પરિચય

ક્રમ સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૧. એમ.આર. અગ્રાવત	એમ.એડ્	૧૯૯૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	શૈક્ષણિક સિદ્ધિની ભિન્ન તરેહ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની દસમાં ધોરણ બાદ વિવિધ અભ્યાસપ્રવાહની પસંદગીના કારણોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	ધોરણ અગિયાર અને પોલિટેકનિકના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓ	૯૦૧	પ્રશ્નાવલિની રચના કરવામાં આવી હતી	સર્વેક્ષણ	વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર	૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિના પ્રાપ્તાંકોને આધારે વિદ્યાર્થીઓની કુલ આઠ શૈક્ષણિક સિદ્ધિતરેહ સ્વિકારેલી હતી. ૨. સતત ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવનારા પાત્રોની સંખ્યા બત્રીસ હતી. તે પૈકી સૌથી વધારે પાત્રોએ પોલિટેકનીક અભ્યાસ પ્રવાહને પસંદ કરેલ હતો. ૩. સતત ઉચ્ચસિદ્ધિ તરેહ ધરાવનારા પાત્રો પૈકી વાણિજ્ય પ્રવાહ પસંદ કરનારા પાત્રોએ પ્રવાહ પસંદગી માટે 'ઉચ્ચ અભ્યાસની વધુ તકો' તે સામાન્ય અને 'ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ થવું છે' તે વિશિષ્ટ કારણોને જવાબદાર ગણાવેલ છે.
૨. એ.પી. અમૃતિયા	એમ.એડ્	૧૯૮૪ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ધોરણ ૧૨ ના વિજ્ઞાન પ્રવાહ વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૨૯૩	આકાંક્ષા સંશોધિની	સર્વેક્ષણ	કાર્દિવર્ગ કસોટી	૧. દસ અભ્યાસક્રમોની પસંદગીના ક્રમમાં જાતીયતા અનુસાર તફાવત જોવા મળ્યો હતો, પરંતુ દસેય અભ્યાસક્રમોની પસંદગીમાં આવો તફાવત ન હતો. ૨. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષા પર તેમના માતા પિતાના વ્યવસાય, અભ્યાસ કે આર્થિક સ્થિતિની અસર ન હતી. ૩. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક ક્ષેત્રની પસંદગી પર માતા પિતાના વ્યવસાયની અસર હતી, જ્યારે તેમના અભ્યાસ અને આર્થિક સ્થિતિની અસર ન હતી.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૩.	કે.કે. કરકર	પીએચ.ડી.	૧૯૯૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ધોરણ દસના વિદ્યાર્થીઓની અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન, અભિયોગ્યતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થી	૪૫૭	ટેસ્ટ શાબ્દિક અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને પંડિત વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા કસોટી	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, વર્ણનાત્મક, આંકડાશાસ્ત્ર	૧. અંકશક્તિની બાબતમાં સમગ્ર જૂથ સરાસરીથી નબળુ, બુદ્ધિની બાબતમાં મધ્યમ, વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની બાબતમાં ઉચ્ચ કક્ષા ધરાવે છે. ૨. કુમારોની અંકશક્તિ કન્યાઓની અંકશક્તિ કરતા યડિયાતી છે. ૩. બુદ્ધિ તેમજ વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની બાબતમાં કુમારો અને કન્યાઓ સમાન છે. ૪. ગ્રામ્ય વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ કરતા શહેરી વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ બુદ્ધિકક્ષા અને અંકશક્તિ ધરાવે છે.
૪.	કાનાણી જી.ડી.	પીએચ.ડી.	૧૯૯૨ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓની સ્વ-સંકલ્પના, આકાંક્ષાસ્તર અને અધ્યયન તત્પરતાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૩૦	સ્વ-સંકલ્પના સંશોધનિકા, આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી, અધ્યયન તત્પરતા સંશોધિની	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી	૧. પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ કરતા અન્ય અધ્યેતાઓમાં ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના હતી. ૨. વિદ્યાર્થીઓની સ્વ-સંકલ્પના, પ્રાપ્તિ તફાવત અને પરિવર્તનની માત્રા અને દિશા તથા અધ્યયન તત્પરતાના માતાપિતા પર શૈક્ષણિક સ્તર સાથેના સંબંધો પર જાતીયતા, આર્થિક સ્તર, ઉંમર, સામાજિક સ્તર અને વિસ્તારની ભિન્ન અસરો જોવા મળી હતી. ૩. ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનાર અધ્યયન માટે વધુ તત્પરતા હોય અથવા ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનાર અધ્યયન માટે વધુ તત્પર હોય અથવા નીચી સ્વ-સંકલ્પના ધરાવનારમાં ઓછી અધ્યયન તત્પરતા હોય.

ક્રમ સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૫. ગાયકવાડ જી.એન.	એમ.એડ્	૧૯૯૫ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ડાંગ જિલ્લાના ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર તેમની કૌટુંબિક પ્રશ્નાદ્ભૂતી અસરનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક વિદ્યાર્થીઓ	૫૪૧	બી.વી.પટેલ રચિત અભ્યાસક્રમો સંશોધિની	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી સહસંબંધ	૧. છોકરાઓ અને છોકરીઓ અભ્યાસ ટેવોની બાબતમાં સમાન છે. ૨. ૧૮ વર્ષથી ૨૦ વર્ષની વયના વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ૧૮ વર્ષની નીચેની વયના વિદ્યાર્થીઓ કરતા સારી છે. ૩. વિદ્યાર્થીઓ વડે અભ્યાસ સાથે કરવામાં આવતી અન્ય પ્રવૃત્તિઓની તેમની અભ્યાસ ટેવો પર અસર નથી. ૪. વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો પર માતાના અને પિતાના અભ્યાસની અસર સમાન ટેબાય છે. ૫. સંયુક્ત કુટુંબમાંથી અને વિભક્ત કુટુંબમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓની અસર ટેવ સમાન છે.
૬. એસ.કે. ગોયલ	એમ.એડ્.	૧૯૭૪ યુનિ.	કોલેજ કક્ષાએ અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ વિષે અભ્યાસ કર્યો હતો જેમાં અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ વિષે તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.	કોલેજના અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓ	૨૩૦	માહિતી એકત્રીકરણ કરવા માટે પ્રશ્નાવલી અને મુલાકાતનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો.	સર્વેક્ષણ	સરાસરી કાર્ડ-વર્ગ	૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ વધુ ઊંચી જોવા મળી હતી.

ક્રમ સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૭. જી.એસ.ગૌર	એમ.એડ્	૧૯૭૩ ન્યુ દિલ્હી	દિલ્હીના ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સ્તર પર અસર કરતા પરિબળોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૩૦૦	૧. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે હેલર અને મિલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલને ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, સરાસરી, કાઈવર્ગ	૧. ઉચ્ચતર અને નિમ્નસ્તર વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. ૨. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૮. ઘાડીયા સી. આર.	એમ.એડ્	૧૯૮૫ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક પ્રવૃત્તિ ભૂમિકાના સંદર્ભમાં તેમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૫૨	માહિતીપત્રક	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, કાઈ વર્ગ કસોટી	૧. જાતીયતા, ઉંમર, જ્ઞાતિ, કુટુંબનો પ્રકાર, આર્થિક મદદ માટેની પ્રવૃત્તિ, ઘરની ભૌતિક સુવિધા, વર્તમાનપત્રો અને સામાયિકોનું વાંચન આ બધા પરિબળોની અસરોને કારણે વિભિન્ન જૂથોના પાત્રોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં તફાવત જોવા મળ્યો હતો. ૨. પિતાનો અભ્યાસ, વાર્ષિક આવક, માતાનો અભ્યાસ અને વાર્ષિક આવક આ બધા પરિબળોના સંદર્ભમાં પાત્રોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં સંબંધ જોવા મળ્યો.

ક્રમ	સંશોધકનું	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન	પૃથક્કરણ	તારણો
૯.	કે.ચૌધરી	એમ.ફિલ.	૧૯૯૦ પુના યુનિ.	પિતાના શિક્ષણ અને વ્યવસાય સાથે વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અને શૈક્ષણિક પસંદગીના સંબંધનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	ધોરણ નવના વિદ્યાર્થીઓ	૧૯૬	પ્રશ્નાવલી	સર્વેક્ષણ	માહિતી પૃથક્કરણ માટે ટકાવારીની ગણતરી કરવામાં આવી હતી.	૧. નમૂનાના ૪૦% પાત્રો ડોક્ટર અથવા ઓન્જિનિયર બનવા માંગતા હતા. ૨. ૮૦% પાત્રો તેઓની ભવિષ્યની શૈક્ષણિક કારકિર્દી માટે વિજ્ઞાન પ્રવાહને પસંદગી આપતા હતા. ૩. નમૂનાના ૫૩% પાત્રોએ ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો લેવાની ઈચ્છા દર્શાવી હતી અને ૩૪% પાત્રો ડિપ્લોમાં અભ્યાસક્રમો લેવાની ઈચ્છા દર્શાવી હતી. ૪. વિદ્યાર્થીઓના પિતાના વ્યવસાય અને વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક પસંદગીઓ વચ્ચે કોઈપણ પ્રકારનો સંબંધ જોવા મળ્યો નહીં.
૧૦.	દરજી એમ.બી.	પીએચ.ડી.	૧૯૯૭ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાન વિષયમાં સર્જનાત્મકતા, વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	વિજ્ઞાન સર્જનાત્મક કસોટી અને વલણ માપદંડ	સર્વેક્ષણ	વર્ણનાત્મક	૧. વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા અને સિદ્ધિ, અનુકૂળતા અને સિદ્ધિ, મૌલિકતા અને સિદ્ધિ, કુતૂહલ અને સિદ્ધિ, કુલ સર્જનાત્મકતા અને સિદ્ધિ વચ્ચેનો સહસંબંધાંક ધન અને સાર્થક હતો. ૨. કુમારો અને કન્યાઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા, મૌલિકતા, કુતૂહલતા અને કુલ સર્જનાત્મકતામાં તેમજ સિદ્ધિ અને વલણમાં તફાવત ન હતો. ૩. નિમ્ન સર્જનાત્મકતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઉચ્ચ સર્જનાત્મકતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ ઉચ્ચ હતી.

ક્રમ સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૧૧. દવે જી.એમ.	એમ.એડ્	૧૯૮૧ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો પિતાનો અભ્યાસ, પિતાનો વ્યવસાય અને બુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના શ્રેણી-૧૦ નાં વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪૩	૧. બુદ્ધિક્ષા માટે ટેસ્ટ (શાબ્દિક) સમુહ (શાબ્દિક) બુદ્ધિક્ષા માટે ૨. માહિતીપત્રક	સર્વેક્ષણ	કાર્ડવર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી	૧. ઉચ્ચ બુદ્ધિક્ષા ધરાવતા છોકરાઓ અને છોકરીઓ ઉચ્ચ વ્યવસાયો પસંદ કરતા હતા. ૨. ઉચ્ચ અભ્યાસકક્ષા ધરાવતા પિતાઓના છોકરાઓ અને છોકરીઓની બુદ્ધિક્ષા ઊંચી હતી. ૩. છોકરીઓની તુલનામાં છોકરાઓ ઊંચી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ધરાવતા હતા.
૧૨. ટેસાઈ જી.જી.	એમ.એડ્	૨૦૦૦ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરતાં પરિબળો વિશેની વિદ્યાર્થીઓની માન્યતાઓ.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	અભિપ્રાયવલિ	સર્વેક્ષણ	કાર્ડ વર્ગ કસોટી	૧. અભિપ્રાયવલિના છ વિભાગોના વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓનાં અભિપ્રાયો સાર્થક માલુમ પડ્યા હતા. બધી જ વિગત સાથે વિદ્યાર્થીઓ સહમત હતા. પ્રત્યેક વિભાગના સંદર્ભમાં જાતીયતા અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં અભિપ્રાયોમાં ભેદ માલુમ પડ્યો હતો.
૧૩. ધોક્કિયા એમ.પી.	એમ.એડ્	૧૯૯૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	અંતર્મુખી - બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ ધરાવતા ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળામાં વિદ્યાર્થીઓના બુદ્ધિઆંક, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આત્માભિવ્યક્તિનો અભ્યાસ.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	વ્યક્તિત્વ સંશોધનિકા, ટેસ્ટ શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને આત્માભિવ્યક્તિ સંશોધનિકા	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. સામાન્ય પ્રવાહ, ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહ અને વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિજ્ઞાન પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ બહિર્મુખી છે. ૨. ધોરણ-૧૧ ના વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓની સરખામણીમાં વધુ બહિર્મુખી છે. ૩. ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાનાં કુમારો અને કન્યાઓ વ્યક્તિત્વની બાબતમાં સમાન છે.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૧૪.	યુનિયલ એમ.પી.	એમ.એડ્	૧૯૮૧ યુનિ.	શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારના શિક્ષકોની આકાંક્ષા-સ્તર પર શૈક્ષણિક સિદ્ધિની અસરનો અભ્યાસ.	ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકો	૮૨	શાહ અને ભાર્ગવ રચિત આકાંક્ષા-સ્તર સ્કેલને ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સ્કેલ પર ત્રણ પ્રકારના પ્રાપ્તિકો મળે છે. ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તિક, પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તિક અને ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્નોની સંખ્યા.	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી, સરાસરી	૧. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોના જૂથની સરખામણી નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોનું જૂથ ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું. ૨. ગ્રામ્ય વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતું જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું. ૩. શહેરી વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતું જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું.
૧૫.	પરમાર એસ.એમ.	એમ.એડ્	૧૯૯૯ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ શહેરનાં ધોરણ-૧૦ માં ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવ	ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૩	અભ્યાસ ટેવ સંશોધિની	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી	૧. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓ માટે, અભ્યાસ દરમ્યાન ન સમજાતી શંકાસ્પદ બાબતોની સ્પષ્ટતા તે વિષયના શિક્ષક પાસેથી હંમેશા મેળવી લેતા, ન આવડતા વિષયોના અભ્યાસ માટે હંમેશા વધુ સમય આપતા હંમેશા અગાઉના વર્ષોમાં પ્રશ્નપત્રો તૈયાર કરતા હતા, શાળાની બધી પરીક્ષાઓ આવતા, વાંચવાનું ન સમજાય તો ક્યારેય ગોખતા નહિં. ૨. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવતા વિદ્યાર્થીઓ પ્રશ્નપત્ર સમયસર પૂરું થઈ જાય તે માટે હંમેશા લેખન પર વધુ ધ્યાન આપતા, વાંચતી વખતે હંમેશા જરૂરી સાધન-સામગ્રી સાથે રાખતા, હંમેશા શાળાના પિરિયડો નિયમિત રીતે ભરતા, વર્ગમાં થતી ચર્ચામાં ભાગ લેતા પરીક્ષાના દિવસો વખતે માનસિક રીતે અસ્વસ્થ થઈ જતા નથી, હંમેશા અભ્યાસ દરમિયાન કોઈ પ્રકારની ખલેલ ન પહોંચે એવી જગ્યાએ વાંચતા અભ્યાસટેવોના સંદર્ભમાં જાતીય તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૧૬.	બાણગોરિયા પી.બી.	એમ.એડ્	૧૯૯૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	તાસક્રમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતા.	ધોરણ આઠમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૮	સૌરાષ્ટ્ર માધ્યમિક શાળા મંડળ સંઘમાંથી આવતી કસોટી	પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિ	ટી-કસોટી	૧. ધોરણ આઠના ગણિત વિષયના અને વિજ્ઞાન વિષયના શિક્ષણ માટે શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં પ્રથમ તાસ અને સાતમાં તાસ દ્વારા અધ્યાપન સમાન રીતે અસરકારક હતું.
૧૭.	બાવરવા કે.ટી.	એમ.એડ્	૨૦૦૦ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને ગણિત વિશ્વાસ વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ.	ધોરણ નવમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ	૭૧૦	પી.વી.બુદ્ધદેવ રચિત ગણિત વલણ માપદંડ અને શાળાના સર્વગ્રાહી ગુણપત્રકો	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી	૧. કન્યાઓ કરતા કુમારોની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઊંચી હતી. ૨. ગણિત વિષય પ્રત્યેના વલણ અને ગણિત વિશ્વાસની બાબતમાં કુમારો અને કન્યાઓ લગભગ સમાન હતા. ૩. ગણિતમાં નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કરતા ગણિતમાં ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના ગણિત વિષય પ્રત્યેના વલણ તેમજ ગણિત વિશ્વાસ ઊંચો હતો.
૧૮.	બીસ્તે જી.એસ.	એમ.એડ્	૧૯૭૨ આગ્રા	તરુણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા સ્તર પર શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર પરનો અભ્યાસ.	ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માધ્યમની શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ	૧૦૦	પ્રશ્નાવલી, આર્થિક, સામાજિક સ્થિતિ જાણવા માટે કપ્પુસ્વામી રચિત માપદંડ	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, સરાસરી	૧. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં તરુણોની સરખામણીમાં શહેરી વિસ્તારના તરુણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી. ૨. ગુજરાતી માધ્યમના તરુણો કરતા અંગ્રેજી માધ્યમના તરુણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી. ૩. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આકાંક્ષા-સ્તર વચ્ચે ધનાત્મક સંબંધ હતો.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૧૯.	બેદી એચ.એસ.	એમ.એડ્	૧૯૮૨ પંજાબ યુનિ.	તરુણોની આકાંક્ષા-સ્તર પર જાતીયતા, આર્થિક સામાજિક સ્થિતિ અને બુદ્ધિની અસરનો અભ્યાસ.	છોકરાઓ અને છોકરીઓ	૭૫૦	આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ માપવા માટે દેવમોહન રચિત માપદંડ	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી,	૧. તરુણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર જોવા મળી હતી. ૨. છોકરાઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા છોકરીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
૨૦.	મહેતા એ.જે.	એમ.એડ્	૧૯૮૭ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ધોરણ આઠ તથા નવમાં નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિ કક્ષા, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અને અભ્યાસ ટેવોનો અભ્યાસ.	ધોરણ આઠ અને નવના વિદ્યાર્થીઓ	૩૦૨	મધુકર પટેલની અશાબ્દિક બુદ્ધિ કસોટી અને કે.જી. દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ માપદંડ	સર્વેક્ષણ	વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર	૧. નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી સૌથી વધુ પાત્રો સરાસરી બુદ્ધિ કક્ષાના હતાં. ઉચ્ચત્તર બુદ્ધિ કક્ષા ધરાવતા પાંચ હતા. જ્યારે પ્રખર બુદ્ધિ અને મંદબુદ્ધિવાળા એક પણ ન હતાં. ૨. નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી સૌથી વધુ પાત્રો મધ્યમ કે નિમ્ન આર્થિક-સામાજિક સ્તરના હતા. જ્યારે ઉચ્ચ સ્તરમાંથી નાપાસ થનાર માત્ર એક જ વિદ્યાર્થી હતો. ૩. પાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓ બુદ્ધિઆંકની બાબતમાં નાપાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓ કરતા યડિયાતા હતા. પરંતુ આર્થિક સામાજિક દરજ્જાની બાબતમાં નાપાસ થનારા વિદ્યાર્થીઓથી ભિન્ન ન હતા.
૨૧.	મહેતા અને માથુર	એમ.એડ્	૧૯૮૫ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	તરુણોની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પર અભ્યાસ.	શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધ શહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ, છોકરીઓ	૨૮૪	વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માપવા માટે મિલન અને હેલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલ	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી, ટકાવારી સરાસરી	૧. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની બાબતમાં સમાન હતા. ૨. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધ શહેરની વિસ્તારની છોકરીઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની બાબતમાં સમાન હતી.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૨૨.	જી.મોહન્ટિ	એમ.એડ્	૧૯૭૨ ઉટકોલ	કોલેજના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના આકાંક્ષા-સ્તર પર જાતીયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આર્થિક - સામાજિક સ્થિતિની અસર તપાસવાનો અભ્યાસ.	કોલેજના બીજા વર્ષના વિદ્યાર્થીઓ	૨૮૬	આકાંક્ષા-સ્તર માપવા માટે રોટર રચિત આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે કપ્પુસ્વામી રચિત (શહેરી) આર્થિક-સામાજિક દરજ્જાનો માપદંડ	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી, સરાસરી વિચલન	૧. છોકરાઓના ધ્યેય તફાવત છોકરીઓની સરખામણીમાં ઊંચા હતા. ૨. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર આકાંક્ષા-સ્તર પર જોવા મળી ન હતી.
૨૩.	એમ.એમ. રેડી	એમ.એડ્	૧૯૭૪ ઓ.એસ. એમ. યુનિ.	કોલેજના વિદ્યાર્થીઓની ક્રિયાશીલતા અને આકાંક્ષા-સ્તરનો તુલનાત્મક અભ્યાસ.	કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૨૭	આકાંક્ષા-સ્તર માપવા માટે કેન્દ્રલની શબ્દ પ્રયુક્તિ	સર્વેક્ષણ	સરાસરી ટી-કસોટી	૧. વિદ્યાર્થીઓની આકાંક્ષા અને ક્રિયાશીલતા વચ્ચે ધનાત્મક અને સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૨૪.	એસ.કે. લાલ	એમ.એડ્	૧૯૭૪ જોધપુર યુનિ.	રાજસ્થાનમાં કોલેજના અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક પ્રગતિ અને સમસ્યાઓ સંબંધિત અભ્યાસ.	અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ	૪૬૬	પ્રશ્નાવલિ માહિતીપત્ર	સર્વેક્ષણ	સરાસરી કાઈવર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી	૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને પિતાના શૈક્ષણિક અભ્યાસ કે આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. ૨. અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને આર્થિક સ્થિતિ વચ્ચે સૂચક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૨૫.	કે.એચ. લિન્ગદોહ	એમ.એડ્	૧૯૭૬ એમ. એસ. યુનિ.	મેઘાલય રાજ્યનાં કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા, નિષ્ફળતાનો ભય, વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને કુટુંબની અસર પરનો અભ્યાસ.	કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓ	૬૦૦	વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા માટે સંશોધનિકા અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિ માપવા માટે કપ્પુસ્વામી રચિત માપદંડ	સર્વેક્ષણ	કાઈવર્ગ કસોટી, સરાસરી વિચલન	૧. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણા વચ્ચે તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. ૨. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની કુટુંબની અસર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર જોવા મળી હતી.
૨૬.	એસ.એચ. વસોયા	એમ.એડ્	૧૯૮૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ શહેરના શ્રેણી દસના પછાત જાતિના બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓમાં અનુકૂલન વિકેન્દ્રિત ચિંતનશક્તિ તથા વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ.	શ્રેણી દસના વિદ્યાર્થીઓ	૫૪૦	કે.પી. સિંહાની અનુકૂલન સંશોધનાવલિ, દવે સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ કસોટી અને વ્યાવસાયિક માહિતી	સર્વેક્ષણ	કાઈવર્ગ કસોટી, વિચરણ, પૃથક્કરણ	૧. પછાત જાતિના વિદ્યાર્થી કરતાં બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓનું અનુકૂલન વધારે સાડું હતું, જ્યારે પછાત અને બિનપછાતનાં કુમારો અને કન્યાઓના અનુકૂલનમાં ભિન્નતા ન હતી. ૨. પછાત અને બિનપછાત જાતિના જુદી-જુદી વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિ ધરાવતા કુમારો અને કન્યાઓના અનુકૂલનમાં સાર્થક તફાવત જણાતો નથી.
૨૭.	બી.એ. વામજા	એમ.એડ્	૧૯૮૧ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ તાલુકાના માધ્યમિક શાળાઓનાં વિદ્યાર્થીઓના આકાંક્ષા સ્તરનો અભ્યાસ.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૧૮	આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી અને આર્થિક સામાજિક દરજ્જાનો માપદંડ	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી	૧. છોકરાઓ અને છોકરીઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં ભિન્ન હતા. છોકરીઓ કરતા છોકરાઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં ચડીયાતા હતા. ૨. પ્રવૃત પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓ અવ્યવસ્થિત ધ્યેયની બાબતમાં સમાન હતા. ૩. આર્થિક સામાજિક સ્થિતિવાળા વિદ્યાર્થીઓના ચારેય જૂથો ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સમાન હતા. ૪. છોકરાઓ અને છોકરીઓ સામાન્ય પરીવર્તનાંક બાબતમાં સમાન હતા.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૨૮.	આર.સી. વિરડિયા	પીએચ.ડી.	૨૦૦૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિજ્ઞાન કોલેજના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા સ્તર અને ભુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ.	ગુજરાતી માધ્યમની કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૩૬	ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ ભુદ્ધિક્ષા-સ્તર કસોટી અને પ્રસ્નાવલિ	સર્વેક્ષણ કાઈ-વર્ગ કસોટી,	૧. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો તબીબી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ અને બીજો પસંદગી આપતા હતા. ત્રીજો ચોથો અને પાંચમો પસંદગી ક્રમ સાયન્સ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને આપતા હતા. ૨. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોના વાલીઓ તબીબી ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ અને બીજા ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે ઈજનેરી અને ધંધાના ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને બીજો, ચોથા ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. ૩. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની ક્ષમતા અનુસાર પ્રથમ પસંદગી તબીબી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયોને આપતા હતા.	
૨૯.	વૈકરીયા વી.એમ.	એમ.એડ્	૧૯૮૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ શહેરની ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનારા સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસ.	ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૩	પ્રસ્નાવલિ	સર્વેક્ષણ	વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર	૧. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિનયનના વિષયો પસંદ કરનાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધારે હતી. ૨. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની કુટુંબની આર્થિક સ્થિતિ સારી હતી. ૩. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓનાં માતા પિતાનો અભ્યાસ માધ્યમિક કક્ષા સુધી તથા મોટાભાઈ-બહેનનો અભ્યાસ સ્નાતક કક્ષા સુધીનો હતો, કુટુંબના વડીલોનો વ્યવસાય સવિશેષ વેપાર હતો.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૩૦.	સચ્ચીદાનંદ	એમ.એડ્	૧૯૭૪ પટણા યુનિ.	બિહાર રાજ્યમાં માધ્યમિક કક્ષાએ અનુસૂચિત જાતિ અને જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ તપાસવી.	માધ્યમિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ	૩૯૮	પ્રશ્નાવલિ	સર્વેક્ષણ	સરાસરી, કાઈવર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી	૧. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી. ૨. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની ઊંચી જોવા મળી હતી.
૩૧.	સીરજા એ.વી.	એમ.એડ્	૧૯૮૧ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ જિલ્લાના ધોરણ આઠથી બારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણા, ચિંતાતુરતા અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનો અભ્યાસ.	માધ્યમિક ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	દેસાઈ ભટ્ટ રચિત દેસાઈ ભટ્ટ શાબ્દિક સમુહ બુદ્ધિ કસોટી, કે.જી.દેસાઈ રચિત દેસાઈ પ્રગટ ચિંતા માપદંડ, કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. જન્મક્રમ અનુસાર વિદ્યાર્થીઓનાં વિવિધ જૂથોનાં સિદ્ધિપ્રેરણાની સરાસરી કક્ષા વચ્ચે તફાવત નથી. ૨. ભાંડુઓની વિવિધ સંખ્યા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણા અને ચિંતાતુરતા સમાન છે. ૩. ૧૬ વર્ષની વયજૂથનાં બાળકોની ૧૩, ૧૪, ૧૫ અને ૧૬ વર્ષની વયના બાળકો સિદ્ધિ પ્રેરણાની બાબતમાં સાર્થક રીતે ચડિયાતા છે.
૩૨.	બડગુજર એ.ડી.	પીએચ.ડી.	૧૯૮૨ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	જાતીયતા, સામાજિક આર્થિક સ્તર અને વિદ્યા શાખાના સંદર્ભમાં પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓનું કાર્ય મૂલ્ય.	વિનયન, વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૪૪૩	ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક માપદંડ	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. વિનયન વિદ્યાશાખાના કુમારો અને કન્યાઓ સર્જનાત્મકતા, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, આર્થિક વળતર, સિદ્ધિ અને પરોપકાર વૃત્તિ આ પાંચ કાર્ય મૂલ્યોને વધુ મહત્વ આપતા હતા. ૨. વિજ્ઞાન વિદ્યાશાખાના કુમારો અને વિનયન વિદ્યાશાખાના સમગ્ર નિદર્શના પાત્રોના કાર્ય મૂલ્ય અને સામાજિક આર્થિક સ્તર વચ્ચેનો સંબંધ સાર્થક જોવા મળ્યો. ૩. મેડીકલ વિદ્યાશાખાના કુમારો સિદ્ધિ, પરોપકાર વૃત્તિ, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, સ્વતંત્રતા, સર્જનાત્મકતા, સિદ્ધિ, આસપાસની પરિસ્થિતિ અને સ્વતંત્રતા આ કાર્યમૂલ્યને વધુ પસંદ કરતા જોવા મળ્યા.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
૩૩.	બુદ્ધદેવ પી.વી.	પીએચ.ડી.	૧૯૮૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ.	માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫૮	દેસાઈ-ભટ્ટ સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી, ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક- આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ	સર્વેક્ષણ, પ્રાયોગિક સંશોધન	ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના સંદર્ભમાં પાળેલા પાંચ જુથો ગુજરાતી, ગણિત, વિજ્ઞાન, અંગ્રેજી અને સંસ્કૃત વિષયો પૈકી પ્રત્યેક વિષય પ્રત્યેના વલણની બાબતમાં ભિન્ન હતા, જ્યારે હિન્દી અને સમાજવિદ્યા વિષયો પૈકી પ્રત્યેક વિષય પ્રત્યેના વલણની બાબતમાં લગભગ સમાન હતા. ૨. ગણિત, હિન્દી, વિજ્ઞાન, અંગ્રેજી તથા સંસ્કૃત વિષય પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓના વલણાંક અને તે વિષયની સિદ્ધિ સાથેના સહસંબંધાંક ઘન તથા સાર્થક હતા. ૩. અભ્યાસના સાત વિષયો પૈકી બે વિષયોની ૨૧ જોડ પૈકી ૧૮ જોડના વિષયો પ્રત્યેના વલણો ભિન્ન હતા.
૩૪.	દવે પી.એન.	પીએચ.ડી.	૧૯૯૭ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	શ્રેણી-૯ ના ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં મુખ્ય અને પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની અસરકારકતાનો અભ્યાસ.	શ્રેણી-૯ ના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૭	શિક્ષક રચિત કસોટી	પ્રાયોગિક	ટી-કસોટી	૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતાના સંદર્ભમાં મુખ્ય અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો તથા ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ કરતા સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય દ્વારા અધ્યાપન એ વધુ અસરકારક છે. ૨. પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય તેમજ ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ દ્વારા અધ્યાપન પામેલા વિદ્યાર્થીઓ કરતા શૈક્ષણિક રમતો દ્વારા અધ્યાપન પામેલા વિદ્યાર્થીઓની ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઉચી હતી.

૨.૫ સમીક્ષા માટેના સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ

સમીક્ષા માટે નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રશ્નોના ઉત્તરો મેળવવા માટે પસંદ થયેલ સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું જેના આધારે નીચે મુજબના ઉત્તરો પ્રાપ્ત થયા.

૧. સમીક્ષામાં સમાયેલા સંશોધનો ઈ.સ.૧૯૭૨ થી ઈ.સ.૨૦૦૮ ના સમયગાળા દરમ્યાન થયેલા હતા.
૨. સમીક્ષામાં સમાયેલા ચોત્રીસ સંશોધનો પૈકી એમ.એડ. કક્ષાએ ૯૧ સંશોધનો, પી.એચ.ડી. કક્ષાએ સાત સંશોધનો અને એક સંશોધન એમ.ફીલ. કક્ષાએ થયેલું હતું.
૩. સમીક્ષા માટે પસંદ થયેલા સંશોધનોમાં માધ્યમિક શાળાની વિદ્યાર્થીઓથી શરૂ કરી સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરેલ હતો. સત્તર સંશોધનોમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ, સાત સંશોધનોમાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ અને સાત સંશોધનોમાં સ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થયો હતો. એક સંશોધનમાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો પાત્ર તરીકે સમાવેશ થયો હતો. બે સંશોધનોમાં કુમાર અને કન્યાઓને પાત્રો તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યા હતા.
૪. સમીક્ષા માટેના સંશોધનોમાં નમૂનો ૮૨ વિદ્યાર્થીઓથી માંડીને ૨૨૫૮ વિદ્યાર્થીઓ સુધીનો લેવામાં આવ્યો હતો. સાત સંશોધનોમાં ૧૦૦૦ કે તેથી વધુ નમૂનો હતો, જ્યારે નવ સંશોધનોમાં ૫૦૦ થી ૧૦૦૦ નો નમૂનો હતો. જ્યારે અઠાર સંશોધનોમાં ૫૦૦ સુધીનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો.
૫. સમીક્ષા માટેના બધા જ સંશોધનમાં સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિ દ્વારા અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.
૬. સમીક્ષા માટેના સંશોધનમાં આકાંક્ષા-સ્તર, વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા, પિતાનો અભ્યાસ, પિતાનો વ્યવસાય અને બુદ્ધિકક્ષા, વિદ્યાર્થીઓમાં અનુકૂળન વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિ તથા વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, શૈક્ષણિક પસંદગી, કૌટુંબિક ભૂમિકા, આકાંક્ષા સ્તર અને અધ્યયન તત્પરતા જેવા ચલનો અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.
૭. સમીક્ષા માટેના સંશોધનમાં સ્વતંત્ર ચલ તરીકે જાતિયતા, વિસ્તાર, સ્વસંકલ્પના, અધ્યયન તત્પરતા, આકાંક્ષાસ્તર, અભ્યાસટેવો, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, કુટુંબની અસર, પિતાનો અભ્યાસ, પિતાનો વ્યવસાય, સર્જનાત્મકતા, વલણ, બુદ્ધિ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ, ક્રિયાશીલતા, સિદ્ધિ પ્રેરણા, નિષ્ફળતાનો ભય વગેરે સંશોધનો થયા હતા.
૮. સમીક્ષા માટેના સંશોધનોમાં માહિતી એકત્રીકરણ કરવા માટે નીચે મુજબના ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - (૧) વિદ્યાકીય આકાંક્ષા સંશોધિની
 - (૨) ભાવસાર સંખ્યા શક્તિ કસોટી
 - (૩) ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી
 - (૪) પંડિત વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા કસોટી
 - (૫) સ્વ-સંકલ્પના સંશોધિની

- (૬) પ્રશ્નાવલી
- (૭) માહિતીપત્રક
- (૮) આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી (અન્સારી એન્ડ અન્સારી રચિત)
- (૯) અધ્યયન તત્પરતા સંશોધિની
- (૧૦) બી.વી.પટેલ રચિત અભ્યાસ ટેવો સંશોધિની
- (૧૧) હેલર અને મિલરની કસોટી પર આધારિત ભારતીય હિન્દી રૂપાંતર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે
- (૧૨) રોટર રચિત આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી કોલેજ કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે
- (૧૩) શૈક્ષણિક આકાંક્ષા માટે પ્રશ્નાવલી માધ્યમિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે
- (૧૪) મિશ્રા કે. એસ. (૧૯૮૬) ની વિજ્ઞાન સર્જનાત્મક કસોટીનું સંશોધિત સ્વરૂપ
- (૧૫) જોષી એચ.ઓ. (૧૯૯૩) ની વિજ્ઞાન વિષયમાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિનું માપન કરતી કસોટી
- (૧૬) વિજ્ઞાન વલણ માપદંડ
- (૧૭) શિક્ષકો માટે શાહ અને ભાર્ગવ રચિત આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી
- (૧૮) પી.વી.બુદ્ધદેવ ગણિત વલણ માપદંડ
- (૧૯) કુપ્પુસ્વામી રચિત આર્થિક-સામાજિક માપદંડ
- (૨૦) દેસાઈ-ભટ્ટ સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી
- (૨૧) દેવમોહન રચિત માપદંડ
- (૨૨) એક સંશોધનમાં સંશોધકે પોતે રચેલ શૈક્ષણિક આકાંક્ષા સ્કેલ કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- (૨૩) મધુકર પટેલ અશાબ્દિક બુદ્ધિ કસોટી
- (૨૪) ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનો માપદંડ
- (૨૫) કેન્દ્રિલની શબ્દ પ્રયુક્તિ
- (૨૬) કે.પી.સિંહાની અનુકૂલન સંશોધનાવલિ
- (૨૭) દવે સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ કસોટી
- (૨૮) વ્યાવસાયિક માહિતી
૯. સમીક્ષા માટેના સંશોધનમાં માહિતી પૃથક્કરણ માટે કાર્થ-વર્ગ કસોટી, ટકાવારી, સરાસરી, ટી-કસોટી, સહસંબંધાંક, પ્રમાણ વિચલન, વિચરણ પૃથક્કરણ પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
૧૦. તારણો

૧. વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષા પર તેના માતા પિતાના વ્યવસાય, અભ્યાસ કે આર્થિક સ્થિતિની અસર ન હતી.
૨. કુમારોની અંકશક્તિ કન્યાઓની અંકશક્તિ કન્યાઓની ચડિયાતી છે.
૩. બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાની બાબતમાં કુમારો અને કન્યાઓ સમાન છે.
૪. પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ કરતા અન્ય અધ્યેતાઓમાં ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના હતી.
૫. છોકરાઓ અને છોકરીઓ અભ્યાસ ટેવોની બાબતમાં સમાન છે.
૬. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો વધુ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૭. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૮. પિતાનો અભ્યાસ, વાર્ષિક આવક અને માતાનો અભ્યાસ અને વાર્ષિક આવક આ બધા પરિબલોના સંદર્ભમાં પાત્રોની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં સંબંધ જોવા મળ્યો.
૯. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિદ્યાર્થીઓની પ્રવાહિતા, સાનુકૂળતા મૌલિકતા, કુતૂહલ અને કુલ સર્જનાત્મકતામાં તેમજ સિદ્ધિ અને વલણમાં તફાવત ન હતો.
૧૦. છોકરીઓની તુલનામાં છોકરાઓ ઊંચી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ધરાવતા હતા.
૧૧. ધોરણ-૧૧ ના વિદ્યાર્થીઓ, ધોરણ-૧૨ ના વિદ્યાર્થીઓની સરખામણીમાં વધુ બહિમુખી છે.
૧૨. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોના જૂથની સરખામણી નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોનું જૂથ ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું.
૧૩. ધોરણ આઠના ગણિત વિષયના અને વિજ્ઞાન વિષયના શિક્ષણ માટે શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં પ્રથમ તાસ અને સાતમાં તાસ દ્વારા અધ્યાપન સમાન રીતે અસરકારક હતું.
૧૪. કન્યાઓ કરતા કુમારોની ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ઊંચી હતી.
૧૫. ગુજરાતી માધ્યમના તરૂણો કરતા અંગ્રેજી માધ્યમના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૧૬. તરૂણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર જોવા મળી હતી.
૧૭. નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી સૌથી વધુ પાત્રો સરાસરી બુદ્ધિ કક્ષાના હતા. ઉચ્ચતર બુદ્ધિકક્ષા ધરાવતા પાંચ હતા, જ્યારે પ્રખર બુદ્ધિ અને મંદબુદ્ધિવાળા એક પણ ન હતા.
૧૮. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની બાબતમાં સમાન હતા.
૧૯. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર આકાંક્ષા-સ્તર પર જોવા મળી ન હતી.
૨૦. વિદ્યાર્થીઓની આકાંક્ષા અને ક્રિયાશીલતા વચ્ચે ધનાત્મક અને સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૨૧. અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને આર્થિક સ્થિતિ વચ્ચે સૂચક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

૨૨. કોલેજના પછાત અને બિનપછાત વિદ્યાર્થીઓની કુટુંબની અસર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર જોવા મળી હતી.
૨૩. પછાત અને બિનપછાત જાતિના જુદી જુદી વિકેન્દ્રિત ચિંતન શક્તિ ધરાવતા કુમારો અને કન્યાઓના અનુકૂલનમાં સાર્થક તફાવત જણાતો નથી.
૨૪. પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓ સામાન્ય પરિવર્તનાંક બાબતમાં ભિન્ન હતા.
૨૫. ઉચ્ચ બુદ્ધિઆંક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ તબીબી અને ઈજનેરી ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને સમાન પસંદગીક્રમ આપતા હતા.
૨૬. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની કુટુંબની આર્થિક સ્થિતિ સારી હતી.
૨૭. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ કરતી ઊંચી જોવા મળી હતી.
૨૮. ૧૬ વર્ષની વય જૂથના બાળકોની ૧૩, ૧૪, ૧૫ અને ૧૭ વર્ષની વય જૂથના બાળકો સિદ્ધિપ્રેરણાની બાબતમાં સાર્થક રીતે ચડિયાતા છે.
૨૯. સતત ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવનારા પાત્રોની સંખ્યા બત્રીસ હતી. તે પૈકી સૌથી વધારે પાત્રોએ પોલિટેકનિક અભ્યાસ પ્રવાહને પસંદ કરેલ હતો.
૩૦. સંયુક્ત કુટુંબમાંથી અને વિભક્ત કુટુંબમાંથી આવતા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસટેવ સમાન હતી.
૩૧. નિદર્શનના ૮૦% પાત્રો તેઓની ભવિષ્યની શૈક્ષણિક કારકિર્દી માટે વિજ્ઞાન પ્રવાહને પસંદગી આપતા હતા.

૨.૬ પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતા

સમીક્ષા હેઠળના સંશોધનના સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશેષતા આ પ્રમાણે છે.

૧. આકાંક્ષા—સ્તરનાં ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધન અંગે ઝીણવટપૂર્વક અભ્યાસ કર્યા બાદ પ્રયોજકને ખાત્રી થઈ કે માધ્યમિક કક્ષાએ વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક અને શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ જાણવા માટે અલગ—અલગ અભ્યાસક્રમો થયા છે પરંતુ કોલેજ કક્ષાએ વાણિજ્ય પ્રવાહનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં, જાણવાનાં અભ્યાસો બહુ જ ઓછા થયા છે. માટે પ્રયોજકે વ્યાવસાયિક અને શૈક્ષણિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી રચી સંશોધન હાથ ધર્યું જેથી અન્ય વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગ થશે.
૨. પૂર્વે થયેલા અભ્યાસોમાં બુદ્ધિ, સિદ્ધિ, જાતીયતા વિસ્તાર એમ વિવિધ ચલોનો આકાંક્ષાઓ સાથે સંબંધ તપાસવા અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યા હતા. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં જાતીયતા, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ, આકાંક્ષા સ્તર અને ધોરણની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર થતી અસર તપાસવા અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો.
૩. પૂર્વે થયેલા અભ્યાસોમાં પાત્રો માધ્યમિક કક્ષાથી માંડીને સ્નાતક કક્ષાના હતા. જ્યારે પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સ્નાતક કક્ષાના વાણિજ્ય પ્રવાહનાં જ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

૪. પૂર્વે થયેલા અભ્યાસોમાં કોલેજ કક્ષાએ, ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાએ, માધ્યમિક કક્ષાએ અને એક અભ્યાસ 'માધ્યમિક શિક્ષક પર હાથ' ધરવામાં આવ્યો હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ગુજરાત રાજ્યની યુનિવર્સિટીની કોલેજોમાંથી વાણિજ્ય કોલેજના એફ.વાય.બી.કોમ.ના છોકરાઓ અને છોકરીઓ પર અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ માપવા માટે ડો. કે. જી. દેસાઈ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના માપદંડ તેમજ સંશોધક રચિત શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
૫. સમીક્ષા હેઠળના સંશોધનોમાં અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિ તરીકે સહસંબંધ કાર્ડ-વર્ગ કસોટી, ટકાવારી, સરાસરી, ટી-કસોટી, પ્રમાણ વિચલન અને વિચરણ પૃથક્કરણ પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધકે ચતુર્થક વિચલન અને કાર્ડ-વર્ગ કસોટી જેવી અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કર્યો હતો.
૬. સમીક્ષા હેઠળના સંશોધનોમાં સ્વતંત્ર ચલ તરીકે જાતીયતા, વાલીનું શિક્ષણ, વાલીનો વ્યવસાય, બુદ્ધિ કક્ષા જેવા ચલોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. જ્યારે પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધકે સ્વતંત્ર ચલ તરીકે જાતીયતા, આકાંક્ષા-સ્તર, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો સમાવેશ કરેલ. જ્યારે પરતંત્ર ચલ તરીકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર અભ્યાસ કર્યો હતો.

હવે પછીના પ્રકરણમાં સંશોધનની આધારશીલા તરીકે વ્યાપવિશ્વ, નમૂના પસંદગી, ઉપકરણની પસંદગી, માહિતી પ્રાપ્તિની વિગત અને પ્રાપ્ય માહિતીના પૃથક્કરણની યોજના રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
પીએચ.ડી.	૧૯૯૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ધોરણ દસના વિદ્યાર્થીઓની અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન, અભિયોગ્યતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થી	૪૫૭	દેસાઈ શાબ્દિક અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને પંડિત વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતા કસોટી	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, વર્ણનાત્મક, આંકડાશાસ્ત્ર	૧. અંકશક્તિની બા સરાસરીથી નબળુ મધ્યમ, વિજ્ઞાન બાબતમાં ઉચ્ચ કક્ષા ૨. કુમારોની અંકશક્તિ અંકશક્તિ કરતા ય ૩. બુદ્ધિ તેમજ વિજ્ઞા બાબતમાં કુમારો અ ૪. ગ્રામ્ય વિસ્તારના શહેરી વિસ્તારના બુદ્ધિકક્ષા અને અંક
પીએચ.ડી.	૧૯૯૨ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓની સ્વ-સંકલ્પના, આકાંક્ષાસ્તર અને અધ્યયન તત્પરતાનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૩૦	સ્વ-સંકલ્પના સંશોધનિકા, આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી, અધ્યયન તત્પરતા સંશોધિની	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી	૧. પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓમાં ઊંચી ૨. વિદ્યાર્થીઓની સ્વ તફાવત અને પરિવ તથા અધ્યયન તત્પર શૈક્ષણિક સ્તર સ જાતીયતા, આર્થિક સ્તર અને વિસ્તારન મળી હતી. ૩. ઊંચી સ્વ-સંકલ્પના માટે વધુ તત્પરતા સ્વ-સંકલ્પના ધરા વધુ તત્પર હો સ્વ-સંકલ્પના ધ અધ્યયન તત્પરતા

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
એમ.એડ્	૧૯૭૩ ન્યુ દિલ્હી	દિલ્હીના ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સ્તર પર અસર કરતા પરિબળોનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૩૦૦	૧. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે હેલર અને મિલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલને ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, સરાસરી, કાઈવર્ગ	૧. ઉચ્ચતર અને નિમ્ન વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જોવા મળ્યો હતો. ૨. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ
એમ.એડ્	૧૯૮૫ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક પ્રશ્નાર્થભૂમિકાના સંદર્ભમાં તેમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિનો અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૫૨	માહિતીપત્રક	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, કાઈ વર્ગ કસોટી	૧. જાતીયતા, ઉંમર, આર્થિક મદદ મળવાની ભૌતિક સુવિધા, સામાયિકોનું વાંચન અસરોને કારણે વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં અસર હતી. ૨. પિતાનો અભ્યાસ, અભ્યાસ અને વાણિજ્ય પરિબળોના સંદર્ભે શૈક્ષણિક સિદ્ધિમાં સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
એમ.એડ્	૧૯૮૧ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો પિતાનો અભ્યાસ, પિતાનો વ્યવસાય અને બુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.	માધ્યમિક શાળાના શ્રેણી-૧૦ નાં વિદ્યાર્થીઓ	૧૧૪૩	૧. બુદ્ધિક્ષા માટે દેસાઈ ભટ્ટ સમૂહ (શાબ્દિક) બુદ્ધિ કસોટી ૨. માહિતીપત્રક	સર્વેક્ષણ	કાઈવર્ગ કસોટી, ટી-કસોટી	૧. ઉચ્ચ બુદ્ધિક્ષા ધરાવતા ધોરણો ઊંચા હતા. ૨. ઉચ્ચ અભ્યાસકક્ષા ધરાવતા ધોરણો અને ધોરણો ઊંચી હતી. ૩. ધોરણોની તુલના વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ સાથે.
એમ.એડ્	૨૦૦૦ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરતાં પરિબળો વિશેની વિદ્યાર્થીઓની માન્યતાઓ.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	અભિપ્રાયવલિ	સર્વેક્ષણ	કાઈ વર્ગ કસોટી	૧. અભિપ્રાયવલિના પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓ માલુમ પડ્યા હતા. વિદ્યાર્થીઓ સહ વિભાગના સંદર્ભ શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભે માલુમ પડ્યો.
એમ.એડ્	૧૯૯૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	અંતર્મુખી - બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ ધરાવતા ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળામાં વિદ્યાર્થીઓના બુદ્ધિઆંક, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આત્માભિવ્યક્તિનો અભ્યાસ.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૫૦૦	વ્યક્તિત્વ સંશોધનિકા, દેસાઈ શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી અને આત્માભિવ્યક્તિ સંશોધનિકા	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. સામાન્ય પ્રવાહ, અને વિજ્ઞાન પ્રવાહ વિજ્ઞાન પ્રવાહ બહિર્મુખી છે. ૨. ધોરણ-૧૧ ના વિદ્યાર્થીઓની બહિર્મુખી છે. ૩. ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક અને કન્યાઓ વચ્ચે સમાન છે.

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
એમ.એડ્	૧૯૯૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	તાસક્રમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતા.	ધોરણ આઠમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ	૧૩૮	સૌરાષ્ટ્ર માધ્યમિક શાળા મંડળ સંઘમાંથી આવતી કસોટી	પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિ	ટી-કસોટી	૧. ધોરણ આઠના ગણિત વિષયના શિક્ષણ માટે શૈક્ષણિક પ્રથમ તાસ અને સાતમાં સમાન રીતે અસરકારક હોવાનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.
એમ.એડ્	૨૦૦૦ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને ગણિત વિશ્વાસ વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ.	ધોરણ નવમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ	૭૧૦	પી.વી.બુદ્ધદેવ રચિત ગણિત વલણ માપદંડ અને શાળાના સર્વગ્રાહી ગુણપત્રકો	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી	૧. કન્યાઓ કરતા કુમારોની ગણિતમાં ઊંચી હતી. ૨. ગણિત વિષય પ્રત્યેના વિશ્વાસની બાબતમાં કુમારોને લગભગ સમાન હતા. ૩. ગણિતમાં નિમ્ન શૈક્ષણિક વિદ્યાર્થીઓ કરતા ગણિતમાં ઊંચા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓના વલણ તેમજ ગણિત વિશ્વાસમાં સુધારો થયો હતો.
એમ.એડ્	૧૯૭૨ આગ્રા	તરૂણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા સ્તર પર શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર પરનો અભ્યાસ.	ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માધ્યમની શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ	૧૦૦	પ્રશ્નાવલી, આર્થિક, સામાજિક સ્થિતિ જાણવા માટે કૃપ્પુસ્વામી રચિત માપદંડ	સર્વેક્ષણ	ટી-કસોટી, સરાસરી	૧. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં તરૂણોની વિસ્તારના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા ઊંચી હતી. ૨. ગુજરાતી માધ્યમના તરૂણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા ઊંચી હતી. ૩. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આકાંક્ષા સંબંધ હતો.

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણ
એચ.ડી.	૨૦૦૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	વિજ્ઞાન કોલેજના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા સ્તર અને બુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ.	ગુજરાતી માધ્યમની કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૩૬	ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત શાબ્દિક-અશાબ્દિક સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી, આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી અને પ્રશ્નાવલિ	સર્વેક્ષણ	કાઈ-વર્ગ કસોટી,	૧. સમગ્ર નમૂનાના પા. અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ આપતા હતા. ત્રીજો ચોથો ક્રમ સાયન્સ ક્ષેત્રના અ હતા. ૨. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્ર પસંદગી આપતા હતા. ધંધાના ક્ષેત્રના વ્યવસાય પસંદગી આપતા હતા. ૩. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર પોતાની ક્ષમતા અનુસાર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અ હતા.
એમ.એડ્	૧૯૮૬ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	રાજકોટ શહેરની ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનારા સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસ.	ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ	૧૫૩	પ્રશ્નાવલિ	સર્વેક્ષણ	વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર	૧. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ પૈકી વિન કરનાર વિદ્યાર્થીઓની સં ૨. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનાર આર્થિક સ્થિતિ સારી હત ૩. ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર પિતાનો અભ્યાસ માધ્ય મોટાભાઈ-બહેનનો સુધીનો હતો, કુટુંબન સવિશેષ વેપાર હતો.

કક્ષા	વર્ષ અને યુનિ.	વિષય	પાત્રો	નમૂનો	ઉપકરણ	સંશોધન પદ્ધતિ	પૃથક્કરણ પ્રવિધિ	તારણો
એચ.ડી.	૧૯૮૮ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ.	માધ્યમિક શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓ	૨૨૫૮	દેસાઈ-ભટ્ટ સમૂહ બુદ્ધિ કસોટી, ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ	સર્વેક્ષણ, પ્રાયોગિક સંશોધન	ટી-કસોટી, વિચરણ પૃથક્કરણ	૧. સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના પાળેલા પાંચ જુથો ગુજરાત અંગ્રેજી અને સંસ્કૃત વિષયો પ્રત્યેના વલણની બાબતમાં હિન્દી અને સમાજવિદ્યાના વિષય પ્રત્યેના વલણની સમાન હતા. ૨. ગણિત, હિન્દી, વિજ્ઞાન, વિષય પ્રત્યેના વિદ્યાર્થીઓના વિષયની સિદ્ધિ સાથેના સાર્થક હતા. ૩. અભ્યાસના સાત વિષયો જોડ પૈકી ૧૮ જોડના ભિન્ન હતા.
એચ.ડી.	૧૯૯૭ સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.	શ્રેણી-૯ ના ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં મુખ્ય અને પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની અસરકારકતાનો અભ્યાસ.	શ્રેણી-૯ ના વિદ્યાર્થીઓ	૧૨૭	શિક્ષક રચિત કસોટી	પ્રાયોગિક	ટી-કસોટી	૧. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસર મુખ્ય અધ્યયન પદ્ધતિ તથા ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમ સાહિત્ય દ્વારા અધ્યાપન પદ્ધતિ પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ સાહિત્ય તેમજ ટેપ-સ્લાઈડ અધ્યાપન પામેલા વિદ્યાર્થીઓ રમતો દ્વારા અધ્યાપન પદ્ધતિ ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક

પ્રકરણ – ૩ સંશોધન યોજના અને તેના આધારો

૩.૧ પ્રાસ્તાવિક

સંશોધન યોજનાનું ઘડતર કરવામાં આવે છે ત્યારે વિષયના ઉદ્દગમથી શરૂ કરી સંશોધનનાં પરિણામો જેને લાગુ પાડવામાં આવે છે તે વ્યાપવિશ્વ નક્કી કરી તેના પ્રતિનિધિત્વરૂપ નમૂનો પસંદ કરવામાં આવે છે. નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી હેતુને અનુરૂપ માહિતી મેળવવા માટે યોગ્ય ઉપકરણની પસંદગી કે રચના કરવામાં આવે છે. ઉપકરણ દ્વારા નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી હેતુને અનુરૂપ માહિતી મેળવવામાં આવે છે. પ્રાપ્ત માહિતીનું યોગ્ય અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિ વડે પૃથક્કરણ કરી તેનું અર્થઘટન કરવામાં આવે છે અને તેના પરિણામો સમગ્ર વ્યાપવિશ્વને લાગુ પાડવામાં આવે છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનનું વ્યાપવિશ્વ, નમૂના પસંદગી, ઉપકરણની પસંદગી અને સંરચના, માહિતી એકત્રીકરણની પદ્ધતિ અને માહિતી પૃથક્કરણની પ્રયુક્તિની ચર્ચા અત્રે કરવામાં આવેલ છે.

૩.૨ વ્યાપવિશ્વ

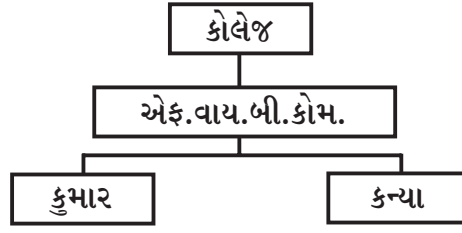
વ્યાપવિશ્વ એટલે સંશોધક સંશોધન માટેનો નમૂનો જે સમૂહમાંથી પસંદ કરે છે તે પાત્રોનો મૂળભૂત સમૂહ. દેસાઈ અને દેસાઈ (૧૯૮૯)ના મતે 'જ્યાં સુધી વ્યાપવિશ્વની સાચી વ્યાખ્યા ન થાય ત્યાં સુધી લીધેલા નમૂનાને આધારે તારણો મેળવવાનું શક્ય ન બને. વ્યાપવિશ્વની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા ન હોય તો કયા અને કેવા પ્રકારના પાત્રો પસંદ કરવા તે ન સમજાય.' તેથી સંશોધકે સંશોધન કાર્યની શરૂઆતમાં ઉચિત વ્યાપવિશ્વ નક્કી કરવું જોઈએ કે જેથી તેમાંથી યોગ્ય નમૂનો પસંદ કરી શકાય. વ્યાપવિશ્વમાં કયા કયા પાત્રોનો સમાવેશ થશે તે સ્પષ્ટ રીતે નક્કી કરવું જોઈએ.

પ્રસ્તુત સંશોધનનાં વ્યાપવિશ્વ તરીકે ગુજરાત રાજ્યની ગુજરાતી માધ્યમની વાણિજ્ય પ્રવાહની બધી યુનિવર્સિટીની કોલેજોનાં શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦ ના પ્રથમ વર્ષમાં (એફ.વાય.બી.કોમ.) અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૩ નમૂના પસંદગી

નમૂના એટલે વ્યાપવિશ્વનો પ્રતિનિધિરૂપ ભાગ. ઉચાટ (૨૦૦૪) નમૂના પસંદગીનો અર્થ આપતા જણાવે છે કે અભ્યાસનાં હેતુઓને અનુરૂપ સમગ્ર વ્યાપવિશ્વ વિશે અનુમાન કરવા માટે તેના પ્રતિનિધિરૂપ નાના ભાગને પસંદ કરવાની ક્રિયાને નમૂના પસંદગી કહેવાય છે. આથી નમૂનો વ્યાપવિશ્વનાં તમામ લક્ષણો સાથે સુસંગત હોવો જોઈએ. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં સંશોધકે વ્યાપવિશ્વમાંથી કેટલીક કોલેજો નમૂનો તરીકે પસંદ કરી હતી. જેમાંથી સ્તરીકૃત યાદ્ચિહ્નક ઝૂમખા પદ્ધતિ દ્વારા પાત્રો પસંદ કરેલ હતા અને જાતિયતાનાં આધારે સ્તરો પાડવામાં આવ્યા હતા. આકૃતિ ૩.૧ માં દર્શાવેલ છે.

૩.૩.૧ કોલેજ, વિદ્યા શાખા, અભ્યાસનું વર્ષ અને જાતિયતા અનુસાર સ્તરીકરણ. કોલેજ, વિદ્યાશાખા, અભ્યાસનું વર્ષ અને જાતિયતા અનુસાર સ્તરીકરણ આ પ્રમાણે હતું.

આકૃતિ ૩.૧ નમૂના પસંદગી માટે પાડવામાં આવેલ સ્તર

આકૃતિ ૩.૧ પ્રમાણેના સ્તરીકરણ બાદ કોલેજોની પસંદગી કરવામાં આવી હતી અને દરેક કોલેજમાંથી સ્તરીકૃત યાદ્ચિહ્નક જૂમખા પદ્ધતિ દ્વારા નમૂનાનાં પાત્રોની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. પસંદ થયેલ કોલેજની વિગત અને પાત્રોની વિગત સારણી ૩.૧ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

સારણી ૩.૧

કોલેજ, વિદ્યાશાખા, અભ્યાસનું વર્ષ અને જાતીયતા અનુસાર નમૂનાનાં પાત્રો

ક્રમ	કોલેજનું નામ	વર્ષ	જાતીયતા		કુલ સંખ્યા
			કુમાર	કન્યા	
૧.	જે.સી. કોમર્સ કોલેજ, જૂનાગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૧૦૫	૧૦૦	૨૦૫
૨.	ચોકસી કોમર્સ કોલેજ, જૂનાગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૬૫	૫૦	૧૧૫
૩.	આણંદ કોમર્સ કોલેજ, આણંદ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૨૫	૨૫	૫૦
૪.	એ.કે.શાહ કોમર્સ કોલેજ, માંગરોળ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૧૧૦	૧૧૦	૨૨૦
૫.	શ્રી કે.ડી.શાહ કોમર્સ કોલેજ, વ્યારા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૧૧૦	૭૭	૧૮૭
૬.	કોમર્સ કોલેજ, સોનગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૨૫	૨૫	૫૦
૭.	પારેખ કોમર્સ કોલેજ, મહુવા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૫૨	૪૧	૯૩
૮.	ડો.સુભાષ મહિલા કોમર્સ કોલેજ, જૂનાગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	---	૬૬	૬૬
૯.	પી.આર.કોમર્સ કોલેજ, બારડોલી	એફ.વાય.બી.કોમ.	૩૫	૨૮	૬૩

સારણી ૩.૧ ચાલુ...

સારણી ૩.૧ ક્રમશઃ...

ક્રમ	કોલેજનું નામ	વર્ષ	જાતિયતા		કુલ સંખ્યા
			કુમાર	કન્યા	
૧૦.	એસ.બી.ગાર્ડી કોમર્સ કોલેજ, નવસારી	એફ.વાય.બી.કોમ.	૨૮	૪૪	૭૨
૧૧.	વી.એસ.પટેલ કોમર્સ કોલેજ, બીલીમોરા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૩૮	૩૧	૬૯
૧૨.	કણસાગરા મહિલા કોલેજ, રાજકોટ	એફ.વાય.બી.કોમ.	---	૪૨	૪૨
૧૩.	શ્રીમતિ વી.ડી.ઘેલાણી મહિલા કોમર્સ કોલેજ, સાવરકુંડલા	એફ.વાય.બી.કોમ.		૬૮	૬૮
૧૪.	એન.પી. કોમર્સ કોલેજ, કેશોદ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૬૨	૪૪	૧૦૬
૧૫.	જાડેજા કોમર્સ કોલેજ, કુતિયાણા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૬૪	૪૧	૧૦૫
		કુલ	૭૧૯	૭૯૨	૧૫૧૧

સારણી ૩.૧ નું અવલોકન કરતા જણાય છે કે કુલ પંદર કોલેજો પસંદ કરવામાં આવી હતી. જે.સી.કોમર્સ કોલેજમાંથી ૨૦૫ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૧૦૫ કુમાર અને ૧૦૦ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. ચોકસી કોમર્સ કોલેજમાંથી ૧૧૫ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૬૫ કુમારો અને ૫૦ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. આણંદ કોમર્સ કોલેજમાંથી ૫૦ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ૨૫ કુમારો અને ૨૫ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. એ.કે.શાહ કોમર્સ કોલેજ માંગરોળમાંથી ૨૨૦ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૧૧૦ કુમારો અને ૧૧૦ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રી કે.ડી.શાહ કોમર્સ કોલેજ વ્યારામાંથી ૧૮૭ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૧૧૦ કુમારો અને ૭૭ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. કોમર્સ કોલેજ સોનગઢમાંથી ૫૦ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ૨૫ કુમારો અને ૨૫ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. કોમર્સ કોલેજ મહુવામાંથી ૯૩ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૫૨ કુમારો અને ૪૧ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. ડો.સુભાષ મહિલા કોમર્સ કોલેજ જૂનાગઢમાંથી ૬૬ કન્યાઓને ૬ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. પી.આર.કોમર્સ કોલેજ બારડોલીમાંથી ૬૩ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં, જેમાં ૩૫ કુમારો અને ૨૮ કન્યાઓ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. એસ.બી.ગાર્ડી કોમર્સ કોલેજ નવસારીમાંથી ૭૨ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૨૮ કુમારો અને ૪૪ કન્યાઓ

પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. વી.એસ.પટેલ કોમર્સ કોલેજ બીલીમોરામાંથી ૬૯ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૩૮ કુમારો અને ૩૧ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. કણસાગરા મહિલા કોલેજ રાજકોટમાંથી ૪૨ કન્યાઓને પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રીમતિ વી.ડી.ઘેલાણી મહિલા કોમર્સ કોલેજ સાવરકુંડલામાંથી ૬૮ કન્યાઓને પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, એન.પી.કોમર્સ કોલેજ કેશોદમાંથી ૧૦૬ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૬૨ કુમારો અને ૪૪ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, જાડેજા કોમર્સ કોલેજ કુતિયાણામાંથી ૧૦૫ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાં ૬૪ કુમારો અને ૪૧ કન્યાઓ પાત્રો તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં.

વાણિજ્ય પ્રવાહના એફ.વાય.બી.કોમ.ના કુલ ૧૫૧૧ પાત્રો પસંદ થયા હતા. જાતીયતા અનુસાર કુમારોની કુલ સંખ્યા ૭૧૯ હતી જ્યારે કન્યાઓની કુલ સંખ્યા ૭૯૨ હતી. નમૂનાના પાત્રોની કુલ સંખ્યા ૧૫૧૧ હતી.

૩.૪ સંશોધન પદ્ધતિ

મોલિયા (૨૦૦૩) જણાવે છે કે “સંશોધન સમસ્યાનું ચોક્કસાઈપૂર્વક સ્પષ્ટીકરણ થઈ ગયા બાદ સંશોધક અભ્યાસના હેતુઓને અનુરૂપ માહિતી મેળવવાના સંદર્ભમાં વિશિષ્ટ કાર્યો કરે છે જેને સંશોધન પદ્ધતિ કહી શકાય.” સંશોધન પદ્ધતિનાં મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે.

૩.૪.૧ ઐતિહાસિક સંશોધન પદ્ધતિ. ભૂતકાળમાં બની ગયેલા બનાવોની ઓળખ, વર્ણન અને અર્થઘટન કરવા માટેની આ સંશોધન પદ્ધતિ છે. આ સંશોધન પદ્ધતિમાં ભૂતકાળનો સંદર્ભ છે.

૩.૪.૨ વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિ. વર્તમાન સમયમાં અસ્તિત્વમાં હોય તેવા બનાવો માટે વર્ણન અને અર્થઘટન કરવા માટેની સંશોધન પદ્ધતિઓ આ વિભાગમાં આવે છે. આ સંશોધન પદ્ધતિઓમાં વર્તમાનકાળનો સંદર્ભ છે.

૩.૪.૩ પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિ. નિયંત્રિત પરિસ્થિતિ હેઠળ ચોક્કસાઈપૂર્વક તૈયાર કરાયેલી માવજત લગાડવાથી તેની શી અસર થાય છે તે તપાસવા માટેની આ પદ્ધતિ છે. આ પદ્ધતિમાં ભવિષ્યકાળનો સંદર્ભ છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજકે વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિ પૈકી સર્વેક્ષણ પ્રકારની પદ્ધતિ પસંદ કરેલ હતી.

૩.૫ ઉપકરણની પસંદગી

ઉચાટ (૨૦૦૪) અનુસાર “સંશોધન પ્રક્રિયા અભ્યાસના હેતુઓ અનુસાર આવશ્યક માહિતી મેળવવા માટેના સાધનને સંશોધનનું ઉપકરણ કહેવામાં આવે છે.” પ્રશ્નાવલિ, મુલાકાત, અવલોકન, મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી, ક્રમ માપદંડ, ઓળખયાદી, મૂલ્યાંકનપત્ર વગેરે જાણીતા ઉપકરણો છે. ઉપકરણ હેતુ અનુસાર માહિતી મેળવી શકાય તેવું પ્રમાણિત રીતે રચાયેલું અને વ્યવહાર હોવું જોઈએ.

પ્રસ્તુત સંશોધનનો મુખ્ય હેતુ વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા—સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવાનો હતો. વિદ્યાર્થીઓનું આકાંક્ષા સ્તર (Level of Aspiration) નક્કી કરવા માટે અન્સારી એન્ડ અન્સારી દ્વારા રચાયેલ આકાંક્ષા—સ્તર ચિહ્ન કસોટીનું કાનાણી

(૧૯૮૬) દ્વારા પ્રમાણિત કરેલ ગુજરાતી રૂપાંતરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. શૈક્ષણિક સિદ્ધિની કક્ષા જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓના વાણિજ્ય પ્રવાહના ધોરણ બારના ગુણ ધ્યાનમાં લીધા હતા.

૩.૫.૧ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી. આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીમાં અગિયાર વિભાગ છે. પ્રત્યેક વિભાગમાં ચાર બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. જે નીચે મુજબ છે.

૧. વિભાગની શરૂઆતમાં કસોટીની ડાબી બાજુએ એક વિધાન આપવામાં આવે છે. મને આશા છે કે હું અક્ષરો કરીશ.
૨. કસોટીની જમણી બાજુએ એક ચાવી આપવામાં આવી છે જે આ મુજબ છે.

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
+	⊙	△	<	÷	=	□	U

પ્રત્યેક વિભાગમાં ચાવીના અક્ષરો અને સંકેતોની અનુરૂપતા બદલાયેલ છે.

૩. ચાવીને અનુરૂપ દરેક વિભાગમાં ૭૫ સંકેતો આપવામાં આવ્યા છે. જેમાં ઉપરના ખાના ખાલી રાખવામાં આવેલ છે. આ ખાનામાં ચાવીનો ઉપયોગ કરીને અક્ષરો મૂકવાના હોય છે.
૪. દરેક વિભાગમાં છેવટે નીચેનું વિધાન મૂકવામાં આવ્યું છે. મેં અક્ષરો પૂરા કર્યા.

૩.૫.૫.૧ કસોટી પરના પ્રતિચાર આપનાર પાત્રએ ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો. કસોટી પરના પ્રતિચાર આપનાર પાત્રએ નીચેની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે.

૧. એક મિનિટમાં જેટલા અક્ષરો કરવાની આશા છે તે સંખ્યા દરેક પાનાની ઉપર ડાબી તરફ લખવાની હોય છે. આ સંખ્યા કસોટી શરૂ કરતા પહેલા લખવાની હોય છે.
૨. કસોટીના દરેક વિભાગનો જવાબ આપવા માટે એક મિનિટ જેટલો સમય આપવામાં આવે છે.
૩. પાત્રએ આપેલ નિયત સમયમાં ચાવીમાં આપ્યા મુજબ સંકેતોને અનુરૂપ અક્ષરો લખવાના હોય છે.
૪. સંકેતો પર સાચા અક્ષરો સળંગ ક્રમમાં લખવાના હોય છે એટલે કે પ્રથમ સંકેતની ઉપર, પછી બીજા સંકેતની ઉપર આમ છેલ્લે સુધી.
૫. વચ્ચેથી કોઈ સંકેતને અનુરૂપ અક્ષર લખ્યા વગર છોડવાના નથી.
૬. દરેક વિભાગનું કામ પૂર્ણ કરી લીધા પછી જેટલા અક્ષરો પૂર્ણ કર્યા હોય તેની ગણતરી કરી નીચે પાનાની ડાબી તરફ ખૂણામાં નક્કી કરેલી જગ્યામાં વિદ્યાર્થીએ લખવાના હોય છે.

આ ઉપરાંત કસોટીમાં વિદ્યાર્થીએ સામાન્ય માહિતી આપવાની હોય છે. જેમાં વિદ્યાર્થીનું નામ, જાતીયતા, ઉંમર, શાળાનું નામ, ધોરણ, પિતાનો ઘંઘો, પિતાનો અભ્યાસ અને પિતાની માસિક આવકનો સમાવેશ થાય છે.

આ પરથી પાંચ પ્રાપ્તાંકો મળે છે જે આ પ્રમાણે છે. (૧) અવ્યવસ્થિત ધ્યેય પ્રાપ્તાંક (૨) પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તાંક (૩) ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક (૪) પરિવર્તનાંક (૫) સામાન્ય પરિવર્તનાંક.

૩.૫.૧.૨ વિશ્વસનીયતા. પ્રસ્તુત કસોટીની વિશ્વસનીયતા કસોટી પુનઃકસોટી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી. તે માટે વિદ્યાર્થીઓને પ્રસ્તુત કસોટી આપ્યા બાદ તેના તે જ વિદ્યાર્થીઓમાંથી પર્યાસ વિદ્યાર્થીઓને ૨૦ દિવસ પછી ફરીથી કસોટી આપવામાં આવી હતી. આ પર્યાસ વિદ્યાર્થીઓમાં આ કસોટી પરના પ્રથમ વખતના પ્રાપ્તાંકો અને બીજી વખતના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંકો શોધવામાં આવ્યા. આ સહસંબંધાંકો સારણી ૩.૨ માં આપવામાં આવ્યા છે.

સારણી – ૩.૨

આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીની વિશ્વસનીયતા

પ્રાપ્તાંકો	કસોટી / પુનઃકસોટી સહસંબંધાંક
અવ્યવસ્થિત ધ્યેય	૦.૨૬
પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તાંક	૦.૬૯
ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ધન કે ઋણ નિશાની સાથે	૦.૪૬
પરિવર્તનાંક	૦.૩૧
સામાન્ય પરિવર્તનની આવૃત્તિ	૦.૭૨

પ્રયોજકે પણ આ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીની વિશ્વસનીયતા કસોટી પુનઃકસોટી દ્વારા ચકાસી હતી. તે માટે વિદ્યાર્થીઓને પ્રસ્તુત કસોટી આપ્યા બાદ તેના તે જ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓને ૨૦ દિવસ પછી ફરીથી કસોટી આપવામાં આવી હતી. આ ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓમાં આ કસોટી પરના પ્રથમ વખતના પ્રાપ્તાંકો અને બીજી વખતના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંકો શોધવામાં આવ્યા. આ સહસંબંધાંકો સારણી ૩.૩ માં આપવામાં આવ્યા છે.

સારણી – ૩.૩

પ્રયોજક દ્વારા આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીની વિશ્વસનીયતા

પ્રાપ્તાંકો	કસોટી / પુનઃકસોટી સહસંબંધાંક
અવ્યવસ્થિત ધ્યેય	૦.૨૫
પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તાંક	૦.૬૬
ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ધન કે ઋણ નિશાની સાથે	૦.૪૯
પરિવર્તનાંક	૦.૩૩
સામાન્ય પરિવર્તનની આવૃત્તિ	૦.૭૧

૩.૫.૧.૩ પ્રમાણભૂતતા. પ્રસ્તુત કસોટીની પ્રમાણભૂતતા અન્ય કસોટી સાથે તુલના કરીને નક્કી કરવામાં આવી હતી. તે ભાગવ રચીત કસોટી પસંદ કરવામાં આવી હતી. આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી આપ્યા બાદ તેના તે જ વિદ્યાર્થીઓમાંથી પર્યાસ વિદ્યાર્થીઓને ભાગવ રચીત કસોટી આપવામાં આવી. આ બન્ને કસોટીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંકો શોધવામાં આવ્યા. આ સહસંબંધાંકો સારણી ૩.૪ માં આપવામાં આવ્યા છે.

સારણી ૩.૪
આકાંક્ષા-સ્તર કસોટીની પ્રમાણભૂતતા

પ્રાપ્તાંકો	અન્ય પ્રમાણિત કસોટીનો સહસંબંધાંક
અવ્યવસ્થિત ધ્યેય	૦.૭૭
પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તાંક	૦.૪૫
ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ઘન કે ઋણ નિશાની સાથે	૦.૬૦
પરિવર્તનાંક	૦.૮૦
સામાન્ય પરિવર્તનની આવૃત્તિ	૦.૭૬

આકાંક્ષા-સ્તર કસોટીની નકલ પરિશિષ્ટ-૧ માં આપેલ છે.

પ્રયોજકે પણ કસોટીની પ્રમાણભૂતતા અન્ય કસોટી સાથે તુલના કરીને નક્કી કરવામાં આવી હતી. તે ભાગવ રચીત કસોટી પસંદ કરવામાં આવી હતી. આકાંક્ષા-સ્તર કસોટી આપ્યા બાદ તેના તે જ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓને ભાગવ રચીત કસોટી આપવામાં આવી. આ બંને કસોટીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંકો શોધવામાં આવ્યા. આ સહસંબંધાંકો સારણી ૩.૫ માં આપવામાં આવ્યા છે.

સારણી ૩.૫
પ્રયોજક દ્વારા આકાંક્ષા-સ્તર કસોટીની પ્રમાણભૂતતા

પ્રાપ્તાંકો	અન્ય પ્રમાણિત કસોટીનો સહસંબંધાંક
અવ્યવસ્થિત ધ્યેય	૦.૭૪
પ્રાપ્તિ તફાવત પ્રાપ્તાંક	૦.૪૪
ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ઘન કે ઋણ નિશાની સાથે	૦.૬૨
પરિવર્તનાંક	૦.૭૭
સામાન્ય પરિવર્તનની આવૃત્તિ	૦.૭૩

૩.૫.૨ સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ. ડો.કૃષ્ણકાન્ત ગોપાળજી દેસાઈ દ્વારા રચિત સામાજિક-આર્થિક સ્થિત માપદંડ તૈયાર થયેલ છે. આ માપદંડ માધ્યમિક, ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક અને કોલેજોનાં વિદ્યાર્થીઓને આપી શકાય છે. પંદરથી વીસ મિનિટમાં સૂચનાઓ સાંભળી વિદ્યાર્થીઓ તેની વિગતો ભરી શકે છે. ખરેખર આ માપદંડ ભરવા માટે સમય મર્યાદા નથી અને તેથી વિદ્યાર્થીઓને જરૂરી લાગે તેટલો સમય લેવા દેવો.

૩.૫.૨.૧ ગુણાંકન પદ્ધતિ. ગુણાંકન આપતા ગુણાંકન કરનારે કેટલીક વાર પોતે નિર્ણય લેવો પડશે, કેમ કે દરેક જ્ઞાતિ કે દરેક વાહન કે દરેક શૈક્ષણિક ઉપાધિનો સમાવેશ કરી શકાય નહિ અને તેથી જે વિગત ગુણાંકન પદ્ધતિમાં આપી ન હોય તે જોવા મળે તો તેની લગભગ નજીકની જે વિગત આપી હોય તેને ધ્યાનમાં લઈને ગુણાંકન કરવું. જો વિદ્યાર્થી માસિક આવક જાણતો ન હોવાથી કંઈ લખે નહિ તો અન્ય માર્ગે તેના વાલીની માસિક આવક જાણી લેવી અથવા અન્ય અવયવો જેવા કે વ્યવસાય કે ભણતર પરથી તેના વાલીની અંદાજે માસિક આવક નક્કી કરવી.

૩.૫.૨.૨ કુલ પ્રાપ્તાંક પરથી સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો. પાત્રોએ બધા અવયવો માટે ઉત્તર પરિશિષ્ટ- ૨ માં (ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો માપદંડ) આપેલ માપદંડ આધારિત ઉત્તર આપી સામાજિક આર્થિક દરજ્જો નક્કી કરવામાં આવે છે. વધુમાં વધુ પ્રાપ્તાંક ઉપ થશે.

સારણી ૩.૬

કુલ પ્રાપ્તાંક પરથી સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો

કુલ પ્રાપ્તાંક	સામાજિક આર્થિક દરજ્જો
૨૬ થી ૩૫	A ઉચ્ચ સ્તર
૨૧ થી ૨૫	B ઉચ્ચ મધ્યમ સ્તર
૧૬ થી ૨૦	C મધ્યમ સ્તર
૧૧ થી ૧૫	D નિમ્ન મધ્યમ સ્તર
૦ થી ૧૦	E નિમ્ન સ્તર

૩.૬ ઉપકરણની રચના

વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ જાણવા માટે પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની રચના કરેલ જેની વિસ્તૃત ચર્ચા પ્રકરણ ચારમાં કરેલ છે.

૩.૭ માહિતી એકત્રીકરણ

ઉપકરણની પસંદગી કે રચના બાદ તે ઉપકરણ દ્વારા નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવે છે. પ્રયોજકે નમૂનાથી પસંદ થયેલ કોલેજોની રૂબરૂ મુલાકાત લઈ આચાર્યની પૂર્વ મંજૂરી અને સમય મેળવી એફ.વાય.બી.કોમ.નાં વર્ગના નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી માહિતી મેળવવા સામૂહિક રીતે વિદ્યાર્થીઓને માહિતી એકત્રીકરણનો હેતુ સમજાવ્યો હતો. વિદ્યાર્થીઓએ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી કઈ રીતે ભરવી તેની સૂચના આપવામાં આવી હતી.

પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી ભરાવીને મેળવી લીધા બાદ તેમને આકાંક્ષા-સ્તર નક્કી કરવા માટેની અન્સારી અને અન્સારી દ્વારા રચવામાં આવેલ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી આપવામાં આવી હતી. જેમાં કુલ ૧૧ વિભાગો હતા. દરેક વિભાગનો જવાબ આપવા માટે એક મિનિટનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો. આ રીતે ૧૧ વિભાગના જવાબો પાત્રો પાસેથી મેળવવામાં આવ્યા હતા.

પ્રયોજકે પસંદીત પાત્રોની સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જા માપદંડ નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ માપદંડમાં છ વિગતો આપવામાં આવેલ હતી. આ વિગતો ભરવા માટે પાત્રોને પંદરથી વીસ મીનીટનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તે માપદંડ એકત્ર કરી લેવામાં આવ્યા હતા. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ માટે દરેક પાત્રો પાસેથી ધોરણ-૧૨ નાં ગુણ મેળવવામાં આવ્યા હતા.

પ્રયોજકે આ રીતે એક પ્રશ્નાવલી એક માપદંડ અને એક કસોટી પરથી માહિતીનું એકત્રીકરણ કરી શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીઓમાં પાત્રોએ આપેલા પસંદગીના ક્રમ અનુસાર આવૃત્તિ વિતરણ તૈયાર કરેલ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ માપદંડ ઉપકરણની પસંદગીમાં દર્શાવેલ પદ્ધતિ પ્રમાણે ગુણાંકન કર્યું હતું. આ વિગતો જ પૃથક્કરણ માટે ઉપયોગમાં લીધેલ હતી.

૩.૮ પ્રાપ્ય માહિતી

એફ.વાય.બી.કોમ.નાં કુમાર અને કન્યા મળીને કુલ ૧૫૧૧ પાત્રો હતા. આ પાત્રો પરથી વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અંગેનો પસંદગી ક્રમ મળ્યો હતો. તેમજ વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અંગેની, આકાંક્ષા-સ્તર જાણવા માટેની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ માટેની ધોરણ-૧૨ ની ટકાવારી, આર્થિક અને સામાજિક સ્તર અંગેની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી. રચેલ ઉપકરણ દ્વારા મળેલ માહિતીની માપનકક્ષા ઓળખાંક હતી.

૩.૯ માહિતી પૃથક્કરણ પ્રવિધિ

ઉચાટ (૨૦૦૪) અનુસાર માહિતી આપમેળે સંશોધન પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપી શકે નહિ. આથી મેળ વેલ માહિતીનું વર્ગીકરણ કરી તેમજ સારણીમાં રજૂ કરીને તેનું પૃથક્કરણ કરવામાં આવે છે. પૃથક્કરણ કરવા માટે આંકડાશાસ્ત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ માટે વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર અને અર્થઘટનાત્મક આંકડાશાસ્ત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. માહિતીનું પૃથક્કરણ કરવાથી મેળવાયેલી માહિતીનું સંક્ષિપ્તીકરણ થાય છે. જેને પરિણામે સંશોધન સમસ્યામાં આવરાયેલાં સંબંધો સમજી શકાય છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષા અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પરતંત્ર ચલો છે. સ્વતંત્ર ચલ તરીકે જાતીયતા, સામાજિક - આર્થિક સ્થિતિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ છે, સ્વતંત્ર ચલોની પરતંત્ર ચલો પરની અસર તપાસવા અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું.

સમગ્ર નિદર્શના પાત્રો પાસેથી મળેલી માહિતીનું કાઈ-વર્ગ કસોટી દ્વારા શૈક્ષણિક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાના ક્ષેત્રો પર જાતિયતા અને આકાંક્ષા-સ્તર નક્કી કરવામાં આવી હતી. સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામ દ્વારા મેળવવામાં આવી હતી.

હવે પછીના પ્રકરણમાં ઉપકરણની સંરચના અને તેનું પ્રમાણીકરણ આપવામાં આવેલ છે.

પ્રકરણ-૪ ઉપકરણની રચના અને તેનું પ્રમાણીકરણ

૪.૧ પ્રાસ્તાવિક

સંશોધનમાં નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી હેતુને અનુરૂપ માહિતી મેળવવા માટે યોગ્ય ઉપકરણની પસંદગી કે રચના કરવામાં આવે છે. ઉપકરણ દ્વારા નમૂનાનાં પાત્રો પાસેથી હેતુને અનુરૂપ માહિતી મેળવવામાં આવે છે. પ્રયોજકે પાત્રો પાસેથી માહિતી મેળવવા બે તૈયાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. જ્યારે એક ઉપકરણ "શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી" પ્રયોજકે જાતે તૈયાર કર્યું હતું. વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ જાણવા માટે પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની રચના માટે અનુસરવામાં આવેલ સોપાનોની ચર્ચા અત્રે કરેલ છે.

૪.૨ સંબંધિત સાહિત્યનો અભ્યાસ

પ્રયોજકે વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટેની હાલમાં પ્રાપ્ત શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનો અભ્યાસ કરેલ હતો. પીલાઈ (૧૯૭૭) એ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર બુદ્ધિનો અસર કરવા વ્યક્તિગત પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. મહેતા, માથુર અને દયાપંત (૧૯૮૫) એ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ માપવા માટે મિલન અને હેલરનું હિન્દી રૂપાંતર સ્કેલનો ઉપયોગ કર્યો હતો. જ્યારે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા માટે પ્રશ્નાવલિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રયોજકે જુદી જુદી શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ માટે પરિશિષ્ટ-૬ (ધોરણ-૧૨ વાણિજ્ય પ્રવાહનાં અભ્યાસ પછીનાં શૈક્ષણિક અભ્યાસક્રમો) અને ગુજરાત રોજગાર સમાચાર અંકને આધાર લીધો હતો અને જુદી જુદી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ માટે શિક્ષકો અને અધ્યાપકશ્રીઓ પાસેથી માહિતી અને ગુજરાત રોજગાર સમાચાર અંક (પરિશિષ્ટ-૭) નો આધાર લીધો હતો.

૪.૩ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનું એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણ

પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીમાં સમાવવા માટે જુદી જુદી શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ગુજરાત રોજગાર સમાચારના અંકોમાંથી એકત્રિત કરેલ હતી. તેમાંથી ધોરણ-૧૨ વાણિજ્ય પ્રવાહના અભ્યાસ બાદની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અલગ તારવવામાં આવી હતી. આ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓને ત્રણ ક્ષેત્રોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી. જે સારણી ૪.૧ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

સારણી ૪.૧

એફ.વાય.બી.કોમ ના વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.
પછીની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અને તેના આકાંક્ષા ક્ષેત્રો

ક્રમ	શૈક્ષણિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો	શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ
૧.	મેનેજમેન્ટ	બી.કોમ., એમ.કોમ., બી.બી.એ., એમ.બી.એ., સી.એ., આઈ.સી.ડબલ્યુ.એ.
૨.	કમ્પ્યુટર	બી.સી.એ., એમ.સી.એ., ડી.સી.એસ., પી.જી.ડી.સી.એ.
૩.	એજ્યુકેશન	પી.ટી.સી., બી.એડ., એમ.એડ., સી.પી.એડ., ડી.પી.એડ.

૪.૪ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનું એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણ

પ્રયોજકે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ ગુજરાત રોજગાર સમાચારના અંકોમાંથી એકત્રિત કરેલ હતી. તેમાંથી ધોરણ-૧૨ વાણિજ્ય પ્રવાહના અભ્યાસ બાદની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અલગ તારવવામાં આવી હતી. આ આકાંક્ષાઓને ત્રણ ક્ષેત્રોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી. જે સારણી ૪.૨ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

સારણી ૪.૨

એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ. પછીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અને તેના આકાંક્ષા ક્ષેત્રો

ક્રમ	વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો	વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ
૧.	નોકરી - ધંધો	કંપનીમાં નોકરી, આર્મી, મેનેજર, હિસાબી અધિકારી, રેલ્વે નોકરી, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ, વકીલ, એલ.આઈ.સી. ઓફિસર, ઈન્કમટેક્સ ઓફિસર
૨.	કમ્પ્યુટર	કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામર
૩.	એજ્યુકેશન	શિક્ષક, પ્રોફેસર, કોચીંગ ક્લાસીસ, સ્પોર્ટ્સ ટીચર

૪.૫ પ્રશ્નોની રચના

વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અનુસાર જુદા જુદા દસ પ્રશ્નો આવ્યા હતાં. જેમાંથી છ પ્રશ્નો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જે આ પ્રમાણે હતા.

૧. તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?
૨. તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી વાલીની તમારી વિશેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?
૩. તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી પોતાની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?
૪. તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?
૫. અત્યારે તમે એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું છે ?
૬. અત્યારે તમે એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું છે ?

૪.૬ પ્રાથમિક સ્વરૂપની રચના

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીના નક્કી કરેલ સ્વરૂપ મુજબ છ પ્રશ્નો રચવામાં આવ્યા હતા. જેમાં પ્રશ્ન નંબર - ૧ અને ૩ વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનાં હતાં. પ્રશ્ન નંબર-૧ માં વીસ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ આપવામાં આવી હતી. જ્યારે પ્રશ્ન નંબર-૩ માં બાર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓને સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન નંબર-૨ અને ૪ વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં પણ વીસ શૈક્ષણિક અને બાર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. દરેક શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની આગળ ગોળ ખાનું આપવામાં આવ્યું હતું. જેમાં પાત્રો પ્રતિચારનો ક્રમ દર્શાવ્યો હતો.

પ્રશ્ન નંબર-૫ અને ૬ માં એફ.વાય.બી.કોમ.માં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનાં હતા. પ્રશ્ન-૫ માં દસ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અને પ્રશ્ન-૬ માં નવ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કર્યો હતો.

પ્રાથમિક સ્વરૂપની અન્ય વિગતોમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીનું નામ, પ્રયોજક અને માર્ગદર્શકનું નામ, સંસ્થાનું નામ, હેતુને અનુરૂપ વિદ્યાર્થી પાસેથી મેળવવાની સામાન્ય માહિતી, વિદ્યાર્થીએ પ્રતિચાર કરી રીતે આપવા તે અંગેની સમજણ આપવામાં આવેલ હતી. પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ પ્રાથમિક સ્વરૂપના નમૂનાની નકલ પરિશિષ્ટ-૩ માં આપેલ છે.

૪.૭ તજજ્ઞીય અભિપ્રાય

પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીનાં પ્રાથમિક સ્વરૂપને તજજ્ઞીય અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યું હતું. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીના પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં સમાવવામાં આવેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ, વિદ્યાર્થીની પાસેથી મેળવવાની સામાન્ય માહિતી અંગેના સૂચના, પ્રતિચારો આપવા માટે દર્શાવેલ સમજણની ભાષા, વ્યવસાયો, શૈક્ષણિક લાયકાતો વગેરે અંગે તજજ્ઞીય અભિપ્રાય મેળવવામાં આવ્યા હતા. જે આ પ્રમાણે હતા.

૧. તજજ્ઞીય અભિપ્રાય પ્રમાણે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓને તેમના ક્ષેત્રો અનુસાર વર્ગીકૃત કરીને પ્રશ્નોમાં મુકવા જણાવ્યું હતું તેથી આકાંક્ષાઓને તેમના ક્ષેત્રો અનુસાર વર્ગીકૃત કરીને ગોઠવવામાં આવી હતી.
 ૨. પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં પ્રશ્ન નંબર - ૧ થી ૬ માં સમાવેશ કરેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ આપેલ હતી. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓ આ પ્રશ્નોમાં સમાવેશ કરેલ સિવાયની પણ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ ધરાવતા હતા. તેથી પ્રશ્ન નંબર-૧ થી ૬ માં આપેલ આકાંક્ષાઓ ઉપરાંતની આકાંક્ષાઓ માટે ગોળ ખાનાની સામે ખાલી જગ્યા રાખવામાં આવી હતી. જેથી વિદ્યાર્થી પોતાની આકાંક્ષા ગોળ ખાનાની સામેની ખાલી જગ્યામાં લખી પોતાની પસંદગીનો ક્રમ આપી શકે.
- તજજ્ઞીય અભિપ્રાય માટે પસંદ કરવામાં આવેલ તજજ્ઞોનોની યાદી પરીશિષ્ટ-૪ માં આપેલ છે.

૪.૮ પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ

પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ પ્રસ્નાવલીનાં પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ જૂનાગઢ, વ્યારા, સોનગઢ બારડોલી, નવસારી, બીલીમોરા, કુતિયાણા અને કચ્છ કોમર્સ કોલેજનાં પાત્રો પર કરવામાં આવી હતી. અજમાયશ માટે પસંદ થયેલ પાત્રોની વિગત સારણી ૪.૩ માં આપેલ છે.

સારણી ૪.૩

પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ માટે પસંદ કરેલ પાત્રોની વિગત

ક્રમ	કોલેજનું નામ	વર્ષ	જાતિયતા		કુલ સંખ્યા
			કુમાર	કન્યા	
૧.	જે.સી.કોમર્સ કોલેજ, જૂનાગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૨.	શ્રી કે.ડી.શાહ કોમર્સ કોલેજ, વ્યારા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦

સારણી ૪.૩ ચાલુ....

સારણી ૪.૩ ક્રમશઃ....

ક્રમ	કોલેજનું નામ	વર્ષ	જાતિયતા		કુલ સંખ્યા
			કુમાર	કન્યા	
૩.	કોમર્સ કોલેજ, સોનગઢ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૪.	પી.આર.કોમર્સ કોલેજ, બારડોલી	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૫.	એસ.બી.ગાર્ડી કોમર્સ કોલેજ, નવસારી	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૬.	વી.એસ.પટેલ કોમર્સ કોલેજ, બીલીમોરા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૭.	જાડેજા કોમર્સ કોલેજ, કુતિયાણા	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
૮.	એસ.વી. કોમર્સ કોલેજ, કચ્છ	એફ.વાય.બી.કોમ.	૭૫	૭૫	૧૫૦
		કુલ	૬૦૦	૬૦૦	૧૨૦૦

સારણી ૪.૩ મુજબનાં ૧૨૦૦ પાત્રો પર પ્રાથમિક સ્વરૂપની અજમાયશ દ્વારા કસોટી દરમિયાન આપવામાં આવેલી સૂચના, વિદ્યાર્થી પાસેથી મેળવવાની સામાન્ય માહિતી અંગેની વિગતો, રજૂ કરેલ પ્રશ્નની સમજણ, પ્રશ્નાવલીમાં સમાવવામાં આવેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અંગે વિદ્યાર્થીની સમજ વગેરે અંગે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

૪.૯ અંતિમ સ્વરૂપની રચના

પ્રાથમિક સ્વરૂપ માટે મળેલ તજજ્ઞીય અભિપ્રાય અને સૂચના પ્રાથમિક સ્વરૂપની પ્રારંભિક અજમાયશ દરમિયાન વિદ્યાર્થીના મળેલ સૂચનો તેમજ થયેલ અનુભવોનાં આધારે પ્રયોજકે પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં જરૂરી ફેરફાર કરી શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનું અંતિમ સ્વરૂપ તૈયાર કરેલું હતું.

૪.૧૦ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની વિશ્વસનીયતા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની કસોટી પુનઃકસોટી અને અર્ધ વિચ્છેદન દ્વારા વિશ્વસનીયતા મેળવવામાં આવી હતી.

૪.૧૦.૧ કસોટી પુનઃકસોટી વિશ્વસનીયતા. સૌપ્રથમ જુદી જુદી કોલેજમાંથી એફ.વાય.બી.કોમ.નાં ૧૨૦૦ પાત્રો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં. આ પાત્રો શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ તેના પરથી તેના પસંદગીનો ક્રમ મેળવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તે જ પાત્રોને પંદર દિવસ પછી પ્રશ્નાવલી આપીને તેમનો પસંદગી ક્રમ મેળવવામાં આવ્યો હતો. તેના પરથી પસંદગીના ક્રમનું સ્કોરમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું હતું.

જેમ કે એક પાત્ર પ્રથમ કસોટી વખતે કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપે અને પુનઃકસોટી વખતે પણ કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપે તો ૧ સ્કોર અને જો અન્યને પસંદગી આપે તો શૂન્ય સ્કોર

આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ પ્રથમ કસોટીના પ્રાપ્તાંકો અને પુનઃ કસોટીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધાંક શોધવામાં આવ્યો હતો. સારણી ૪.૪ માં દર્શાવ્યા પ્રમાણે મળ્યો હતો.

સારણી ૪.૪

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનાં અંતિમ સ્વરૂપની વિશ્વસનીયતા

આકાંક્ષાનો સ્તર	આકાંક્ષાનું ક્ષેત્ર	સહસંબંધાંક
શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ	નોકરી-ધંધો ક્ષેત્ર	૦.૭૬
	કમ્પ્યુટર ક્ષેત્ર	૦.૬૮
	શિક્ષણ ક્ષેત્ર	૦.૭૨
વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ	નોકરી-ધંધો ક્ષેત્ર	૦.૭૪
	કમ્પ્યુટર ક્ષેત્ર	૦.૬૭
	શિક્ષણ ક્ષેત્ર	૦.૭૩

૪.૧૦.૨ અર્ધ વિચ્છેદન કસોટી દ્વારા વિશ્વસનીયતા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની કસોટી અર્ધ વિચ્છેદન દ્વારા વિશ્વસનીયતા મેળવવામાં આવી હતી. અહીં એક જ કસોટીના બે સરખા ભાગ પાડવામાં આવે છે. કસોટીના એકી-બેકી પ્રશ્નોનાં ક્રમને ધ્યાનમાં લઈને ભાગ પાડવામાં આવ્યા હતાં. આ બંને ભાગ પરના પાત્રોના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનો સહસંબંધાંક શોધવામાં આવ્યો હતો. જે અર્ધ વિચ્છેદન કસોટી વિશ્વસનીયતા કહેવાય. જે ૦.૮૫ જેટલી હતી.

૪.૧૧ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની પ્રમાણભૂતતા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નીચે બે રીતે (૧) વિષયવસ્તુ પ્રમાણભૂતતા અને (૨) માનદંડ પ્રમાણભૂતતા શોધવામાં આવી હતી.

૪.૧૧.૧ વિષયવસ્તુ પ્રમાણભૂતતા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વિષયવસ્તુ પ્રમાણભૂતતા શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીની પરત્વે તજજ્ઞીય અભિપ્રાયોને આધારે નક્કી કરવામાં આવી હતી.

૪.૧૧.૨ માનદંડ પ્રમાણભૂતતા. સૌપ્રથમ ૧૦૦ પાત્રોને મૌખિક પૂછીને તેમની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પરની પસંદગીનો ક્રમ નોંધવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેને કસોટી આપીને તેમનો પસંદગીનો ક્રમ મેળવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેનું સ્કોરમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું હતું. જેમ કે કોઈ એક પાત્ર મૌખિક રીતે શિક્ષણ ક્ષેત્રને પ્રથમ પસંદગી આપે છે અને કસોટીમાં પણ તે જ પસંદગીક્રમ આપે તો ૧ સ્કોર આપવો જો અન્ય આપે તો શૂન્ય સ્કોર ગણવો. આ રીતે મૌખિક અને કસોટી વચ્ચેના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક ૦.૮૭ હતો. જે ઊંચી પ્રમાણભૂતતા દર્શાવે છે. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનાં અંતિમ સ્વરૂપની નકલ પરિશિષ્ટ-૫ માં આપેલ છે.

હવે પછીના પ્રકરણમાં માહિતીના પૃથક્કરણ દ્વારા તૈયાર કરેલ સારણીઓ અને તેના અર્થઘટનો આપવામાં આવેલ છે.

પ્રકરણ – ૫
માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

૫.૧ પ્રાસ્તાવિક

પ્રસ્તુત અભ્યાસ દ્વારા એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અંગેની માહિતી મેળવવામાં આવી હતી. પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ જાણવા માટે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કર્યો હતો તેમજ આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન જાણવા માટે અન્સારી એન્ડ અન્સારી રચિત આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે ડો. કે. જી. દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જાણવા વાણિજ્ય પ્રવાહના ધોરણ-૧૨ ના ગુણને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા.

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલી દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્ર પરની પસંદગીનો ક્રમ મેળવવામાં આવ્યો હતો. પ્રયોજકે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અંગેના પ્રશ્નોની ચકાસણી માટે અપ્રાયલીય કાઈ વર્ગ કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

પૃથક્કરણમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આકાંક્ષા સ્તર ચિહ્ન કસોટી પરથી આકાંક્ષા-સ્તર (ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તક) મેળવવા એકસેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. કાઈ વર્ગ મૂલ્યો મેળવવા માટે સ્ટેટિસ્ટિકલ સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૫.૨ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ બી.કોમ.ના અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શી છે તે જાણવા માટે મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણના (એજ્યુકેશન) ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અંગે તેઓની પસંદગીક્રમ આપવા જણાવેલ છે. વિદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્ર અનુસાર ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાઈ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ. ગણતરીનાં પરિણામો સારણી ૫.૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૫.૧

ક્રમાંક જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોની અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોનો પસંદગી ક્રમાંક અને તેનું કાઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાઈ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	મેનેજમેન્ટ	૨૩૭	૨૮૦	૧૮૮	૧૦૩	૭૨	૧૮૫.૩૧	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૨૦૩	૧૦૪	૬૫	૮૩	૫૫	૧૩૮.૬૭	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૪૫૩	૧૨૩	૧૦૩	૮૪	૮૭	૫૯૪.૫૨	૦.૦૧
		કુલ	૮૮૩	૫૧૭	૩૫૬	૨૭૦	૨૧૪	૬૬૧.૫૦	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	મેનેજમેન્ટ	૨૦૩	૧૮૮	૮૪	૭૮	૫૫	૧૫૫.૩૩	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૧૮૮	૧૦૫	૫૬	૫૬	૮૮	૧૩૨.૦૫	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૩૩૧	૧૮૮	૧૦૫	૮૮	૮૪	૨૬૫.૬૮	૦.૦૧
		કુલ	૭૨૨	૪૮૨	૨૪૪	૨૩૨	૨૨૭	૫૦૧.૧૧	૦.૦૧

સારણી પ.૧ નાં ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોની પ્રવેશ સમયે, અભ્યાસક્રમમાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપવાની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૮૫.૩૧, ૧૩૮.૬૭, ૫૮૪.૫૨ અને ૬૬૧.૫૦ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમો બીજા ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમ આપવાની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. સમગ્ર અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોમાં પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમારો શિક્ષણ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ છે. આ વિદ્યાર્થીઓ વાણિજ્ય પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવેલ હોવા છતાં મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજો ક્રમ આપે છે.

સારણી પ.૧ નાં ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓની પ્રવેશ સમયે અભ્યાસક્રમનાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૫૫.૩૩, ૧૩૨.૦૫, ૨૬૫.૬૮ અને ૫૦૧.૧૧ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને બીજા ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમ આપવાની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. સમગ્ર અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોમાં પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા નમૂનાના બધા જ પાત્રો મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજો ક્રમ આપતા હતા. શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમ આપતા હતા. ત્રીજો પસંદગી ક્રમ કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રને આપતા હતા.

પ.૩ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્યનાં અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શી છે તે જાણવા માટે નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રોનાં વ્યવસાયો અંગે તેઓની પસંદગીનો ક્રમ આપવા જણાવેલ. વિદ્યાર્થીઓએ વ્યવસાય ક્ષેત્રો અનુસાર આપેલ ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ડ વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ ગણતરીનાં પરિણામ સારણી પ.૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૨

ક્રમાંક જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોની વ્યવસાય ક્ષેત્રોનો પસંદગી ક્રમાંક અને તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	વ્યવસાય ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	નોકરી-ધંધો	૨૦૦	૧૮૦	૧૩૫	૮૮	૮૭	૭૯.૫૮	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૧૮૫	૧૬૫	૬૬	૭૫	૬૪	૧૩૬.૯૮	૦.૦૧
		શિક્ષણ	૨૬૩	૧૩૨	૫૮	૮૫	૮૨	૨૧૬.૯૪	૦.૦૧
		કુલ	૬૫૮	૪૭૭	૨૫૯	૨૫૮	૨૩૩	૧૩૮.૮૦	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	નોકરી-ધંધો	૧૦	૨૫	૨૦	૨૦	૨૫	૭.૫૦	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૧૩૦	૧૦૫	૬૫	૬૮	૭૫	૩૫.૫૩	૦.૦૧
		શિક્ષણ	૧૭૦	૧૫૫	૮૪	૭૫	૪૮	૧૦૬.૨૫	૦.૦૧
		કુલ	૩૧૦	૨૮૫	૧૬૯	૧૬૩	૧૪૮	૧૦૮.૦૫	૦.૦૧

સારણી પ.૨ ના ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોની પ્રવેશ સમયે વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેનાં કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૭૯.૫૮, ૧૩૬.૯૮, ૨૧૬.૯૪ અને ૧૩૮.૮૦ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર વ્યવસાય ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રનાં વ્યવસાયોને બીજા ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. સમગ્ર વ્યવસાય ક્ષેત્રોમાં પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમાર શિક્ષણ ક્ષેત્રોના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ છે. આ વિદ્યાર્થીઓ વાણિજ્ય પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવેલ હોવા છતાં નોકરી-ધંધા વ્યવસાય ક્ષેત્રને બીજો ક્રમ આપે છે.

સારણી પ.૨ ના ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓની પ્રવેશ સમયે વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૭.૫૦, ૩૫.૫૩, ૧૦૬.૨૫ અને ૧૦૮.૦૫ હતા. તે પૈકી કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર વ્યવસાય ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયો પ્રથમ ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના વ્યવસાયો પાંચમાં ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રોના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમ આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ, બીજા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમાં ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા અન્ય વ્યવસાયોની પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યા કરતા સૌથી વધુ હતી.

૫.૪ વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્યનાં અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શી છે તે જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણના (એજ્યુકેશન) ક્ષેત્રોના અભ્યાસક્રમો અંગે તેઓની પસંદગીનો ક્રમ આપવા જણાવેલ છે. વિદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસ ક્ષેત્ર અનુસાર આપેલ ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ડ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ ગણતરીના પરિણામો સારણી પ.૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૩

ક્રમાંક જાતીયતા જૂથ અને સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો પ્રત્યેની વાલીઓનો અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો પરનો, વિદ્યાર્થી દ્વારા અપાયેલ પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	મેનેજમેન્ટ	૨૭૫	૧૩૦	૫૫	૧૦	૨૫	૪૭૭.૪૩	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૪૫	૧૦૦	૧૨૦	૧૪૦	૭૦	૬૧.૦૫	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૪૫	૩૦	૩૫	૫	૧૦	૪૬.૦૦	૦.૦૧
		કુલ	૩૬૫	૨૬૦	૨૧૦	૧૫૫	૧૦૫	૧૮૩.૪૨	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	મેનેજમેન્ટ	૩૨૦	૮૫	૧૬૫	૧૫	૫૫	૪૯૫.૩૨	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૧૩૫	૧૩૫	૧૮૦	૧૨૦	૧૦૫	૧૪.૨૦	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૫૦	૮૫	૪૦	૧૩૦	૩૫	૯૩.૦૯	૦.૦૧
		કુલ	૫૦૫	૩૦૫	૩૮૫	૨૬૫	૨૧૫	૧૫૪.૦૪	૦.૦૧

સારણી પ.૩ નાં ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોનાં વાલીની કુમારો પ્રત્યેની અભ્યાસક્રમનાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૪૭૭.૪૩, ૬૧.૦૫, ૪૬.૦૦ અને ૧૮૩.૪૨ હતા. આથી કહી શકાય કે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમારોના વાલીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. આથી કહી શકાય કે વાલીઓ પોતાના સંતાનો મેનેજમેન્ટને લગતા અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે તેમ ઈચ્છતા હતા.

સારણી પ.૩ નાં ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓની વાલીની કન્યાઓ પ્રત્યેની અભ્યાસક્રમનાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૪૯૫.૩૨, ૧૪.૨૦, ૯૩.૦૯ અને ૧૫૪.૦૪ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને બીજા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને ચોથા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કન્યાઓના વાલીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. આથી કહી શકાય કે વાલીઓ તેમની પુત્રીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે તેમ ઈચ્છતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા નમૂનાનાં સમગ્ર પાત્રોના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

પ.૫ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્યનાં અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શી છે તે જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રોનાં વ્યવસાયો અંગે વાલીનો પસંદગી ક્રમ આપવા જણાવેલ. વિદ્યાર્થીઓએ વ્યવસાય ક્ષેત્રો અનુસાર આપેલ ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ડ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ. ગણતરીના પરિણામો સારણી ૫.૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૫.૪

ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો પ્રત્યે વાલીઓનો વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરનો વિદ્યાર્થી દ્વારા અપાયેલ પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	વ્યવસાય ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	નોકરી-ધંધો	૨૪૦	૧૨૦	૧૦૫	૬૫	૭૦	૧૬૭.૯૧	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૭૫	૧૩૦	૨૧૦	૯૫	૮૦	૯૭.૯૨	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૪૦	૩૫	૫૫	૨૦	૭૦	૩૩.૪૧	૦.૦૧
		કુલ	૩૫૫	૨૮૫	૩૭૦	૧૮૦	૨૨૦	૯૬.૯૧	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	નોકરી-ધંધો	૧૪૦	૭૫	૧૦૦	૨૦	૨૫	૧૪૩.૪૭	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૬૦	૭૫	૩૫	૭૫	૨૫	૩૯.૨૬	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૧૫	૨૦	૧૫	૧૫	૧૦	૩.૩૩	સાર્થક નથી
		કુલ	૨૧૫	૧૭૦	૧૫૦	૧૧૦	૬૦	૯૬.૭૧	૦.૦૧

સારણી ૫.૪ ના ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોનાં વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૬૭.૯૧, ૯૭.૯૨, ૩૩.૪૧ અને ૯૬.૯૧ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર વ્યવસાયો ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે નોકરી-ધંધો ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રનાં વ્યવસાયોને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમારોનાં વાલીઓ નોકરી-ધંધાના ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતાં.

સારણી ૫.૪ ના ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૪૩.૪૭, ૩૯.૨૬, ૩.૩૩ અને ૯૬.૭૧ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો,

કમ્પ્યુટર અને સમગ્ર વ્યવસાયો ક્ષેત્રો સંબંધિત કાઈ વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને બીજા અને ચોથા ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કન્યાઓના વાલીઓ નોકરી-ઘંઘાના ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા નમૂનાનાં સમગ્ર પાત્રોના વાલીઓ, નોકરી ઘંઘાના ક્ષેત્રનાં વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણને બીજા અને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી કરતા હતા.

૫.૬ વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્યના અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શી છે. તે જાણવા માટે મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણના ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમો અંગે તેઓની પસંદગીનો ક્રમ આપવા જણાવેલ. વિદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અનુસાર ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાઈ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ. ગણતરીના પરિણામો સારણી ૫.૫. માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૫.૫

ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોની અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોનો પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાઈ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	મેનેજમેન્ટ	૧૪૦	૭૫	૧૦૦	૨૫	૨૦	૧૪૩.૪૭	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૧૧૫	૯૦	૧૫	૩૦	૨૦	૧૫૩.૧૫	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૨૩૦	૧૧૫	૪૦	૨૦	૧૦	૪૦૬.૯૯	૦.૦૧
		કુલ	૪૮૫	૨૮૦	૧૫૫	૭૫	૫૦	૬૧૩.૪૨	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	મેનેજમેન્ટ	૧૮૦	૧૦	૧૫	૧૦૦	૧૫	૩૫૧.૦૯	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૭૦	૪૫	૩૦	૩૦	૨૫	૫.૦૦	સાર્થક નથી
		એજ્યુકેશન	૨૭૦	૧૩૫	૩૦	૨૦	૬૦	૪૧૭.૨૮	૦.૦૧
		કુલ	૫૨૦	૧૯૦	૭૫	૧૫૦	૧૦૦	૬૨૯.૮૬	૦.૦૧

સારણી ૫.૫ નાં ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોની વર્ષાન્તે અભ્યાસક્રમનાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૪૩.૪૭, ૧૫૩.૧૫, ૪૦૬.૯૯ અને ૬૧૩.૪૨ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમારો શિક્ષણ ક્ષેત્રોના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.

સારણી પ.૫ નાં ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓની વર્ષાન્તે અભ્યાસક્રમનાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૫૧.૦૯, ૫.૦૦, ૪૧૭.૨૮ અને ૬૨૯.૮૬ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને ચોથા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ હતી. સમગ્ર ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રોના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે મેનેજમેન્ટ અને કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજા અને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

૫.૭ વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્યના અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શી છે. તે જાણવા માટે નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયો અંગે તેમની પસંદગીનો ક્રમ આપવા જણાવેલ. વિદ્યાર્થીઓએ વ્યવસાય ક્ષેત્રો અનુસાર આપેલ ૧ થી ૫ ક્રમ અનુસાર પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ઈ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ. ગણતરીના પરીણામો સારણી પ.૬ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૬

ક્રમાંક, જાતીયતા, સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોની વ્યવસાય ક્ષેત્રોની પસંદગી ક્રમાંક, તેનું કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

ક્રમ	જાતીયતા	વ્યવસાય ક્ષેત્રો	પસંદગીનો ક્રમ					કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
			૧	૨	૩	૪	૫		
૧	કુમારો	નોકરી-ધંધો	૨૨૦	૮૦	૫૦	૪૦	૧૦	૩૩૭.૫	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૨૦	૩૦	૨૦	૨૦	૧૫	૫.૭૧	સાર્થક નથી
		એજ્યુકેશન	૧૫૦	૩૫	૩૫	૨૫	૧૫	૩૫૨.૮૬	૦.૦૧
		કુલ	૩૯૦	૨૧૨	૧૦૫	૮૫	૪૦	૪૭૧.૪૬	૦.૦૧
૨	કન્યાઓ	નોકરી-ધંધો	૧૪૦	૧૦૫	૫૦	૫	૧૦	૨૨૬.૨૯	૦.૦૧
		કમ્પ્યુટર	૩૦	૯૦	૫૦	૬૫	૬૫	૩૨.૫૦	૦.૦૧
		એજ્યુકેશન	૧૭૦	૧૬૦	૧૭૫	૧૪૫	૧૧૫	૧૫.૨૩	૦.૦૧
		કુલ	૩૪૦	૩૫૫	૨૭૫	૨૧૫	૧૯૦	૭૭.૯૯	૦.૦૧

સારણી પ.૬ ના ક્રમાંક - ૧ નું અવલોકન કરતા કુમારોની વર્ષાન્તે વ્યવસાયોનાં, નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૩૭.૫, ૫.૭૧, ૩૫૨.૮૬ અને ૪૭૧.૪૬ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે નોકરી-ધંધો ક્ષેત્રોના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા વધુ હતી. શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને બીજા ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કુમારો વર્ષાન્તે નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. સારણી પ. ૬ ના ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા કન્યાઓની વર્ષાન્તે વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો ૨૨૬.૨૯, ૩૨.૫૦, ૧૫.૨૩ અને ૭૭.૯૯ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા વધુ હતી.

સમગ્ર રીતે જોતા કન્યાઓ વર્ષાન્તે શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા નમૂનાના બધા જ વિદ્યાર્થીઓ વર્ષાન્તે પ્રથમ ક્રમે નોકરી-ધંધો અને શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

પ.૮ વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી

પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્ય અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની અને વાલીઓની પ્રવેશ સમયે અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અને વ્યાવસાયિક ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીઓની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ડ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ. ગણતરીના પરિણામો સારણી પ.૭ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૭

આકાંક્ષાનો પ્રકાર, જાતીયતા અને વાલીના અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અને વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી, કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

આકાંક્ષાનો પ્રકાર	જાતીયતા	અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અને વ્યવસાયક્ષેત્રો			કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
		મેનેજમેન્ટ	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ		
શૈક્ષણિક	કુમારો	૩૭૫	૨૬૫	૧૧૦	૧૪૮.૮	૦.૦૧
	કન્યાઓ	૧૪૫	૧૦૫	૨૫૦	૬૭.૨૯	૦.૦૧
	વાલી	૫૩૦	૨૭૦	૧૩૫	૨૫૮.૬૫	૦.૦૧
વ્યાવસાયિક		નોકરી-ધંધો	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ		૦.૦૧
	કુમારો	૨૭૦	૧૮૦	૧૬૫	૩૧.૪૬	૦.૦૧
	કન્યાઓ	૩૭૫	૨૪૫	૧૦૫	૧૫૦.૯	૦.૦૧
	વાલી	૬૩૦	૩૧૦	૧૬૫	૩૦૭.૧	૦.૦૧

સારણી પ.૭ માં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનું અવલોકન કરતા પ્રવેશ સમયે કુમારો, કન્યાઓ અને વાલીઓની અભ્યાસક્રમની મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિના તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો મેળવેલ જે અનુક્રમે ૧૪૮.૮, ૬૭.૨૯ અને ૨૫૮.૬૫ હતા. તે પૈકી બધા જ સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે કુમારો મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

વાલીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોની પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. કુમારો, કન્યાઓ અને વાલીઓની વ્યવસાયોના નોકરી-ઘંઘો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવત સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૧.૪૬, ૧૫૦.૯ અને ૩૦૭.૧ હતા. આથી કહી શકાય કે કુમારો, કન્યાઓ અને વાલીઓ નોકરી-ઘંઘાના વ્યવસાયને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

૫.૯ એફ.વાય.બી.કોમ.ના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી.

એફ.વાય.બી.કોમ. માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસક્ષેત્રો અને વ્યાવસાયિક ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિમાં સાર્થક તફાવત છે કે કેમ તે કાર્ડ-વર્ગ વડે ચકાસવામાં આવેલ, ગણતરીના પરિણામો સારણી ૫.૮ માં દર્શાવેલા છે.

સારણી ૫.૮

આકાંક્ષાનો પ્રકાર, જાતીયતા, અભ્યાસ ક્ષેત્રો અને વ્યવસાય ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી, કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય અને તેના તફાવતની સાર્થકતા

આકાંક્ષાનો પ્રકાર	જાતીયતા	અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રો અને વ્યવસાયક્ષેત્રો			કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્ય	સાર્થકતા કક્ષા
		મેનેજમેન્ટ	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ		
શૈક્ષણિક	કુમારો	૪૬૦	૩૫	૨૧૫	૩૮૪.૫૮	૦.૦૧
	કન્યાઓ	૩૫૦	૧૬૫	૨૫૦	૬૭.૨૫	૦.૦૧
વ્યાવસાયિક	કુમારો	૩૫૦	૧૫૫	૬૫	૨૨૩.૪૩	૦.૦૧
	કન્યાઓ	૧૮૦	૨૦	૨૬૦	૪૪૭.૩૦	૦.૦૧

સારણી ૫.૮ માં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનું અવલોકન કરતા વર્ષાન્તે કુમારો અને કન્યાઓના અભ્યાસક્રમ ક્ષેત્રોના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓનાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૮૪.૫૮ અને ૬૭.૨૫ હતા. તે પૈકી બધા જ ક્ષેત્ર સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે કુમારો અને કન્યાઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સારણી ૫.૮ માં વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનું અવલોકન કરતા વર્ષાન્તે કુમારો અને કન્યાઓના વ્યવસાયોના ક્ષેત્રો નોકરી-ઘંઘો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૨૨૩.૪૩ અને ૪૪૭.૩૦ હતા. તે પૈકી બધા જ ક્ષેત્ર સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા. આથી કહી શકાય કે કુમારો નોકરી-ઘંઘાના વ્યવસાયોના ક્ષેત્રને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા જ્યારે કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.

૫.૧૦ આકાંક્ષા-સ્તરનાં સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થી શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોના આકાંક્ષા-સ્તર (ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક) જાણવા માટે અન્સારી અને અન્સારી રચિત કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. સમગ્ર નમૂનાના ૧૫૧૧ પાત્રોના ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક શોધીને

તેમને યડતા ક્રમમાં ગોઠવીને તેના ઉપલા ૨૫ ટકાના જૂથનું (નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા જૂથનું) એક-ચતુર્થક વિચલન (Q_1) વિચલન મેળવેલ હતું. જે (Q_1) = -૧ ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક જેટલું હતું. -૧ થી ઓછા ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ધરાવતા ૩૩૦ (Q_1) પાત્રો હતા. તેવી જ રીતે નીચલા ૨૫ ટકાના તફાવત પ્રાપ્તાંક જેટલું હતું. ધન ૪.૧ થી વધુ ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક ધરાવતા ૩૭૦ (Q_3) પાત્રો હતા. આ નિમ્ન અને ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા પચ્ચીસ ટકા જ પાત્રોના જૂથોની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી મેળવેલ જે સારણી પ.૯ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૯

ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, આકાંક્ષા-સ્તર, વિચલન શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેના પરની પ્રથમ પસંદગી

ક્રમ	આકાંક્ષાનો પ્રકાર	આકાંક્ષા-સ્તર	વિચલન (ધ્યેય તફાવત પ્રાપ્તાંક)	આકાંક્ષા ક્ષેત્રો			કુલ
				મેનેજમેન્ટ	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ	
૧	શૈક્ષણિક	નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર	$Q_1 = -1$	૧૬૦	૬૦	૧૧૦	૩૩૦
		ઉચ્ચ આકાંક્ષા સ્તર	$Q_3 = 4.1$	૧૦૬	૭૭	૧૮૩	૩૭૦
૨	વ્યાવસાયિક	નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર	$Q_1 = -1$	૧૦૦	૮૦	૧૫૦	૩૩૦
		ઉચ્ચ આકાંક્ષા સ્તર	$Q_3 = 4.1$	૧૮૦	૧૦૦	૮૦	૩૭૦

સારણી પ.૯ ક્રમાંક-૧ અને ૨ નું અવલોકન કરતા સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોમાંથી નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની ક્ષમતા અનુસાર પ્રથમ પસંદગી નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને આપતા હતા. નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપતા હતા.

પ.૧૧ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

સમગ્ર નમૂનાનાં ૧૫૧૧ પાત્રોની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે ડો.કે.જી.દેસાઈ રચિત સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોનાં સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે ૨૬ અને ૨૬ પ્રાપ્તાંક થી ઉપરને ઉચ્ચ સ્તર ૧૧ પ્રાપ્તાંક થી ૨૫ પ્રાપ્તાંકને મધ્યમ સ્તર અને ૧૦ પ્રાપ્તાંકથી નીચેને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ તરીકે સ્તરીકરણ કરેલું હતું. તે અનુસાર ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા પાત્રો અનુક્રમે ૨૪૫, ૬૫૭ અને ૬૦૯ હતા. તેમની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી ક્રમ મેળવેલ જે સારણી પ.૧૦ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૫.૧૦
ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, સામાજિક આર્થિક સ્તર, શૈક્ષણિક અને
વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેમના પરની પ્રથમ પસંદગી

ક્રમ	આકાંક્ષાનો પ્રકાર	સામાજિક આર્થિક સ્તર	આકાંક્ષા ક્ષેત્રો			કુલ
			મેનેજમેન્ટ	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ	
૧	શૈક્ષણિક	ઉચ્ચ સામાજિક આર્થિક સ્તર (૨૬ પ્રાપ્તાંકથી ઉપર)	૧૪૨	૩૮	૬૫	૨૪૫
		મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્તર (૧૧ થી ૨૫ પ્રાપ્તાંક)	૧૯૮	૨૦૬	૨૫૩	૬૫૭
		નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્તર (૧૧ થી નીચે)	૨૨૧	૧૧૮	૨૭૦	૬૦૯
૨	વ્યાવસાયિક	ઉચ્ચ સામાજિક આર્થિક સ્તર (૨૬ પ્રાપ્તાંકથી ઉપર)	૧૦૫	૭૧	૬૯	૨૪૫
		મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્તર (૧૧ થી ૨૫ પ્રાપ્તાંક)	૩૦૨	૧૪૫	૨૧૦	૬૫૭
		નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્તર (૧૧ પ્રાપ્તાંક થી નીચે)	૧૮૬	૧૧૨	૩૧૧	૬૦૯

સારણી ૫.૧૦ ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.

સારણી ૫.૧૦ ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નોકરી-ઘંઘા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ અને મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર નોકરી-ઘંઘો ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.

૫.૧૨ શૈક્ષણિક સિદ્ધિનાં સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા

સમગ્ર નમૂનાનાં ૧૫૧૧ પાત્રોના શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જાણવા માટે પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ દ્વારા લેવાયેલી ધોરણ-બાર ની વાણિજ્ય પ્રવાહની પરીક્ષાના ગુણને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ તરીકે સ્વીકારેલ.

સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોનાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિ શોધીને ૭૦ ગુણ થી ઉપરને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, ૫૦ ગુણ થી ૭૦ ગુણને મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને ૫૦ ગુણ થી નીચેને નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિના આધારે સ્તરીકરણ કરેલું હતું. તે અનુસાર ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા પાત્રો અનુક્રમે ૧૧૨, ૭૦૭ અને ૬૯૨ હતા. તેમની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી ક્રમ મેળવેલ જે સારણી પ.૧૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી પ.૧૧

ક્રમાંક, આકાંક્ષાનો પ્રકાર, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ-સ્તર, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો અને તેમના પરની પ્રથમ પસંદગી

ક્રમ	આકાંક્ષાનો પ્રકાર	સામાજિક આર્થિક સ્તર	આકાંક્ષા ક્ષેત્રો			કુલ
			મેનેજમેન્ટ	કમ્પ્યુટર	શિક્ષણ	
૧	શૈક્ષણિક	ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૭૦ ગુણ થી ઉપર)	૫૨	૨૮	૩૨	૧૧૨
		મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૫૦ થી ૭૦ ગુણ)	૧૩૦	૩૫૬	૨૨૧	૭૦૭
		નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૫૦ ગુણ થી નીચે)	૧૮૨	૧૪૮	૩૬૨	૬૯૨
૨	વ્યાવસાયિક	ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૭૦ ગુણ થી ઉપર)	૪૫	૨૬	૪૧	૧૧૨
		મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૫૦ થી ૭૦ ગુણ)	૧૧૬	૨૫૯	૩૩૨	૭૦૭
		નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ સ્તર (૫૦ ગુણ થી નીચે)	૩૦૭	૨૦૫	૧૮૦	૬૯૨

સારણી પ.૧૧ ક્રમાંક-૧ નું અવલોકન કરતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રનાં અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતા કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે.

સારણી પ.૧૧ ક્રમાંક-૨ નું અવલોકન કરતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નોકરી-ધંધાના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રનાં વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતા શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે.

હવે પછીના પ્રકરણ છ માં સારાંશ, તારણો, ફલિતાર્થો અને સંશોધનોની ભલામણોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

પ્રકરણ – ૬

સારાંશ, તારણો, ફલિતાર્થો અને ભલામણો

૬.૧ પ્રાસ્તાવિક

સમગ્ર સંશોધન કાર્ય માત્ર એક નજરમાં આવી જાય તે રીતે સારાંશ રજૂ કરવામાં આવે છે, પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં સંશોધનનાં પરિણામો, તારણો, ફલિતાર્થો અને સંશોધન કાર્યમાં એક ને એક સંશોધન કાર્યનું પુનરાવર્તન ન થાય તેમજ ભાવિ સંશોધકને સંશોધન કાર્યની દિશા અને માર્ગદર્શન મળે તે હેતુથી ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો રજૂ કરવામાં આવી છે.

૬.૨ સારાંશ

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં વિદ્યાર્થીઓની જાતીયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ સમયે અને વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ અંગે અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ જાણવા માટે પ્રયોજક દ્વારા શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક પ્રશ્નાવલિની રચના કરવામાં આવી હતી. આકાંક્ષા-સ્તર જાણવા માટે અન્સારી એન્ડ અન્સારીની આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ જાણવા માટે કે.જી.ટેસાઈ રચિત માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ જાણવા માટે ધોરણ-૧૨ ના વાણિજ્ય પ્રવાહના ગુણને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા.

સ્તરીકૃત યાદ્દૃષ્ટિક ઝૂમખા પદ્ધતિ દ્વારા ગુજરાત રાજ્યની ગુજરાત માધ્યમની વાણિજ્ય કોલેજમાં એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ૧૫૧૧ પાત્રોનો નમૂના તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં કુમારોની સંખ્યા ૭૧૯ અને કન્યાઓની સંખ્યા ૭૯૨ નો નમૂના તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

૬.૩ પરિણામો

પ્રસ્તુત અભ્યાસના પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. કુમારોની પ્રવેશ સમયે, અભ્યાસના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્રક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૮૫.૩૧, ૧૩૮.૬૭, ૫૯૪.૫૨ અને ૬૬૧.૫૦ હતા, તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.

૨. કન્યાઓની પ્રવેશ સમયે અભ્યાસના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૫૫.૩૩, ૧૩૨.૦૫, ૨૬૫.૬૯ અને ૫૦૧.૧૧ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.

૨. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. કુમારોની પ્રવેશ સમયે વ્યવસાયોના, નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૭૯.૫૮, ૧૩૬.૯૮, ૨૧૬.૯૪ અને ૧૩૮.૮૦ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર વ્યવસાય ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
 ૨. કન્યાઓની પ્રવેશ સમયે વ્યવસાયોના, નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીનો ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૭.૫૦, ૩૫.૫૩, ૧૦૬.૨૫ અને ૧૦૮.૦૫ હતા. તે પૈકી કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૩. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યાં હતા.
૧. કુમારોના વાલીની કુમારો પ્રત્યેની અભ્યાસક્રમના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગી ક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૪૭૭.૪૭, ૬૧.૦૫, ૪૬.૦૦ અને ૧૮૩.૪૨ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
 ૨. કન્યાઓના વાલીની કન્યાઓ પ્રત્યેની અભ્યાસક્રમના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૪૯૫.૩૨, ૧૪.૨૦, ૯૩.૦૯ અને ૧૫૪.૦૪ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૪. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. કુમારોના વાલીઓની કુમારો પ્રત્યેની વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૬૭.૯૧, ૯૭.૯૨, ૩૩.૪૧ અને ૯૬.૯૧ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
 ૨. કન્યાઓના વાલીઓની કન્યાઓ પ્રત્યેની વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૪૩.૪૭, ૩૯.૨૬, ૩.૩૩ અને ૯૮.૭૧ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ડ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૫. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ. માં વર્ષાન્તે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. કુમારોની વર્ષાન્તે અભ્યાસક્રમના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૧૪૩.૪૭, ૧૫૩.૧૫, ૪૦૬.૯૯ અને ૬૧૩.૪૨ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
 ૨. કન્યાઓની વર્ષાન્તે અભ્યાસક્રમના મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર, શિક્ષણ અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૫૧.૦૯, ૫.૦૦, ૪૧૭.૨૮ અને ૬૨૯.૮૬ હતા. તે પૈકી મેનેજમેન્ટ, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૬. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં વર્ષાન્તે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. કુમારોની વર્ષાન્તે વ્યવસાયોના, નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૩૭.૫, ૫.૭૧, ૩૫૨.૮૬ અને ૪૭૧.૪૬ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
 ૨. કન્યાઓની વર્ષાન્તે વ્યવસાયોના, નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો અંગે પસંદગીક્રમ આપનારની સંખ્યામાં તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૨૨૬.૨૯, ૩૨.૫૦, ૧૫.૨૩ અને ૭૭.૯૯ હતા. તે પૈકી નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર, એજ્યુકેશન અને સમગ્ર ક્ષેત્રો સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૭. વિદ્યાર્થીઓ અને વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. પ્રવેશ સમયે કુમારો, કન્યાઓ અને વાલીઓની અભ્યાસક્રમની મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો મેળવેલ જે અનુક્રમે ૧૪૮.૮, ૬૭.૨૯ અને ૨૫૮.૬૫ હતા. તે પૈકી બધા જ સાર્થક હતા.
 ૨. પ્રવેશ સમયે કુમારો, કન્યાઓ અને વાલીઓની વ્યવસાયોના નોકરી-ધંધો, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો મેળવેલ જે અનુક્રમે ૩૧.૪૬, ૧૫૦.૯ અને ૩૦૭.૧ હતા. તે પૈકી બધા જ સાર્થક હતા.
૮. એફ.વાય.બી.કોમ.નાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. વર્ષાન્તે કુમારો અને કન્યાઓ અભ્યાસક્રમમાં મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવતની સાર્થકતા માટેના

કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૩૮૪.૫૮ અને ૬૭.૨૫ હતા. તે પૈકી બધા જ ક્ષેત્ર સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.

૨. વર્ષાન્તે કુમારો અને કન્યાઓ વ્યવસાયોના, મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણ ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગીની આવૃત્તિ દર્શાવેલ. આ આવૃત્તિઓના તફાવતની સાર્થકતા માટેના કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો અનુક્રમે ૨૨૩.૪૩ અને ૪૪૭.૩૦ હતા. તે પૈકી બધા જ ક્ષેત્ર સંબંધિત કાર્ઈ-વર્ગ મૂલ્યો સાર્થક હતા.
૯. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર અને નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રોમાંથી નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની ક્ષમતા અનુસાર પ્રથમ પસંદગી નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને આપતા હતા. નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપતા હતા.
૧૦. ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.
૧. ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.
 ૨. ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે

પસંદગી આપતા હતા. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ અને મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર નોકરી-ધંધો ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.

૧૧. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે મેળવેલ માહિતી પરથી પરિણામો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતાં કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે.

૨. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ નોકરી-ધંધાના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.

સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતાં શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે.

૬.૪ તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પરિણામો પરથી તારણો આ પ્રમાણે મળ્યા હતા.

૧. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કુમારો શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપનારની સંખ્યા સૌથી વધુ છે. આ વિદ્યાર્થીઓ વાણિજ્ય પ્રવાહમાં પ્રવેશ મેળવેલ હોવા છતાં મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજો ક્રમ આપે છે.

૨. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કન્યાઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને બીજા ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા સૌથી વધુ છે. શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમ આપવાની સંખ્યા સૌથી વધુ છે.
૩. નમૂનાના બધા જ પાત્રો શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ, મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજો અને કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રને ત્રીજો ક્રમ આપતા હતા.
૪. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ. માં પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કુમારો શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા વધુ છે. નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને બીજા ક્રમે પસંદગી કરનારની સંખ્યા વધુ હતી.
૫. વિદ્યાર્થીઓની એફ.વાય.બી.કોમ.માં પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયો પ્રથમ ક્રમે અને કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના વ્યવસાયો પાંચમાં ક્રમે પસંદ કરવાની સંખ્યા વધુ છે.
૬. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની કુમારો પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. આથી કહી શકાય કે વાલીઓ પોતાના સંતાનો મેનેજમેન્ટને લગતા અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે તેમ ઈચ્છતા હતા.
૭. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની કન્યાઓ પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કન્યાઓના વાલીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. આથી કહી શકાય કે વાલીઓ તેમની પુત્રીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે તેમ ઈચ્છતા હતા.
૮. નમૂનાના સમગ્ર પાત્રોનાં વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષામાં મેનેજમેન્ટ અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૯. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની કુમારો પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કુમારોના વાલીઓ નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૧૦. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની કન્યાઓ પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા જાણવા માટે કન્યાઓના વાલીઓ નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૧૧. નમૂનાના સમગ્ર પાત્રોના વાલીઓ નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે કમ્પ્યુટર અને શિક્ષણને બીજા અને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૧૨. એફ.વાય.બી.કોમ.માં વર્ષાન્તે કુમારોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપતા હતા.
૧૩. એફ.વાય.બી.કોમમાં વર્ષાન્તે કન્યાઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપતા હતા.
૧૪. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે મેનેજમેન્ટ અને કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજા અને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.

૧૫. એફ.વાય.બી.કોમ.માં વર્ષાન્તે કુમારોની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા નોકરી ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપતા હતા.
૧૬. એફ.વાય.બી.કોમ.માં વર્ષાન્તે કન્યાઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપતા હતા.
૧૭. વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવા માટે શૈક્ષણિક આકાંક્ષામાં સમગ્ર નમૂનાનાં વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા.
૧૮. વાલીઓની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ક્ષેત્રો પરની પ્રથમ પસંદગી જાણવામાં કુમારો નોકરી-ધંધાના વ્યવસાયોના ક્ષેત્રને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા જ્યારે કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા.
૧૯. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર અને નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગીમાં ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપતા હતા.
૨૦. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગીમાં ઉચ્ચ સામાજિક, આર્થિક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.
૨૧. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા ઉચ્ચ, મધ્યમ અને નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગીમાં ઉચ્ચ અને મધ્યમ સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમ પસંદગી આપે છે.
૨૨. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા નિમ્ન, મધ્યમ અને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી જાણવામાં ઉચ્ચ શૈક્ષણિક ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતાં કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે.
૨૩. એફ.વાય.બી.કોમ.માં અભ્યાસ કરતા નિમ્ન, મધ્યમ અને ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની પ્રથમ પસંદગી જાણવામાં ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે.

મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતા શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે.

૬.૫ પ્રાપ્ત પરિણામોની સમીક્ષા

અગાઉના સંશોધનમાં શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર, શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ, વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા, બુદ્ધિ અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ વચ્ચે નીચે પ્રમાણે સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

૧. છોકરાઓના ધ્યેય તફાવત છોકરીઓની સરખામણીમાં ઊંચા હતા.
૨. આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર આકાંક્ષા-સ્તર પર જોવા મળી ન હતી.
૩. ગ્રામ્ય વિસ્તારના તરુણોની સરખામણીમાં શહેરી વિસ્તારના તરુણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૪. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આકાંક્ષા-સ્તર વચ્ચે ધનાત્મક સંબંધ હતો.
૫. શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો હતો.
૬. ગુજરાતી માધ્યમના તરુણો કરતા અંગ્રેજી માધ્યમના તરુણોની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ ઊંચી જોવા મળી હતી.
૭. માતા-પિતાની શિક્ષણની અને આવકની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર અસર જોવા મળી હતી.
૮. ઉચ્ચ બુદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ પ્રકારના વ્યવસાયોની આકાંક્ષા ધરાવતા હતા.
૯. ઉચ્ચ સ્તર અને નિમ્ન સ્તરનાં વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.
૧૦. છોકરાઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ છોકરીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
૧૧. છોકરાઓ અને છોકરીઓના આકાંક્ષા-સ્તરના બાબતમાં સાર્થક તફાવત હતો.
૧૨. છોકરાઓના ધ્યેય તફાવત છોકરીઓ કરતા વધુ ઊંચા જોવા મળ્યા હતા.
૧૩. અનુસૂચિત જાતિના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓ કરતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
૧૪. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અનુસૂચિત જનજાતિના વિદ્યાર્થીઓની ઊંચી જોવા મળી હતી.
૧૫. ઉચ્ચ સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોના જૂથની સરખામણી નીચી સિદ્ધિ ધરાવતા શિક્ષકોનું જૂથ ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચું હતું.
૧૬. છોકરાઓના ધ્યેય તફાવત છોકરીઓ કરતા વધુ ઊંચા જોવા મળ્યા હતા.
૧૭. બુદ્ધિ પ્રગટ ચિંતાતુરતા અને આકાંક્ષા-સ્તરની સર્જનાત્મકતા પર અસર જોવા મળી હતી.

૧૮. ઉચ્ચ બુદ્ધિ ધરાવતા છોકરાઓ અને છોકરીઓ ઉચ્ચ વ્યવસાયો પસંદ કરતા હતા.
૧૯. ઉચ્ચ અભ્યાસ કક્ષા ધરાવતા પિતાઓના છોકરાઓ અને છોકરીઓની બુદ્ધિ કક્ષા ઊંચી હતી.
૨૦. છોકરીઓની તુલનામાં છોકરાઓ ઊંચી વ્યાવસાયિક આંકાક્ષા ધરાવતા હતા.
૨૧. ગ્રામ્ય વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતુ જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચુ હતું.
૨૨. શહેરી વિસ્તારના નીચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતુ જૂથ, ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા જૂથ કરતા ધ્યેય તફાવતની બાબતમાં સાર્થક રીતે ઊંચુ હતું.
૨૩. તરુણોના શૈક્ષણિક આકાંક્ષા-સ્તર પર આર્થિક-સામાજિક સ્થિતિની અસર જોવા મળી હતી.
૨૪. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધશહેરી વિસ્તારના છોકરાઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની બાબતમાં સમાન હતા.
૨૫. શહેરી વિસ્તાર અને અર્ધ શહેરી વિસ્તારની છોકરીઓ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની બાબતમાં સમાન હતી.
૨૬. પાત્રોની બુદ્ધિ કક્ષા અને તેમની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા વચ્ચે સંબંધ જોવા મળેલ હતો.
૨૭. પાત્રોની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર સામાજિક આર્થિક સ્તરની અસર જોવા મળી હતી.
૨૮. મા-બાપ કે વાલીના કહેવાથી અભ્યાસક્રમની પસંદગી કરનાર ૩૧.૩૩% પાત્રો હતા, ૬૧.૩૪% પાત્રો ભાવિ અભ્યાસ કે ભાવિ વ્યવસાયના સંદર્ભમાં પોતાના પ્રવર્તમાન અભ્યાસક્રમની પસંદગી કરતા હતા.
૨૯. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર પાત્રોની જાતીયતા અસર કરે છે. છોકરીઓ કરતા છોકરાઓ ઉચ્ચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રદર્શિત કરતા હતા.
૩૦. વિદ્યાર્થીઓની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર સામાજિક આર્થિક સ્થિતિની અસર જોવા મળી હતી.
૩૧. ઉચ્ચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા ધરાવનાર પાત્રોની સામાજિક આકાંક્ષા સ્થિતિ ઊંચી હતી.

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં અગાઉના સંશોધનો જેવા જ પરિણામો પ્રાપ્ત થયા હતાં. જેમ કે જે પાત્રો ઉચ્ચ આકાંક્ષા ધરાવતા હતા તે ઊંચી શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા હતા. વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પર પાત્રોની જાતીયતા અસર કરે છે. નિમ્ન આકાંક્ષા-સ્તર અને ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની પ્રથમ પસંદગીમાં તફાવત જોવા મળે છે. નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયોની પસંદગી કરે છે.

૬.૬ અભ્યાસની અન્ય નીપજ

પ્રસ્તુત અભ્યાસની અન્ય નીપજ તરીકે પ્રયોજકે રચેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલી હતી. તેમાં છ પ્રશ્નો રચવામાં આવ્યા હતા. જેમાં પ્રશ્ન નંબર – ૧ અને ૩ વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનાં હતા. પ્રશ્ન નંબર-૧ માં વીસ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ આપવામાં આવી હતી. જ્યારે પ્રશ્ન નંબર-૩ માં બાર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્ન નંબર-૨ અને ૪ વિદ્યાર્થીઓનાં વાલીની વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં પણ વીસ શૈક્ષણિક અને બાર વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. દરેક શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓની આગળ ગોળ ખાનું આપવામાં આવ્યું હતું. જેમાં પાત્રો પ્રતિચારનો ક્રમ દર્શાવ્યો હતો. પ્રશ્ન નંબર-૫ અને ૬ માં એફ.વાય.બી.કોમ.માં દાખલ વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાના હતા. પ્રશ્ન-૫ માં દશ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ અને પ્રશ્ન-૬ માં નવ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો સમાવેશ કર્યો હતો.

પ્રયોજક દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીનાં પ્રાથમિક સ્વરૂપને તજ્જીય અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યું હતું. પ્રાથમિક સ્વરૂપ માટે મળેલ તજ્જીય અભિપ્રાય અને સૂચનો પ્રાથમિક સ્વરૂપની પ્રારંભિક અજમાયશ દરમિયાન વિદ્યાર્થીના મળેલ સૂચનો તેમજ થયેલ અનુભવોના આધારે પ્રયોજકે પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં ફેરફાર કરી શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીનું અંતિમ સ્વરૂપ તૈયાર કરેલ હતું. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલી વિશ્વસનીયતા ૦.૮૫ અને પ્રમાણભૂતતા ૦.૮૭ મળેલ હતી.

૬.૭ સંશોધનના ફલિતાર્થો

પ્રસ્તુત અભ્યાસના તારણો પરથી સંશોધનના ફલિતાર્થો આ પ્રમાણે હતા.

૧. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો ધોરણ-૧૨ માં પ્રવેશ સમયે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા તરીકે શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. આથી શાળાઓએ વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ-૧૨ સુધીનો અભ્યાસક્રમ પૂરો કરે ત્યાં સુધીમાં તેમને માટે પ્રાપ્ત અભ્યાસક્રમો અંગે વાસ્તવિક માહિતી જેવી કે દરેક અભ્યાસક્રમ માટે જરૂરી ક્ષમતા, અભ્યાસક્રમ પૂરો કર્યા પછીના વિકાસ માટેની તકો અંગે તજ્જી દ્વારા યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓમાં અભ્યાસક્રમ અંગેની તેઓની વાસ્તવિક આકાંક્ષાઓનું ઘડતર થઈ શકે.
૨. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રોનાં વાલીઓ પોતાના સંતાનોની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા તરીકે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને અને નોકરી-ઘંઘાના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓ તેમના સંતાનો મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયો પસંદ કરે તેમ ઈચ્છતા હતા. આ અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાય સમાજમાં વધુ પ્રતિષ્ઠિત હોય તેથી તે વધુ પસંદ કરતા હોય તેમ બને. આથી શાળાઓએ વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની મીટીંગ બોલાવી તેમના સંતાનોની ક્ષમતા અંગે માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ કે જેથી વાલીઓ વિદ્યાર્થીઓની ક્ષમતા અનુસાર તેમની આકાંક્ષાઓનું ઘડતર કરી શકે.

૩. સમગ્ર નમૂનાનાં પાત્રો ધોરણ-૧૨ માં પ્રવેશ સમયે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા તરીકે શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. વાણિજ્યની કોલેજોમાં પ્રવેશ કરેલા તમામ વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદ કરતા જણાય છે. સમાજમાં આ ક્ષેત્રના વ્યવસાયો પ્રતિષ્ઠિત હોય પોતાની વાસ્તવિક ક્ષમતાથી અજાણ હોય માટે આ વ્યવસાયો વધુ પસંદ કરતા હોય એમ બને. આથી શાળાઓએ વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ-૧૨ સુધીનો અભ્યાસક્રમ પૂરો કરે ત્યાં સુધીમાં તેમને પ્રાપ્ત વ્યવસાયો અંગે વાસ્તવિક માહિતી જેવી કે દરેક વ્યવસાય માટે જરૂરી ક્ષમતા અને કૌશલ્યો અંગે જુદા-જુદા વ્યવસાયના તજજ્ઞો દ્વારા યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ. જેથી વિદ્યાર્થીઓની વ્યવસાય અંગેની વાસ્તવિક આકાંક્ષાઓનું ઘડતર કરી શકાય.
૪. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી વર્ષના અંતે વિદ્યાર્થીઓ શૈક્ષણિક આકાંક્ષા તરીકે શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપતા હતા. જ્યારે મેનેજમેન્ટ અને કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને બીજા અને ત્રીજા ક્રમે પસંદગી આપે છે. આથી વાણિજ્ય કોલેજોએ વિદ્યાર્થીઓને એફ.વાય.બી.કોમ. ના અભ્યાસ પછી પ્રાપ્ત અભ્યાસક્રમો અંગે વાસ્તવિક માહિતી જેવી કે દરેક અભ્યાસક્રમ માટે જરૂરી ક્ષમતા અભ્યાસક્રમ પૂરો કર્યા પછીના વિકાસની તકો અંગે યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ. જેથી વિદ્યાર્થીઓ તેમની વાસ્તવિક શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનું ઘડતર કરી શકે.
૫. સમગ્ર નમૂનાના પાત્રો કોલેજમાં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી વર્ષના અંતે વિદ્યાર્થીઓ વ્યવસાયિક આકાંક્ષા તરીકે કુમારો નોકરી-ધંધાના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપે છે. જ્યારે કન્યાઓ શિક્ષણ ક્ષેત્રને પ્રથમ પસંદગી ક્રમ આપે છે. આથી કોમર્સ કોલેજોએ વિદ્યાર્થીઓને એફ.વાય.બી.કોમ.ના અભ્યાસક્રમ પછી પ્રાપ્ત વ્યવસાયો અંગે વાસ્તવિક માહિતી જેવી કે દરેક વ્યવસાય માટે જરૂરી ક્ષમતા અને કૌશલ્યો અંગે યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ કે જેથી વિદ્યાર્થીઓની વાસ્તવિક આકાંક્ષાઓનું ઘડતર કરી શકાય.
૬. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શૈક્ષણિક આકાંક્ષા તરીકે શિક્ષણ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. ઉચ્ચ આકાંક્ષા-સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ ઊંચી આકાંક્ષાઓ પસંદ કરે તેમ બને. જ્યારે નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે છે કારણકે અન્ય વિદ્યાર્થીઓ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો પસંદ કરે છે માટે તે પણ મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો પોતાની ક્ષમતા ન હોવા છતાં પસંદગી કરતા હોય તેમ બને. આથી શાળા અને કોલેજોએ નિમ્ન આકાંક્ષા સ્તર ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને શોધીને પોતાની આકાંક્ષા-સ્તર પ્રમાણે અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયો પસંદ કરવા માટે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ કે જેથી તેઓ પોતાની ક્ષમતા પ્રમાણે આકાંક્ષાઓ પ્રાપ્ત કરી શકે.

૭. ઉચ્ચ સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા તરીકે મેનેજમેન્ટ અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે અને નોકરી-ધંધા ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પ્રથમ પસંદગી આપે છે પરંતુ શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપતા નથી. નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા તરીકે શિક્ષણ ક્ષેત્રને પસંદગી આપે છે માટે તે વધુ પસંદ કરતા હોય તેમ બને. આથી શાળા અને કોલેજોએ નિમ્ન સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર અભ્યાસક્રમો અને વ્યવસાયો પસંદ કરવા માટે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.
૮. ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પ્રથમ ક્રમે પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ હોવા છતાં કમ્પ્યુટર ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપે છે. આમ મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને પોતાની સિદ્ધિ કક્ષા અનુસાર અભ્યાસક્રમોને પસંદગી આપવા જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ કે જેથી વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ કક્ષાને અનુરૂપ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ પ્રાપ્ત કરી શકે.
૯. સમગ્ર રીતે જોતા ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થી પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર નોકરી-ધંધો ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતે મધ્યમ સિદ્ધિ ધરાવતા હોવા છતાં શિક્ષણ ક્ષેત્રના વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. જ્યારે નિમ્ન શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ અનુસાર વ્યવસાયોને પસંદગી આપે છે. આમ મધ્યમ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને પોતાની સિદ્ધિ કક્ષા અનુસાર વ્યવસાયોને પસંદગી આપવા જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ કે જેથી વિદ્યાર્થીઓ પોતાની સિદ્ધિ કક્ષાને અનુરૂપ વ્યવસાયિક આકાંક્ષાઓ પ્રાપ્ત કરી શકે.

૬.૮ ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો

કોઈપણ સંશોધન એ પૂર્ણ વિરામ નથી. એ તો નવા સંશોધનનું સ્ત્રોત છે. પ્રત્યેક સંશોધન નવા સંશોધન માટેના વિષયોનું સૂચન કરતા હોય છે. પ્રસ્તુત સંશોધનમાંથી પણ એક નવો સંશોધન વિષય ધ્યાનમાં આવ્યો છે. જેના પરથી ભાવિ સંશોધન માટે દિશા સૂચન કરી શકાય તેમ છે. જે આ પ્રમાણે છે.

૧. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં જાતીયતા, ધોરણ, આકાંક્ષા-સ્તર અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિને લક્ષમાં લેવાયા છે. જાતીયતા, ધોરણ, આકાંક્ષા-સ્તર, સામાજિક આર્થિક સ્થિતિ અને અભિરૂચિ જેવા પરિણામોની એક અસર તપાસી શકાય.
૨. શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાની પસંદગીના કારણોનો અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
૩. આ જ પ્રકારનું સંશોધન પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્ય કોલેજના અંગ્રેજી માધ્યમના વિદ્યાર્થીઓ માટે કરી શકાય.

૪. પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્ય કોલેજના ગુજરાતી અને અંગ્રેજી માધ્યમના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક આકાંક્ષાઓની સરખામણી કરી શકાય.
૫. વાણિજ્ય અનુસ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક આકાંક્ષાઓની સરખામણી કરી શકાય.
૬. પ્રથમ વર્ષ વાણિજ્ય કોલેજના અને આર્ટ્સ કોલેજના ગુજરાતી માધ્યમના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક આકાંક્ષાઓની સરખામણી કરી શકાય.

संदर्भ सूचि

**संदर्भ सूचि
प्रकाशित साहित्य**

Bedi, H.S.(1987). Aspiration of Adolescents as Related to Socio Economics Status, Intelligence and Sex, (Pan.U.,1982) in M.B.Buch's **Third Survey of Research in Education**. Baroda : SERD.

Bisht, G.S. (1983). A study of the Level of Educational Aspiration Relation to Socio-Economic Condition and Educational Attainment, (Agra.U.1972) in M.B. Buch's **Second Survey of Research in Education**. Baroda : SERD.

Chaudhary, and Kriti (2000). A study of the vocational Aspirations of Std.IX students of English Medium School in Pune City. (M.Phil.Edu.,Uni. of Puna, 1990), In M.B.Buch's **Fifth Survey of Education Research**. New Delhi : NCERT.

Gaur,J.S.(1983). Factor Affecting of Occupational Aspiration of Higher Secondary School students of Delhi, (Edu.I.I.T. New Delhi, 1973) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education**, Baroda : SERD.

Goyal,S.K.(1983). The study of Scheduled Caste Students of College in East U.P.(Dept. of Soc. BHO,1974) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education**. Baroda : SERD.

Lal,S.K.(1983). Educational Progress and Problems of Scheduled Caste and Scheduled Tribe College Students in Rajasthan, (Dept. of Soc. Jod.U.1974) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education**. Baroda : SERD.

Lyngdoh,K.H.(1983). A Study of the Achievement Motive, Fear of Failure, Concerns, Occupational Aspiration and Family Influence of the College Tribe and Non-tribal Boys and Girls of Meghalaya, (Edu.MSU.1976) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education**. Baroda : SERD.

Mcclelland, D.C. (1961). **The Achieving Society**. The New York : Free Press.

Mohanty,G.(1983). Level of Aspiration as a Function of Sex, Socio Economic Factor and Class-

- Performance, (Psy.utkol,1972) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education.**
Baroda : SERD.
- Pilai,G.P.(1983). Intelligence as a Determinat of Occupational Aspiration of High School Students,
(Dept. of Psy. Ker U. 1977) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education.**
Baroda : SERD.
- Reddy,M.M.(1983). A Few Selected Socio-Psychological Correlated of Students Activism,
(Edu.OSM.U.1974) in M.B.Buch's **Second Survey of Research in Education.** Baroda
: SERD.
- Sachchidanand,(1983). Education Among the Scheduled Caste and Scheduled Tribe in Bihar.
(A.N.S. Institute of Soc. Studies Patna,1974) in M.B.Buch's **Second Survey of Research
in Education.** Baroda SERD.
- ઉચાટ, ડી. એ. (૨૦૦૪). **નમૂના પસંદગી.** રાજકોટ : સ્વ.ડો.હરિભાઈ જી. દેસાઈ મેમોરિયલ બુક બેન્ક,
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
- _____, (૨૦૦૪). **સંશોધનમાં માહિતી-માવજત.** રાજકોટ : સ્વ.ડો.હરિભાઈ જી. દેસાઈ મેમોરિયલ બુક
બેન્ક, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.
- દેસાઈ, એચ. જી. અને દેસાઈ કે. જી. (૧૯૮૯). **સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ.** અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી
ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – ગુજરાત રાજ્ય.
- મોલિયા, એમ. એસ.(૨૦૦૩). **વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિ.** રાજકોટ : અર્થ ગ્રાફિક્સ.

અપ્રકાશિત સાહિત્ય

- Froid,S. (1961). "Parental Attitudes and Academic Achievement", **Journal of Clinical Psychology.**
England.
- Uniyal,M.P. and Beena Shah. (1981). The Level of Aspiration of Teacher - Trainees, of Rural and
Urban Areas in Relation to their Achievement, **Indian Education Review.** Vol. XVII.
- અગ્રાવત, એમ. આર. (૧૯૯૬), **શૈક્ષણિક સિદ્ધિની ભિન્ન તરેહ ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની દસમા ધોરણ
બાદ વિવિધ અભ્યાસ પ્રવાહની પસંદગીના કારણોનો અભ્યાસ.** અપ્રકાશિત એમ.એડ્.,લઘુશોધ
નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

અમૃતિયા, એ. પી. (૧૯૮૪), ધોરણ-૧૨ ના વિજ્ઞાન પ્રવાહનાં વિદ્યાર્થીઓની વિદ્યાકીય આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

કરકર, કે. કે. (૧૯૯૬). ધોરણ દસ ના વિદ્યાર્થીઓની અંકશક્તિ, બુદ્ધિ અને વિજ્ઞાન અભિયોગ્યતાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

કાનાણી, જી. ડી. (૧૯૯૨). પ્રથમ પેઢીના અધ્યેતાઓ અને અન્ય અધ્યેતાઓની સ્વ-સંકલ્પના, આકાંક્ષા સ્તર અને અધ્યયન તત્પરતાનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

ગાયકવાડ, જી. એન. (૧૯૯૫). ડાંગ જિલ્લાના ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવો અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર તેમની કૌટુંબિક પશ્ચાદ્ભૂની અસરનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

ઘાડિયા, સી. આર. (૧૯૮૫). વિદ્યાર્થીઓની સામાજિક પ્રશ્નાદ્ ભૂમિકાના સંદર્ભમાં તેમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

દરજી, એમ. બી. (૧૯૯૭). ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાન વિષયમાં સર્જનાત્મકતા, વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી. મહાશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

દવે, જે. એમ. (૧૯૮૧). રાજકોટ શહેરની શ્રેણી-૧૦ ના વિદ્યાર્થીઓનાં બુદ્ધિઆંક તેમની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા અને તેમના પિતાના અભ્યાસ તથા વ્યવસાય સાથેના સંબંધનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

દવે, પી. એન. (૧૯૯૭). શ્રેણી-૯ ના ગણિત વિષયની શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સંદર્ભમાં મુખ્ય અને પૂરક અધ્યયન પદ્ધતિ તરીકે શૈક્ષણિક રમતો, સ્વ-અધ્યયન સાહિત્ય અને ટેપ-સ્લાઈડ કાર્યક્રમની અસરકારકતાનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

દેસાઈ, જી. જી. (૨૦૦૦). શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરતાં પરિબળો વિશેની વિદ્યાર્થીઓની માન્યતાઓ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

ઘોડિયા, એમ. પી. (૧૯૯૮). અંતર્મુખી-બહિર્મુખી વ્યક્તિત્વ ધરાવતા ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના બુદ્ધિઆંક, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ અને આત્માભિવ્યક્તિનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

પરમાર, એસ .એમ. (૧૯૯૯). રાજકોટ શહેરના ધોરણ-૧૦ માં ઉચ્ચસિદ્ધિ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની અભ્યાસ ટેવ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

બડગુજર, એ. ડી. (૧૯૯૨). જાતિયતા, સામાજિક આર્થિક સ્તર અને વિદ્યાશાખા સંદર્ભમાં પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓનું કાર્ય મૂલ્ય. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

બાણગોરિયા, પી. બી. (૧૯૯૬). તાસકમની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પરની અસરકારકતા. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

બાવરવા, કે. ટી. (૨૦૦૦). ગણિતની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, ગણિત વિષય પ્રત્યેનું વલણ અને ગણિત વિશ્વાસ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

બુદ્ધદેવ, પી. વી. (૧૯૮૮). માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ વિષયો પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

મહેતા, એ. જે. (૧૯૮૭). ધોરણ આઠ તથા નવમાં નાપાસ થયેલા વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિક્ષા, સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિ અને અભ્યાસટેવોનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

મહેતા, માથુર અને દયાપંત (૧૯૮૫). તરૂણોના વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

વસોયા, એસ. એચ. (૧૯૮૮). રાજકોટ શહેરના શ્રેણી દસના પછાત જાતિ અને બિનપછાત જાતિના વિદ્યાર્થીઓમાં અનુકૂલન વિકેન્દ્રિત ચિંતનશક્તિ તથા વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

વામજા, બી. એ. (૧૯૯૧). રાજકોટ તાલુકાની માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના આકાંક્ષા સ્તરનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

વિરડીયા, આર. સી. (૨૦૦૮). વિજ્ઞાન કોલેજના પ્રથમ વર્ષના વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા-સ્તર અને બુદ્ધિક્ષાના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત પીએચ.ડી., મહાશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

વેકરિયા, વી. એમ. (૧૯૮૬). રાજકોટ શહેરની ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનારા સામાન્ય પ્રવાહના વિદ્યાર્થીઓનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

સીરજા, એ. વી. (૧૯૯૧). રાજકોટ જિલ્લાના ધોરણ આઠ થી બારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણા, ચિંતાતુરતા અને સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિનો અભ્યાસ. અપ્રકાશિત એમ.એડ્., લઘુશોધ નિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

परिशिष्ट

પરિશિષ્ટ – ૧
આકાંક્ષા-સ્તર ચિહ્ન કસોટી

પ્રયોજક
શ્રી કાનાણી ગોપાલ ડી.
વ્યાખ્યાતા
આર.જી.ટી. કોલેજ
પોરબંદર

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી રાજકોટ

સામાન્ય માહિતી

નામ :	તારીખ
ઉંમર :	જાતિ : (પુરુષ / સ્ત્રી) :
શાળા :	ધોરણ અને વર્ગ :
ગામ :	જ્ઞાતિ :
પિતાનો ધંધો :	પિતાની માસિક આવક :
પિતાનો વ્યવસાય :	

સૂચના

૧. નીચે ડાબી બાજુએ કેટલાક અક્ષરો ખાનામાં આપવામાં આવ્યા છે. દરેક અક્ષર માટે તેની નીચેના ખાનામાં સંકેત આપવામાં આવ્યો છે. અક્ષરો અને તેને અનુરૂપ સંકેતને સમજીને જમણી બાજુએ આપવામાં આવેલ ઉદાહરણમાં આપેલ સંકેતને અનુરૂપ અક્ષરો લખો.

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
+	⊖	Δ	<	÷	=	□	U

÷	Δ	U	⊖	+	□	<	=

૨. આ કસોટીનો હેતુ તમારી કાર્યક્ષમતાની એ અપેક્ષા માપવાનો છે, જેનો તમે કોઈ પણ કાર્ય સતત કરતાં પહેલા ઉપયોગ કરો છો. આ કસોટીમાં તમને આપવામાં આવેલ સંકેતોની ઉપર એને અનુરૂપ અક્ષર લખવાના છે. પાછળના દરેક પાના પર શરૂઆતમાં સંકેતોની યાદી આપવામાં આવેલ છે. અને તેની નીચે ૭૫ સંકેતો આપવામાં આવ્યા છે. તમારું કાર્ય એ છે કે દરેક સંકેતની ઉપર ખ,ગ,ઘ,જ,થ,દ,ફ અથવા બ માંથી જે યોગ્ય હોય તે અક્ષર લખો.
૩. આ કસોટીના ૧૧ વિભાગો છે. બધા એક જેવા જ છે. દરેક ભાગમાં ઉદાહરણની જેમ જ સંકેતોની પાંચ હાર આપવામાં આવેલી છે. તમારે દરેક વિભાગમાં આવેલ યાવીને ધ્યાનમાં લઈને દરેક સંકેતની ઉપર એને અનુરૂપ અક્ષર લખવાના છે.
૪. કસોટીના દરેક ભાગનો જવાબ આપવા તમને ૧ મિનિટ સમય આપવામાં આવશે. જ્યાં સુધી હું તમને ન કહું ત્યાં સુધી કામ શરૂ કરશો નહિ. જ્યારે હું બંધ કરવાનું કહું ત્યાર પછી તરત જ કામ બંધ કરી દેશો.
૫. એક મિનિટમાં જેટલા અક્ષરો કરવાની આશા છે તે સંખ્યા દરેક પાનાની ઉપર ડાબી તરફ લખો આ સંખ્યા કામ શરૂ કરતા પહેલા જ નક્કી કરશો.
૬. દરેક વિભાગનું કાર્ય પૂર્ણ કરી લીધા પછી તમે જેટલા અક્ષરો તે વિભાગમાં પૂર્ણ કર્યા હોય તેને ગણી નીચે પાનાની ડાબી તરફ ખૂણામાં નક્કી કરેલ જગ્યાએ લખો.
૭. તમને દરેક સાચા ઉકેલ માટે એક ગુણ મળશે. દાખલા તરીકે જો તમે કોઈ ભાગના ૨૦ અક્ષરો સાચી રીતે કરશો તો તમને ૨૦ ગુણ મળશે અને જો તમે ૫૦ સાચી રીતે કરશો તો તમને ૫૦ ગુણ મળશે.
૮. તમારે સંકેતો પર સાચા અક્ષરો સળંગ ક્રમમાં લખવાના હોય છે. એટલે કે પ્રથમ પહેલા સંકેતની ઉપર, પછી બીજા સંકેતની ઉપર, પછી ત્રીજા સંકેતની ઉપર, પછી ચોથ સંકેતની ઉપર, આમ છેલ્લે સુધી. વચ્ચે કોઈ સંકેતને કર્યા વગર છોડશો નહિ.
૯. ઉપર આપવામાં આવેલ સૂચનાઓ વાંચતા સમયે જો કોઈ વાત સમજવામાં ન આવી હોય તો પૂછી લેશો. પરંતુ કામ શરૂ કર્યા પછી કોઈ પ્રશ્નો પૂછશો નહિ.

સારું, હવે "કૃપા કરી તમારા કાર્ય" માં પૂરેપૂરું ધ્યાન આપશો.

વિભાગ - ૧

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
+	⊙	Δ	<	÷	=	□	U

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૨

મને આશા છે કે હું... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
Δ	÷	+	=	U	□	⊙	<

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૩

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
<	Δ	U	+	□	⊖	=	÷

A															
	□	÷	+	⊖	<	Δ	U	=	□	⊖	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊖	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊖	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊖	Δ	+	<	⊖	U	<	=	⊖	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊖	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊖	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૪

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
=	□	÷	⊙	Δ	U	<	+

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૫

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
U	+	<	Δ	⊙	÷	□	=

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૬

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
÷	=	⊙	□	<	+	Δ	U

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૪	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૭

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
⊙	U	□	÷	=	<	+	Δ

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૮

મને આશા છે કે હું... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
□	<	=	U	+	Δ	÷	⊙

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૯

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
Δ	=	□	⊙	+	<	U	÷

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૩	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૧૦

મને આશા છે કે હું.... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
U	⊙	Δ	+	=	÷	<	□

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૪	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

વિભાગ - ૧૧

મને આશા છે કે હું... અક્ષરો કરી શકીશ.

ચાવી

ખ	ગ	ઘ	જ	થ	દ	ફ	બ
+	<	⊙	÷	Δ	U	□	=

A															
	□	÷	+	⊙	<	Δ	U	=	□	⊙	U	÷	Δ	□	+
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

B															
	U	<	Δ	□	+	=	÷	Δ	+	<	□	÷	U	⊙	+
	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦

C															
	⊙	U	□	+	Δ	□	=	Δ	÷	U	<	=	+	=	Δ
	૩૧	૩૨	૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦	૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫

D															
	÷	□	⊙	Δ	+	<	⊙	U	<	=	⊙	÷	=	<	□
	૪૬	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬	૫૭	૫૮	૫૯	૬૦

E															
	<	+	U	=	÷	⊙	Δ	□	<	Δ	÷	=	U	⊙	÷
	૬૧	૬૨	૬૪	૬૪	૬૫	૬૬	૬૭	૬૮	૬૯	૭૦	૭૧	૭૨	૭૩	૭૪	૭૫

મે અક્ષરો પૂરા કર્યા.

પરિશિષ્ટ-૨
સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાના માપદંડ માટે
સૂચના પત્ર

પ્રયોજક : ડૉ.કૃષ્ણકાન્ત ગો. દેસાઈ
પ્રકાશ : ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયકોલોજિકલ
એન્ડ એજ્યુકેશનલ રિસર્ચ એન્ડ ગાઈડન્સ
૨૩ હિન્દુ કોલોની
નવરંગપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૮.

પ્રાસ્તાવિક

શહેરી, અર્ધશહેરી અને ગ્રામ વિસ્તારના નમૂનાને આ માપદંડ આપી તેમના ઉત્તરો પરથી આ સૂચનાપત્ર તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. કુલ નમૂનો માધ્યમિક શાળાઓના લગભગ ૨,૨૦૦ વિદ્યાર્થીઓનો હતો. આ માપદંડ માધ્યમિક, ઉચ્ચતર માધ્યમિક તેમ જ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓને આપી શકાશે. પંદરથી વીસ મિનિટમાં સૂચનાઓ સાંભળી વિદ્યાર્થીઓ તેની વિગતો ભરી શકે છે. ખરેખર આ માપદંડ ભરવા માટે સમય મર્યાદા નથી અને તેથી વિદ્યાર્થીઓને જરૂરી લાગે તેટલો સમય લેવા દેવો.

સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનાં ચિહ્ન રૂપ કેટલાંક લક્ષણોનો અભ્યાસ કરી તેમાંથી જે લક્ષણો વચ્ચે સારો સહસંબંધ જોવા મળ્યો તેટલાં આ માપદંડમાં રાખવામાં આવ્યા છે. વાલીની જ્ઞાતિ, તેમનો વ્યવસાય તેમનું ભણતર, તેમની માસિક આવક, તે કેવા મકાનમાં રહે છે, અને તેમની પાસે ક્યું વાહન છે તેટલા અવયવો વચ્ચે સારો સહસંબંધ જોવા મળ્યો, પરંતુ વાલી કેટલી જમીનના માલિક છે તથા તે કઈ સામાજિક પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લે છે તે વિશે વિદ્યાર્થી પાસેથી પૂરતી માહિતી મળતી નથી અને અન્ય અવયવો સાથે તેમનો સહસંબંધ બહુ અલ્પ જોવા મળે છે. તેવી જ રીતે ઘરમાં એરકંડિશનર, ફ્રીઝ, ટેલીવિઝન કે રેડિયો વગેરે વસ્તુઓ છે કે કેમ તેની સાથે પણ અન્ય અવયવોનો સહસંબંધ અલ્પ જોવા મળે છે. આથી આવા અવયવોને માપદંડમાં આવરી લેવામાં આવ્યા નથી. વળી જે છ લક્ષણો કે અવયવો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે તે શહેરી, અર્ધશહેરી તથા ગ્રામવિસ્તારોમાં સરખી રીતે લાગુ પડે છે. આમ આ સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો બહુ સરળ માપદંડ છે જે કોઈપણ વાપરી શકે છે. અત્યાર સુધીમાં લગભગ ૧૫,૦૦૦ થી વધુ વિદ્યાર્થીઓ તથા મોટી ઉંમરની વ્યક્તિઓને આ માપદંડ આપવામાં આવ્યો છે.

ગુણાંકન પદ્ધતિ

નીચે દરેક લક્ષણ કે અવયવ દીઠ આપવાના ગુણો દર્શાવ્યા છે. ગુણ આપતાં ગુણાંકન કરનાર કેટલીક વાર પોતે નિર્ણય લેવો પડશે, કેમ કે દરેક જ્ઞાતિ કે દરેક વાહન કે દરેક શૈક્ષણિક ઉપાધિનો સમાવેશ કરી શકાય નહિ અને તેથી જે વિગત ગુણાંકન પદ્ધતિમાં આપી ન હોય તે જો જોવા મળે તો તેની લગભગ નજીકની જે વિગત અહીં આપી હોય તેને ધ્યાનમાં લઈને ગુણાંકન કરવું. જો વિદ્યાર્થી માસિક આવક જાણતો ન હોવાથી કંઈ લખે નહિ, તો અન્ય માર્ગે તેના વાલીની માસિક આવક જાણી લેવી અથવા અન્ય અવયવો જેવા કે વ્યવસાય કે ભણતર પરથી તેના વાલીની અંદાજે માસિક આવક નક્કી કરવી.

૧. જ્ઞાતિ અને પેટા જ્ઞાતિ

ગુણ

૧. ભંગી, ચમાર વગેરે સર્વ પ્રકારના હરિજન, આદિવાસી
૨. માછી, ઠાકરડા, કોળી, વાઘરી, રબારી, પિંજારા
૩. વાળંદ, પ્રજાપતિ, પઠાણ, મોચી, માળી, ઘોબી, કડિયા, મેમણ, મલેક, ખોજા, છીપા
૪. સુથાર, લુહાર, ખત્રી, દરજી, ઘાંચી, ખ્રિસ્તી, શેખ, બારૈયા
૫. પાટીદાર, રજપૂત, ક્ષત્રિય, સોની, વહોરા, દાઉદી વહોરા
૬. બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મક્ષત્રિય, સી.કે.પી., કાયસ્થ, પારસી, યહૂદી, વાણિયા, જૈન, સૈયદ

૨. વ્યવસાય

ગુણ

૧. **કોઈપણ કૌશલ્યની જરૂર ન હોય તેવા :** દૈનિક વેતને કામે જનારા દહાડિયા, મજૂર, માળી, શાક વેચનાર, સ્ટોરના મજૂર, પેટ્રોલ પંપના મજૂર મોટર કે સ્કૂટરને સાફ કરનારા, બૂટ ચંપલ સાંધનારા, હાથલારીના મજૂર, ચામડાં કમાવનાર, કસાઈ.
૨. **અર્ધ-કૌશલ્ય વ્યવસાયો :** નેતરકામ કરનાર, કડિયા કામ કરનાર, રેડિયો, ઘડિયાળ, સાઈકલ કે સ્કૂટરને રિપેર કરનાર, ગેરેજમાં કામ કરનાર કામદારો, મોટરના ફોરમેન, કુંભાર, હજામ, ઘાંચી, ઘોબી, મોચી, હસ્તઉદ્યોગ કરનાર, રમકડા બનાવનાર, બસ કંડકટર, પટાવાળા.
૩. **કૌશલ્યની જરૂરવાળા વ્યવસાયો :** કારકૂન, ઈલેક્ટ્રિશિયન, સ્ટોર મેનેજર, ટેલિફોન, ઓપરેટર, ટાઈપીસ્ટ, નર્સ, પુસ્તક, વિક્રેતા, ફોટોગ્રાફર, પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષક તથા આચાર્ય લેબોરેટરી ટેકનિશિયન, નાણાં ધીરનાર શરાફ, દુકાનના માલિક, બસ ડ્રાઈવર, કાર ડ્રાઈવર.
૪. **મધ્યમ કક્ષાના વ્યવસાયો :** વીમાના એજન્ટ, યુનિવર્સિટી કે કોલેજના લેકચરર, હાઈસ્કૂલ કે હાયર સેકન્ડરી સ્કૂલના શિક્ષક અને આચાર્ય, દવા બનાવનાર, કોન્ટ્રાક્ટર, ગુજરાતી છાપાના ખબરપત્રી, સ્ટેનોગ્રાફર, સરકારી અધિકારી, સેવા વર્ગ-૨.
૫. **ઉચ્ચ કક્ષાના વ્યવસાય :** ડોક્ટર, મેનેજર, એન્જિનિયર, ધારાશાસ્ત્રી, સરકારી અધિકારી, સેવા વર્ગ-૧, યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર કે રીડર, પ્રથમ વર્ગના ન્યાયાધીશ, આઈ.એ.એસ.અધિકારી, આર્કિટેક્ટ, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ, મોટી કોલેજના આચાર્ય, છાપાના તંત્રી, અંગ્રેજી છાપાના તથા પી.ટી.આઈ.નાખબરપત્રી, મોટી ઓફિસના ઉપરી અધિકારી, કોઈપણ ઉચ્ચ કક્ષાની સંસ્થાના ઉપરી અધિકારી.

૩. ભણતર

ગુણ

- ૦ અભણ
૧. ધોરણ ૪ સુધીની અભ્યાસ અથવા લખતાં-વાંચતા આવડતું હોય.
૨. પ્રાથમિક શિક્ષણ પુરું કરેલ હોય, સાતમા ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ.
૩. માધ્યમિક શિક્ષણ પુરું કરેલું હોય, નવમા ધોરણ પછી ટેકનિકલ સર્ટિફિકેટનો કોર્સ પૂરો કરેલ હોય, હાયર સેકન્ડરી શિક્ષક પુરું કરેલ હોય, ઓછામાં ઓછું ધોરણ ૮ પાસ કરેલ હોય.
૪. એક કે બે વર્ષનો ડિપ્લોમાં, કોઈ પણ વિદ્યાશાખાની કોલેજના ત્રણ વર્ષનો અભ્યાસ, ઓછામાં ઓછો એક વર્ષનો કોલેજનો અભ્યાસ પૂરો કરેલ હોય, હોમિયોપેથી ડૉક્ટર, વૈદ, હાડવૈદ.
૫. ત્રણથી ચાર વર્ષનો ડિપ્લોમાં, બી.એ., બી.કોમ., બી.એસસી., એલ.સી.પી.એસ.
૬. બી.ફાર્મ, બી.ડી.એસ., બી.એડ્., એલએલ.બી., એમ.એ., એમ.કોમ., એમ.એસસી. એમ.એડ્., બી.ઈ., બી.ઈ.ટેક., એમ.બી.બી.એસ., બી.એસસી. (એગ્રી)
૭. એમ.ડી., એમ.એસ., એમ.ઈ., પીએચ.ડી., એમ.ફાર્મ, સી.એ., એફ.આર.સી.એસ., એમ.ડી.એસ.

૪. કુલ માસિક આવક

ગુણ

૧. રૂ. ૧,૦૦૦ થી ઓછી
૨. રૂ. ૧,૦૦૦ થી ૧,૫૦૦
૩. રૂ. ૧,૫૦૦ થી ૨,૫૦૦
૪. રૂ. ૨,૫૦૦ થી ૪,૦૦૦
૫. રૂ. ૪,૦૦૦ થી ૬,૦૦૦
૬. રૂ. ૬,૦૦૦ થી ૧૫,૦૦૦
૭. રૂ. ૧૫,૦૦૦ થી વધુ

૫. મકાન

(પોતાની માલિકીનું કે ભાડાનું કે વ્યવસાય તરફથી મળેલું)

ગુણ

- ૦ ખુલ્લા આકાશ નીચે રહેનાર
૧. છાપરાવાળું ઝૂંપડું
૨. સ્વતંત્ર બાથરૂમ ન હોય તેવા એક કે બે રૂમ
૩. સ્વતંત્ર બાથરૂમ તથા જાજરૂ સાથે બે રૂમ
૪. ત્રણ કે ચાર રૂમનો સ્વતંત્ર બંગલો કે ફ્લેટ કે રો હાઉસ
૫. પાંચ રૂમનો બંગલો કે મોટો ફ્લેટ
૬. પાંચથી વધુ રૂમ વાળો મોટો બંગલો, બગીચા સાથે

૬. વાહન

ગુણ

૧. સાઈકલ
૨. સ્કૂટર કે મોટર સાઈકલ
૩. રીક્ષા કે ટ્રેક્ટર
૪. મોટરકાર કે સ્ટેશનવેગન

એક જ પ્રકારનાં એક થી વધુ વાહન હોય તોયે એક સરખા જ ગુણ ગણવા. એક થી વધુ પ્રકારનાં વાહનવાળા માટે તેમની પાસેના શ્રેષ્ઠ વાહનના ગુણ આપવા.

બધા અવયવો માટે મેળવેલા ગુણોનો સરવાળો કરી તે સરવાળાને નીચેના કોઠામાં જોઈ સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો નક્કી કરવો.

કોઠો

કુલ પ્રાપ્તાંક પરથી સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો

કુલ પ્રાપ્તાંક	સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો
૨૬ થી ૩૫	A ઉચ્ચ સ્તર
૨૧ થી ૨૫	B ઉચ્ચ મધ્યમ સ્તર
૧૬ થી ૨૦	C મધ્યમ સ્તર
૧૧ થી ૧૫	D નિમ્ન મધ્યમ સ્તર
૦ થી ૧૦	E નિમ્ન સ્તર

પરિશિષ્ટ-૨
સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાનો માપદંડ
(Socio-Economic Status Scale)

પ્રયોજક : ડૉ.કૃષ્ણકાન્ત ગો.દેસાઈ

પ્રકાશક : ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયકોલોજિકલ એજ્યુકેશનલ રિસર્ચ એન્ડ ગાઈડન્સ

૨૩, હિન્દુ કોલોની, નવરંગપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૯

વિદ્યાર્થી નામ : વર્ગ

શાળાનું નામ તારીખ :

ઘરની મુખ્ય વ્યક્તિ (વાલી) નું નામ

નીચે પૂછેલી વિગતો તમે જે કટુંબના સભ્ય હો તેને ધ્યાનમાં રાખીને આપશો.

૧. મારી જ્ઞાતિ મારી પેટા જ્ઞાતિ

૨. મારા વાલીનો ધંધો છે. (માત્ર વેપાર કે નોકરી ન લખતા વિગતે ધંધાનું
..... વર્ણન લખશો.)

૩. મારા વાલીનો ધંધો સુધીનું છે.

૪. મારા કુટુંબની દર મહિને કુલ આવક નીચે પ્રમાણે છે. (યોગ્ય જગ્યાએ \sqrt નું નિશાન કરો.)

()	માસિક રૂપિયા	૩૦૦	થી	ઓછી
()	માસિક રૂપિયા	૩૦૦	થી	૫૦૦
()	માસિક રૂપિયા	૫૦૦	થી	૧,૦૦૦
()	માસિક રૂપિયા	૧,૦૦૦	થી	૨,૦૦૦
()	માસિક રૂપિયા	૨,૦૦૦	થી	૫,૦૦૦
()	માસિક રૂપિયા	૫,૦૦૦	થી	૧૦,૦૦૦
()	માસિક રૂપિયા	૧૦,૦૦૦	થી	વધુ

૫. અમે નીચે દર્શાવેલ જેવા મકાનમાં રહીએ છીએ. (યોગ્ય જગ્યાએ \sqrt નું નિશાન કરો.)

()	છાપરા વગરનું ઝૂંપડું કે ખુલ્લા આકાશ નીચે
()	છાપરાવાળું ઝૂંપડું
()	સ્વતંત્ર બાથરૂમ તથા જાજરૂ ન હોય તેવા એક કે બે રૂમ
()	સ્વતંત્ર બાથરૂમ તથા જાજરૂ સાથે બે રૂમ
()	ત્રણ કે ચાર રૂમનો સ્વતંત્ર બંગલો કે ફ્લેટ કે રો હાઉસ
()	પાંચ રૂમનો બંગલો કે મોટા ફ્લેટ
()	પાંચથી વધુ રૂમવાળો મોટો બંગલો, બગીચા સાથે

૬. મારા ઘરમાં નીચેના વાહનો છે. (જુદા જુદા પ્રકારનાં એક થી વધુ વાહન હોય તો તે પ્રમાણે યોગ્ય જગ્યાએ \sqrt નું નિશાન કરો.)

()	સાઈકલ
()	સ્કૂટર કે મોટર સાઈકલ
()	રિક્ષા કે ટ્રેક્ટર
()	મોટરકાર કે સ્ટેશનવેગન

પરિશિષ્ટ – ૩

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ

વાણિજ્ય કોલેજનાં પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ,
આકાંક્ષા સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં
શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ

માર્ગદર્શક
ડૉ. એમ. એસ. મોલિયા
(M.Sc., M.Ed., Ph.D.)

પ્રયોજક
કાથડ સંજયકુમાર એમ.
(M.Com., M.Ed.)

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ

તારીખ :

પ્રતિ,

અધ્યાપક શ્રી

.....
.....

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીના શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવનમાં હું પીએચ.ડી.નો અભ્યાસ કરું છું. અભ્યાસના એક ભાગ રૂપે મારે "વાણિજ્ય કોલેજના પ્રથમ વર્ષનાં વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, આકાંક્ષા સ્તર અને સામાજિક આર્થિક સ્થિતિનાં સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાનો અભ્યાસ" પર પીએચ.ડી. મહાશોધ નિબંધનું કાર્ય કરવાનું છે. આ માટે હું શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલી તૈયાર કરું છું. આ પ્રસ્નાવલી માટે આપનો તજજ્ઞીય અભિપ્રાય મેળવવા આ પત્ર લખું છું.

આ સાથે શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રસ્નાવલીમાં તૈયાર કરેલા પ્રશ્નો રજૂ કર્યા છે. જેમાં ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા ત્યારે વિદ્યાર્થીની અને તેમના વાલીની તેમના વિશેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી અને અત્યારે એફ.વાય.બી.કોમ. માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી વિદ્યાર્થીની અને તેમના વાલીની તેમના વિશેની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું છે. તે જાણવાનું છે.

આપ ઉપરની બાબતોના સંદર્ભમાં તેમની શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા સુસંગત છે કે કેમ તે જણાવશો અને અન્ય કોઈ શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હોય તે જણાવશો તેવી વિનંતી છે. આ ઉપરાંત પ્રશ્નોની વાક્યરચના અંગે પણ આપની કોઈ વિશેષ સૂચન હોય તો જણાવશો. આપના અભિપ્રાય અર્થે આ સાથે ટીકીટ લગાડેલું કવર બીડેલ છે.

આપનો વિશ્વાસુ,
કાથડ સંજયકુમાર એમ.

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ

સામાન્ય માહિતી

લાગુ પડતુ હોય ત્યાં ખરા(✓)ની નિશાની કરશો.

નામ :-

કોલેજનું નામ :-

જાતીયતા :- કુમાર કન્યા

ધોરણ-૧૨ ના ગુણ (ટકા) :-

પ્ર.૧ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ : (નીચે કેટલીક શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનાં નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે કુલ પાંચ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યાર પછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

☐ B.Com.,	☐ M.Com.,	☐ M.Phil.,	☐ Ph.D.,
☐ B.C.A.,	☐ M.C.A.,	☐ D.C.S.,	☐ PGDCA,
☐ B.B.A.,	☐ M.B.A.,		
☐ P.T.C.,	☐ B.Ed.,	☐ M.Ed.,	
☐ B.S.W.,	☐ M.S.W.,	☐ C.P.Ed.,	☐ D.P.Ed.,
☐ C.A.,	☐ I.C.W.A.,	☐ C.S.,	

પ્ર.૨ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી વાલીની તમારા વિશેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓના નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની કુલ પાંચ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યારપછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

☐ B.Com.,	☐ M.Com.,	☐ M.Phil.,	☐ Ph.D.,
☐ B.C.A.,	☐ M.C.A.,	☐ D.C.S.,	☐ PGDCA,
☐ B.B.A.,	☐ M.B.A.,		
☐ P.T.C.,	☐ B.Ed.,	☐ M.Ed.,	
☐ B.S.W.,	☐ M.S.W.,	☐ C.P.Ed.,	☐ D.P.Ed.,
☐ C.A.,	☐ I.C.W.A.,	☐ C.S.,	

પ્ર.૩ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી પોતાની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનાં નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે કુલ પાંચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યાર પછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨, ૩, ૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

☐ કંપનીમાં નોકરી	☐ ધંધો	☐ આર્મી
☐ કોર્પોરેશન ક્લાસ	☐ પ્રોફેસર	☐ મેનેજર
☐ શિક્ષક	☐ વકીલ	☐ હિસાબી અધિકારી
☐ ફેક્ટરી	☐ બેંકમાં નોકરી	☐ રેલ્વેમાં નોકરી

પ્ર.૪ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓના નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની કુલ પાંચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યારપછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

☐ કંપનીમાં નોકરી	☐ ધંધો	☐ આર્મી
☐ કોર્પોરેશન ક્લાસ	☐ પ્રોફેસર	☐ બેંકમાં નોકરી
☐ શિક્ષક	☐ કોમ્પ્યુટર ક્લાસ	☐ રેલ્વેમાં નોકરી
☐ વકીલ	☐ ફેક્ટરી	☐ હિસાબી અધિકારી

પ્ર.૫ અત્યારે તમે એફ.વાય.બી.કોમ. માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું છે ?

જવાબ :- (નીચેની પૈકી તમારી જે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા હોય તેની સામેના ગોળ ખાનામાં ટીક માર્ક કરો જો નીચે આપેલી આકાંક્ષાઓ સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા હોય તો ગોળ ખાનાની સામે આપેલ જગ્યામાં લખો ટીક માર્ક કરો.)

☐ B.Com.,	☐ M.Com.,	☐ M.Phil.,
☐ Ph.D.,	☐ M.C.A.,	☐ M.B.A.,
☐ B.Ed.,	☐ M.Ed.,	
☐ C.A.,	☐ L.L.B.,	

પ્ર.૬ અત્યારે તમે એફ.વાય. બી.કોમ.માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું છે ?

જવાબ :- (નીચેની પૈકી તમારી જે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા હોય તેની સામેના ગોળ ખાનામાં ટીક માર્ક કરો. જો નીચે આપેલી આકાંક્ષાઓ સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા હોય તો તે ગોળ ખાનાની સામે આપેલ જગ્યામાં લખી ટીક માર્ક કરો.)

☐ કંપનીમાં નોકરી	☐ ધંધો	☐ હિસાબી અધિકારી
☐ કોર્ચીંગ ક્લાસ	☐ શિક્ષક	☐ પ્રોફેસર
☐ વકીલ	☐ મેનેજર	☐ બેંકમાં નોકરી

પરિશિષ્ટ - ૪

તજ્જીય અભિપ્રાય માટે પસંદ કરવામાં આવેલ તજ્જોની યાદી

ક્રમ	તજ્જનું નામ	હોદ્દો અને સંસ્થા
૧.	ડૉ. એમ. એસ. મોલિયા	એસોસિએટ પ્રોફેસર, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.
૨.	ડૉ. મોહન એસ. પ્રજાપતિ	વ્યાખ્યાતા, ડૉ. સુભાષ મહિલા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, જૂનાગઢ.
૩.	ડૉ. એસ. એલ. ભોરણિયા	વ્યાખ્યાતા, શ્રીમતી એમ. એમ. શાહ બી.એડ્. કોલેજ, વઢવાણ શહેર.
૪.	ડૉ. અંજુબેન સોદરવા	આસીસ્ટન્ટ પ્રોફેસર, ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ કોમર્સ, સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.
૫.	ડૉ. જિજ્ઞા એલ. ખોલિયા	આસીસ્ટન્ટ પ્રોફેસર, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, કચ્છ યુનિવર્સિટી, કચ્છ.
૬.	પ્રા. પ્રશાંતકુમાર બી. ચ્હાવલા	વ્યાખ્યાતા, એમ. એન. કંપાણી આર્ટસ અને એ. કે. શાહ કોમર્સ કોલેજ, માંગરોળ.
૭.	પ્રા. એસ. એન. બથવાર	વ્યાખ્યાતા, જૂનાગઢ જૂનિયર ચેમ્બર એજ્યુ. ટ્રસ્ટ સંચાલિત કોમર્સ કોલેજ, જૂનાગઢ.
૮.	પ્રા. પી. જે. ભોયે	વ્યાખ્યાતા, જૂનાગઢ જૂનિયર ચેમ્બર એજ્યુ. ટ્રસ્ટ સંચાલિત કોમર્સ કોલેજ, રાજકોટ.
૯.	પ્રા. એચ. બી. ઘેલાણી	વ્યાખ્યાતા, શ્રી જાડેજા કોમર્સ કોલેજ, કુતિયાણા.
૧૦.	પ્રા. આર. એમ. વીઠલાણી	વ્યાખ્યાતા, શ્રી એમ. પી. શાહ કોમર્સ કોલેજ, જામનગર.

ક્રમ	તજ્જનું નામ	હોદ્દો અને સંસ્થા
૧૧.	શ્રી એચ. પી. પોલરા	આ. શિક્ષક, શ્રી બંસીધર વિદ્યાલય, જૂનાગઢ.
૧૨.	શ્રી ડી. એમ. ગુજરાતી	આ. શિક્ષક, શ્રી બંસીધર વિદ્યાલય, જૂનાગઢ.
૧૩.	શ્રી બી. જી. વાઢેર	આ. શિક્ષક, શ્રી કે. કા. શાસ્ત્રી વિદ્યાલય, માંગરોળ.
૧૪.	શ્રી બી. જી. હેરભા	આ. શિક્ષક, ડૉ. સુભાષ આર્ય કન્યા વિદ્યાલય, જૂનાગઢ.
૧૫.	શ્રી બી. કે. વાઘાણી	આ. શિક્ષક, શ્રી સૌરાષ્ટ્ર હાઈસ્કૂલ, રાજકોટ.
૧૬.	શ્રી સી. એ. હિંગરાજીયા	આ. શિક્ષક, શ્રી સૌરાષ્ટ્ર હાઈસ્કૂલ, રાજકોટ.

પરિશિષ્ટ - ૫

શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા પ્રશ્નાવલીનું અંતિમ સ્વરૂપ

સામાન્ય માહિતી

લાગુ પડતુ હોય ત્યાં ખરા(✓)ની નિશાની કરશો.

નામ :-

કોલેજનું નામ :-

જાતીયતા :- કુમાર કન્યા

ધોરણ-૧૨ ના ગુણ (ટકા) :-

પ્ર.૧ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ : (નીચે કેટલીક શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓનાં નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે કુલ પાંચ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યાર પછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

મેનેજમેન્ટ : B.Com., M.Com., B.B.A., M.B.A., C.A., I.C.W.A., C.S.,કમ્પ્યુટર : B.B.A., M.B.A., D.C.S., P.G.D.C.A.,એજ્યુકેશન : P.T.C., B.Ed., M.Ed., C.P.Ed., D.P.Ed., M.Phil., Ph.D.,અન્ય :

પ્ર.૨ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી વાલીની તમારા વિશેની શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓના નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની કુલ પાંચ શૈક્ષણિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યારપછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

મેનેજમેન્ટ : B.Com., M.Com., B.B.A., M.B.A., C.A., I.C.W.A., C.S.,કમ્પ્યુટર : B.B.A., M.B.A., D.C.S., P.G.D.C.A.,એજ્યુકેશન : P.T.C., B.Ed., M.Ed., C.P.Ed., D.P.Ed., M.Phil., Ph.D.,અન્ય :

પ્ર.૩ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારી પોતાની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓનાં નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે કુલ પાંચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યાર પછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨, ૩, ૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

- નોકરી ધંધો : કંપનીમાં નોકરી રેલ્વે નોકરી આર્મી
 કલેક્ટર મેનેજર હિસાબી અધિકારી
 ઈન્કટેક્ષ ઓફિસર ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ
 ઈન્સ્યુરન્સ કંપની બેંકમાં નોકરી
- કમ્પ્યુટર : કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામર કમ્પ્યુટર કલાસીસ
- એજ્યુકેશન : શિક્ષક પ્રોફેસર
 સ્પોર્ટ્સ ટીચર ડી.ઈ.ઓ.
- અન્ય :

પ્ર.૪ તમે ધોરણ-૧૨ કોમર્સમાં અભ્યાસ કરતા હતા, ત્યારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું હતી ?

જવાબ :- (નીચે કેટલીક વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓના નામ આપેલા છે. તેમાંથી તમારે તમારા વિશેની તમારા વાલીની કુલ પાંચ વ્યાવસાયિક આકાંક્ષાઓ પસંદ કરવાની છે. સૌથી વધુ જેની આકાંક્ષા ધરાવતા હો તેની સામે આપેલ ગોળ ખાનામાં ક્રમ-'૧' આપો ત્યારપછી પસંદગીની ઉતરતી આકાંક્ષાઓને અનુક્રમે ૨,૩,૪ અને ૫ સુધી ક્રમ આપો. જો નીચે આપેલ આકાંક્ષા સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા પસંદ કરતા હો તો ગોળ ખાનાની સામે રાખેલ જગ્યામાં આકાંક્ષાનું નામ લખી પસંદગીનો ક્રમ આપશો.)

- નોકરી ધંધો : કંપનીમાં નોકરી રેલ્વે નોકરી આર્મી
 કલેક્ટર મેનેજર હિસાબી અધિકારી
 ઈન્કટેક્ષ ઓફિસર ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ
 ઈન્સ્યુરન્સ કંપની બેંકમાં નોકરી
- કમ્પ્યુટર : કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામર કમ્પ્યુટર કલાસીસ
- એજ્યુકેશન : શિક્ષક પ્રોફેસર
 સ્પોર્ટ્સ ટીચર ડી.ઈ.ઓ.
- અન્ય :

પ્ર.૫ અત્યારે તમે એફ.વાય.બી.કોમ. માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી શૈક્ષણિક આકાંક્ષા શું છે ?

જવાબ :- (નીચેની પૈકી તમારી જે શૈક્ષણિક આકાંક્ષા હોય તેની સામેના ગોળ ખાનામાં ટીક માર્ક કરો જો નીચે આપેલી આકાંક્ષાઓ સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા હોય તો ગોળ ખાનાની સામે આપેલ જગ્યામાં લખો ટીક માર્ક કરો.)

- મેનેજમેન્ટ : B.Com., M.Com., B.B.A., M.B.A.,
 C.A., I.C.W.A., C.S.,
- કમ્પ્યુટર : B.B.A., M.B.A., D.C.S., P.G.D.C.A.,
- એજ્યુકેશન : P.T.C., B.Ed., M.Ed.,
 C.P.Ed., D.P.Ed., M.Phil., Ph.D.,
- અન્ય :

પ્ર.૬ અત્યારે તમે એફ.વાય. બી.કોમ.માં પ્રવેશ મેળવ્યા પછી તમારી વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા શું છે ?

જવાબ :- (નીચેની પૈકી તમારી જે વ્યાવસાયિક આકાંક્ષા હોય તેની સામેના ગોળ ખાનામાં ટીક માર્ક કરો. જો નીચે આપેલી આકાંક્ષાઓ સિવાયની અન્ય કોઈ આકાંક્ષા હોય તો તે ગોળ ખાનાની સામે આપેલ જગ્યામાં લખી ટીક માર્ક કરો.)

- નોકરી ધંધો : કંપનીમાં નોકરી રેલ્વે નોકરી આર્મી
 કલેક્ટર મેનેજર હિસાબી અધિકારી
 ઈન્કટેક્ષ ઓફિસર ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ
 ઈન્સ્યુરન્સ કંપની બેંકમાં નોકરી
- કમ્પ્યુટર : કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામર કમ્પ્યુટર કલાસીસ
- એજ્યુકેશન : શિક્ષક પ્રોફેસર
 સ્પોર્ટ્સ ટીચર ડી.ઈ.ઓ.
- અન્ય :

પરિશિષ્ટ – ૬

ધોરણ-૧૨ વાણિજ્યપ્રવાહ અને બી.કોમ. પછીના શૈક્ષણિક અભ્યાસક્રમો

ક્રમ	શૈક્ષણિક અભ્યાસક્રમો
1.	P. T. C.
2.	C. P. Ed.
3.	D. P. Ed.
4.	B. Ed.
5.	M. Ed.
6.	C. A.
7.	C. S.
8.	I. C. W. A.
9.	M. Phil.
10.	Ph.D.
11.	B. S. W.
12.	M. S. W.
13.	LL. B.
14.	D. C. S.
15.	P. G. D. C. A.
16.	B. C. A.
17.	M. C. A.
18.	B. B. A.
19.	M. B. A.

પરિશિષ્ટ - ૭

ધોરણ-૧૨ વાણિજ્યપ્રવાહ અને બી.કોમ. પછીના વ્યવસાયો

ક્રમ	વ્યવસાયો
1.	બેંક કલાર્ક
2.	હિસાબી અધિકારી
3.	કોચીંગ ક્લાસ
4.	પ્રોફેસર
5.	શિક્ષક
6.	આર્મીમાં નોકરી
7.	સમાજ કલ્યાણ અધિકારી
8.	ઈન્કમટેક્સ ઓફિસર
9.	ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ
10.	રેલ્વે નોકરી
11.	વકીલ
12.	વીમા અધિકારી
13.	ઓડીટર
14.	કમ્પ્યુટર ઓપરેટર